

FONTES IURIS

Az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata | 8. évfolyam, 3. szám

„Magára az igazságra pedig nem annyira természet, mint ismeret útján jutunk, még pedig azon ismeret útján, melyet nekünk a törvény- és jogtudomány szolgáltat.”

WERBŐCZY ISTVÁN

**94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet
a Kormány tagjainak
feladat- és hatásköréről**

„112. § (1) A miniszter az igazságügyért való felelőssége keretében felel a Kormány igazságügy-politikájának kialakításáért és az alkotmányos szervekkel együttműködve annak végrehajtásáért.”

**Magyarország
Alaptörvénye
R) cikk**

*„(1) Az Alaptörvény
Magyarország
jogrendszerének alapja.”*

Fontes Iuris – az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata

Megjelenik negyedévente.

Kiadja: Igazságügyi Minisztérium, H-1051 Budapest, Nádor utca 22., tel.: +36 (1) 795-1000

Felelős kiadó: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft., Németh Balázs ügyvezető

Alapította: Prof. Dr. Trócsányi László

Főszerkesztő: Dr. Varga Judit

Felelős szerkesztő: Dr. Salgó László Péter, peter.laszlo.salgo@im.gov.hu

Szerkesztők: Dr. Petrasovszky Berta, Dr. Hódos Dániel, Dr. Jancsó Gábor, Dr. Czombos Tamás, Dr. Gyimesi Tamás Ferenc, Dr. Kupecki Nóra, Dr. Pátkai Nándor

Címlapfotó: Guerini-Temesi Melinda

2022. évi éves előfizetési díj: 6000 Ft.

ISSN 2416-2159 (Print)

ISSN 2786-4057 (Online)

Tartalom

Bevezető

Miniszeri beköszöntő	3
----------------------------	---

Interjú

Interjú Répássy Róberttel, az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkárával	5
---	---

Tanulmányok

Közjog

Faragó-Farkas Mariann Gabriella

A gyermekek adatainak védelme az online térben	8
--	---

Büntetőjog

Vass Péter

A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt jogintézményei	14
--	----

Magánjog

Szabó Judit

Zöld átállás a magánjogban: uniós irányelvjavaslat a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról	22
--	----

Európai és nemzetközi jog

Somogyi Olívia

Az <i>acte clair</i> doktrína hatása az európai uniós jog egységes értelmezésére	31
--	----

Jogértelmezés	38
----------------------------	----

Konferencia-összefoglaló	41
---------------------------------------	----

Hírek, események

Közéleti események	44
--------------------------	----

Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok	47
--	----

Miniszteri beköszöntő

Köszöntöm a *Fontes Iuris* olvasóit 2022 karácsonyán. Ez a lapszám is szellemi csemegéket tartogat.

Külön öröm számomra, hogy Répássy Róbert, az Igazságügyi Minisztérium miniszterhelyettese mutatkozhat be a *Fontes Iuris* hasábjain a vele készített interjúban. Ha valaki, akkor ő elmondhatja magáról, hogy a jogot a legkülönfélébb oldalairól ismeri és érti. Hosszú és színes jogász pályafutása során országgyűlési képviselőként alkotta, ügyvédként alkalmazta, igazságügyi államtitkárként, miniszterhelyettesként, illetve kodifikátorként, az igazságügyi politika alakítójaként föllépve előkészítette a jogszabályokat. Az ő személyes és szakmai kvalitásait a klasszikus parlamenti államtitkári teendőkön túl más területeken, leginkább talán a jogász hivatásrendekkel való kapcsolattartás, együttműködés terén lehet kamatoztatni. Ahogyan az interjúban ő maga is találóan megjegyzi: hazánkban a hatalmi ágak szétválasztása az európai átlagnál markánsabb, de – vagy talán éppen ezért – a végrehajtói és a bírói hatalom közötti szoros párbeszéd nélkülözhetetlen a közös cél, azaz az igazságszolgáltatás jó működése érdekében. A legfiatalabb olvasók kedvéért külön is fontosnak tartom megemlékezni arról, hogy Répássy Róbert akkor töltötte be a tarcánál ezt a hivatalt, amikor a most hatályos polgári és büntető törvénykönyvek megszülettek, később pedig – 2014 és 2018 között – újrakodifikáltuk az ezekhez tartozó eljárásjogokat is. Azt hiszem, kevés magyar jogász mondhatja el magáról, hogy ilyen fontos szerepet játszott jogrendszerünk alapjainak megújításában.

A közjogi rovatban ezúttal nem klasszikus, hanem sokkal inkább időszerű téma szerepel: *A gyermekek adatainak védelme az online térben*. A szerző, Faragó-Farkas Mariann Gabriella különleges történeti pillanatot ragad meg: a világvárvány felgyorsította a digitalizációt az élet számos területén, így drámai módon az oktatásban is. A folyamat jórészt visszafordíthatatlannak tűnik a járvány elmúltával vagy csillapodásával is. A gyerekek egyre több időt töltenek – legitim célból – a virtuális térben. Ez nem ismer határokat, így a benne rejlő lehetőségek és kockázatok is határtalanok, a jogalkotónak pedig igen csak ébernek kell lennie ahhoz, hogy az újabb és újabb jelenségekre választ tudjon adni. Az éberségre és a cselekvésre pedig kötelezi az Alaptörvény is. A szerző ugyanis megállapítja, hogy a gyermekjogok védelme terén az állam „jogi aktivizmusra” köteles az Alkotmánybíróság vonatkozó esetjoga szerint is. A cikk az adatvédelem felől közelít, és nem titkolja, hogy a helyzet még korántsem megnyugtató. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságot egy tavalyi törvényt módosítás felruházta ugyan azzal a jogkörrel, hogy elrendelje a kiskorúakkal kapcsolatos, jogsértőnek talált elektronikus adat szinte azonnali hozzáférhetetlenné tételét. Ám ennek

a védelemnek is megvannak a jogi és gyakorlati korlátai. Így csapataink továbbra is harcban állnak – üzeni a szerző. Annak viszont semmilyen akadálya nincs, hogy közben mindent megtegyünk a megelőzés, a kiskorúak és a szülők tudatosságának növelése, valamint a megfontolt internethasználat érdekében – vonja le a helyes következtetést a szerző.

A büntetőjogot Vass Péter beosztott bíró kollégánk írása képviseli, aki *A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt jogintézményei* címmel 2022 májusában rendezett szakmai tanácskozásról közöl alapos beszámolót. Az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara közös konferenciája nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint hogy számba vegye a 2017-ben elfogadott új büntetőeljárás kódex egyik leglényegesebb újításának működését a gyakorlatban. Amint arra sokan emlékeznek talán, a büntetőeljárás reformját az a szándék vezérelte, hogy az eljárások gyorsabbak, gazdaságosabbak és hatékonyabbak legyenek, azonban az eljárásjogi garanciák sérelme nélkül. A szinte új paradigmával felérő változás lényege a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer bevezetése volt: az eljárás során a korábbiaknál immár jóval nagyobb tere nyílik a vádhatóság és a terhelt együttműködésének az eljárás mielőbbi lezárása, valamint a mindkét fél számára leginkább elfogadható szankció megtalálása érdekében. A szerző azzal a megállapítással kezdi cikkét, hogy a konszenzuális rendszert alkotó jogintézmények „összeségében már jóval nagyobb arányt képviselnek a büntetőügyek befejezésében, mint az ezeket nélkülöző, általános eljárásrend szerint lefolytatott eljárások”. A konferencia színvonalát és jelentőségét előrejelezte a sokszínű, a büntető igazságszolgáltatásban közreműködő intézményeket és hivatásrendeket képviselő, tekintélyes előadói gárda, amelyben helyet kapott alkotmánybíró, a legfőbb ügyész helyettese, illetve járási vezető ügyész, kúriai tanácselnök, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke, és még sokan mások. A konferencia egyik megállapítása az volt, hogy az új rendszer elemeinek recepciója a jogalkalmazás részéről folyik, a jogintézmények élnek, még akkor is, ha talán nem is azonos az elfogadottságuk. Így például az egyezségkötés ritka, míg ún. mértékes egyezség megkötésére az eljárások viszonylag magas százalékában kerül sor. A konszenzus keresésére és a terhelt együttműködésére építő rendszer további kibontakozásához a jogszabályi változásokon túl szükséges az eljárási, pervezetési kultúra és etikett megváltozása, továbbá a bírák, ügyvédek és ügyészek folyamatos továbbképzése is.

Érdekes, talán kurrens, mégis kevésbé ismert területre kalauzol magánjogi rovatunk, amelyben ezúttal Szabó Judit cikket olvashatjuk *Zöld átállás a magánjogban: uniós irányelv-*

javaslat a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról címmel. A fenntarthatóság mint fogalom eleinte környezeti fenntarthatóságot jelentett: egyes termelési és fogyasztási módok a természet oly mértékű kizsigerelésével járnak, ami hosszabb távon összeegyeztethetetlen az emberi lét és civilizáció fennmaradásának fizikai és biológiai feltételeivel. Utóbb megjelent a társadalmi fenntarthatóság kívánalma is. Nem egyszerűen arról van szó, hogy a világ bizonyos vidékein olcsóbban állítanak elő bizonyos termékeket, mint másutt, ami töke-exporthoz és a termelési kapacitások (értsd: munkahelyek) kihelyezéséhez vezet előbb keletről nyugat, majd északról dél felé. Hanem arról, hogy a határokat és korlátokat nem ismerő profitorientáltság olyan, etikailag elfogadhatatlan helyzeteket eredményezhet, mint a gyermekmunka, vagy a munkaerő kizsákmányolásának egyéb formái, ami miatt egyes országok lakói nem látnak maguk előtt jövőt. A kilátástalanság hozzájárul a háborúk kialakulásához és elhúzódásához a világ megannyi pontján, ami tömeges, és nehezen kezelhető menekültáradattal, migrációs válsággal jár. Így Európa érdeke is az etikus, a természeti környezetnek és a társadalmi igazságosság szempontjainak megfelelő vállalati működés kialakítása és ellenőrizhetősége, nemcsak a hatóságok, hanem az üzletfelek, fogyasztók, valamint a közvélemény számára is. Az európai uniós jogalkotó jelenleg arra tesz kísérletet, hogy olyan rendszert dolgozzon ki, amelyben a gazdasági társaságok, vállalatok számára fenntarthatósági szempontú átvilágítási kötelezettség áll fenn. Az erre vonatkozó irányelv tárgyalása jelenleg is folyik, a szerző az ezzel kapcsolatos tapasztalatait és előrejelzéseit osztja meg velünk.

A nemzetközi és európai uniós jog tárgyköréből Somogyi Olívia merít. Tanulmányának tárgya és címe *Az acte clair doktrína hatása az európai uniós jog egységes értelmezésére*. A szerző által bemutatott probléma az előzetes döntéshozatali eljáráshoz kapcsolódik. Az említett doktrína beszédes elnevezésű: a végső fokon eljáró tagállami bíróságok hivatkozhatnak

jellemzően rá, ha úgy ítélik meg, hogy az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére nyilvánvalóan nincs szükség, mert az általuk tárgyalt ügyben az alkalmazandó uniós jog tartalma világos, további értelmezést nem igényel az Európai Unió Bírósága részéről. Ilyenkor megtagadhatják az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztését. Ekkor azonban ingoványos talajra tévedhetnek, mert ki döntheti el, hogy valóban helyesen hivatkoztak-e az elvre, és tényleg mindenki számára nyilvánvaló az alkalmazott uniós jog tartalma? A szerző érdekes statisztikát idéz, amelyből kiderül, hogy mely tagállamok bíróságai milyen gyakorisággal fordulnak a luxemburgi testülethez; megállapítja, hogy hazánk e tekintetben az európai átlag fölött van, tehát a magyar bíróságok nyitottak az intézményes párbeszédre. Ez az uniós jog egységes értelmezésének, és ezáltal végső soron a jogbiztonságnak is a záloga. Ez azt is jelenti, hogy viszonylag kisszámú esetben hivatkoznak a szóban forgó doktrínára. Az írásból kiderül, hogy ezt talán helyesen is teszik, mert az *acte clair* mint mentesítési ok csak egy régi, 1982-es luxemburgi ítéletben foglalt feltételekkel hivatkozható, amelyek egy része ma már aligha teljesülhet. Akkoriban ugyanis, a még csupán tíz tagállam összesen hét hivatalos nyelvet használt, így pedig nem volt elképzelhető annak megállapítása, hogy az adott uniós jogszabályt valamennyien egyformán értelmezik. A hivatalos nyelvek mai dzsungelében azonban ennek a tesztnek az elvégzése semmilyen tagállami bíróságtól sem várható el reálisan.

Végül engedjék meg, hogy kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új évet kívánjak minden kedves Olvasónknak! A most véget érő esztendő nem volt könnyű, hiszen Európa földjére, ráadásul a szomszédunkba visszatért a háború. Ezért újévi jókívánságom sem lehet más az idén, mint béke otthonainkban, családjainkban, hazánkban, Ukrajnában, Európában és az egész világon!

Varga Judit

Interjú Répássy Róberttel, az Igazságügyi Minisztérium parlamentari államtitkárával

Szakmai karrierjét szülővárosában, Miskolcon a családi ügyvédi „hagyományt” folytatva, ügyvédként kezdte meg, majd több mint 20 évig, 1998-tól 2018-ig országgyűlési képviselőként végezte tevékenységét. Milyen tapasztalatokkal gazdagodott képviselői megbízatása alatt?

Törvényhozónak lenni nemcsak megtiszteltetés, egy jogásznak kihívás is. Részt venni a jogalkotásban, összeegyeztetni a hivatást a mandátummal, megtapasztalni és megtanulni, hogy a jog alapja a népszuverenitás, azaz a választói akarat, amely az alkotmányos keretek között meghatározza a törvényhozó testület döntéseit. Soha nem kellett a legjobb meggyőződésem ellenére valamit megszavaznom, de tudomásul kellett vennem, hogy a parlamentben a többség alkot jogszabályt, és az én véleményem nem mindig esik egybe a többség vélemé-

nyével. Ha jogász professzor lennék, akkor megtehetném, hogy akkor is kitarok a véleményem mellett, ha senki nem ért velem egyet. A parlamentáris demokráciákban a törvényhozó nem tudja érvényesíteni az akaratát, ha mások véleményére nem ad, együtt kell működnie más törvényhozókkal, hogy végül a kompromisszumokból törvény születhessen. Tehát a jog és a politika viszonyát, konfliktusait és harmóniáját tapasztaltam meg húsz év alatt.

2010–2014 között a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium igazságügyért felelős államtitkára volt, majd 2015-ig az Igazságügyi Minisztérium (IM) parlamenti államtitkáraként és miniszterhelyetteseként végezte tevékenységét. Visszatekintve mit tart az akkori igazságügyi és parlamenti államtitkári tevékenysége legnagyobb eredményeinek? Gondolok itt például arra, hogy ebben az időszakban került sor két nagy jogkódex, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény megalkotására, amelyeknek megszületéséhez államtitkárként is jelentősen hozzájárult.

2010 és 2013 között megújult a magyar jogrendszer. Az Alaptörvénytől a sarkalatos törvényekig, az államszervezeti törvényektől a nagy jogági kódexekig, a szimbolikus ügyektől (ideértve a nemzeti és nemzetpolitikai ügyeket, az állampolgársági kérdéseket és a történelmi igazságtételt) egészen a területi közigazgatás átszervezéséig – nagy horderejű törvényeket alkottunk. 2014-től az eljárások megújítására fókuszáltunk; ez a munka egészen 2018-ig tartott. Különös megtiszteltetés volt számomra, hogy nemcsak parlamenti képviselőként, hanem igazságügy-minisztériumi államtitkárként is részt vehettem ebben. Ugyan a jogalkotásban egy pillanatra sem lehet megállni, most is van még feladatunk bőven, de a jogrendszer és az államszervezet megújítására – legalábbis rövid és középtávon – biztosan nem fog sor kerülni. Azt vallom, hogy ilyen nagy jelentőségű törvények megalkotására egy törvényhozó életében csak egyszer kerül sor, az új Btk. és az új Ptk. kodifikációja ilyen munka volt.

2018-tól visszatérve az ügyvédi pályára saját ügyvédi irodájában dolgozott. Milyen érzés volt ügyvédi tevékenysége során azokkal a jogszabályokkal immár jogalkalmazóként foglalkozni, amelyeknek létrejöttében Önnek is része volt?

Nagyon tanulságos időszak volt az életemben, amíg ügyvédként dolgoztam. Ráadásul úgy, hogy előtte 15 évig szü-

teltetem az ügyvédi praxisomat. Nem volt könnyű felvenni a ritmust, beletanulni az elektronikus eljárásokba, de mint mindig, most is kihívásként éltem meg a munkámat, az új feladataimat. Mi több, erre az időszakra esett a világjárvány miatti veszélyhelyzet, ami új megoldásokat, soha nem gyakorolt eljárásokat honosított meg az igazságszolgáltatás háza táján. Megint csak tanultam valamit; megtanultam tisztelni azokat a jogász kollégáimat, akik folyamatosan fejlesztik magukat, nap mint nap új ismeretekkel bővítik tudásukat, és közben naponta segítik tanácsaikkal, munkájukkal a hozzájuk forduló ügyfeleket. Ugyanígy, a bíróságok, nyomozóhatóságok vagy büntetés-végrehajtási intézetek dolgozói is jól vizsgáltak ebben a nehéz időszakban. Ami engem illet, kihasználtam az ügyvédi éveimet arra is, hogy szakjogászdi diplomát szerezsek a Miskolci Egyetemen vagyongazdálkodási jogból.

2021 decemberétől újra az IM parlamenti államtitkáráként köszönhetjük. Hogyan épül fel jelenleg a Parlamenti Államtitkárság? Milyen szerepet tölt be az IM működésében?

Varga Judit igazságügyi miniszterrel jó a munkakapcsolatom, talán ennek is köszönhető, hogy a parlamenti ügyeknél jóval több feladatot bízott rám. A parlamenti államtitkárok – mint miniszterhelyettesek – feladata elsősorban a miniszter és a kormány képviselőinek ellátása az Országgyűlés plenáris ülésein és a bizottsági üléseken, valamint a különböző parlamenti eljárásokban, ideértve az országgyűlési képviselők munkájának támogatását, részükre a különféle felvilágosítás és tájékoztatás megadását. Ez a munka meglehetősen intenzív, sok időt és energiát igényel az egész minisztériumtól és a parlamenti államtitkárságtól is. Ezekon kívül, a feladataim jelentős részét képezik az igazságügyi kapcsolatok, a bíróságok igazgatási vezetőivel, az Országos Bírói Tanáccsal, az ügyvédi kamarával, az igazságügyi szakértői kamarával; a közjegyzőkkel kapcsolatos igazságügyi műveletek, az igazságügyi köztestületekkel kapcsolatos törvényességi felügyelet ellátása, illetve egyéb szervezeti kérdések is hozzám tartoznak. A kegyelmi ügyekkel, a jogi szakvizsga és különféle szakmai továbbképzések szervezésével is mi foglalkozunk. Kiemelt feladatunk az állami áldozatsegítés intézményrendszerének irányítása. 15 megyében van Áldozatsegítő Központunk vagy a rendőrségen működő áldozatsegítő pontunk, amit 2025-ig országos hálózattá fogunk fejleszteni. Nehogy kifelejtsem – mert az ő munkájuk is nagyon fontos –, a jogi segítségnyújtók és pártfogók is a mi munkatársaink.

Nem is olyan régen egy az áldozatsegítést elismerő díjátadó ünnepségen úgy fogalmazott, hogy „Segíteni csak tettekkel lehet, tettekre változtatott elhatározással. Az elhatározásokat lépésről lépésre, együtt, egymást támogatva tettekre válthatjuk.” Az áldozatsegítés hatékonyságának növelése és az áldozatok tényleges segítése érdekében az IM ez idáig milyen „tetteket” hajtott végre?

Az áldozatsegítéssel kapcsolatos jogalkotásban korszerű, az áldozatok érdekeit védő változtatásokat vittünk véghez már eddig is, de nem dőlhetünk hátra. Az áldozatsegítést az állampolgárok szolgálatába állított közigazgatás, illetve az igazságszolgáltatás rendszerébe kell illeszteni és hatékonyan működ-

tetni, ami óriási feladat. Amikor a tettekről beszéltem, arra is utaltam, hogy ez a folyamat az alapok lerakásával nem fejeződött be, a munka dandárja még most következik. A korábbi tapasztalatokat értékelve, Varga Judit irányításával az igazságügyi tárca úgy döntött, hogy az egyes áldozatsegítéshez köthető szolgáltatásokat elérhetővé teszi bárki számára – gondolok itt az áldozatok lelki támogatására, illetve az érdekvédelemre, amely a jogi segítségnyújtás egy speciális formája. Erre alapítva kezdte meg az IM az Áldozatsegítő Központok rendszerének kiépítését, amely munka a teljes országot lefedő megyei hálózattá bővítéssel fejeződik be. Ezzel az építkezéssel egyidejűleg az a feladatunk, hogy ezt az országos rendszert összehangoljuk a területi közigazgatásban – a kormányhivatalokban – már régóta létező hatósági áldozatsegítéssel, és a kettőt együtt, összhangban működtessük. Ez a folyamat lépésről lépésre, egymás munkáját támogatva és összehangolva valósulhat meg. Ezt a szándékot kell tettekre váltanunk.

A Parlamenti Államtitkárság feladatai közé tartozik az áldozatsegítési rendszer fejlesztése mellett többek között az igazságügyi hivatásrendekkel való kapcsolattartás is. Ez milyen feladatok elvégzésében nyilvánul meg?

Ez egy rendkívül összetett és érdekes feladatkör. Mindenki tudja, hogy Magyarországon a hatalmi ágak egymástól elkülönülnek. Sokszor karakteresebben, mint más uniós tagállamokban – például a bírósági igazgatásban. De attól, hogy független az igazságszolgáltatás, még rengeteg közös feladatunk van, ezért az igazságszolgáltatással összefüggő kormányzati feladatok ellátása érdekében kapcsolatot tartok az Országos Bírói Hivatal és a Kúria elnökével, valamint rendszeresen részt veszek az Országos Bírói Tanács ülésein. A jogász hivatásrendekkel való kapcsolattartás szó szerinti kapcsolatokat jelent, a törvényességi felügyeleti feladatok ellátása mellett kiemelkedően jó szakmai kapcsolatot ápolunk a közjegyzői és az ügyvédi kamarákkal, valamint az igazságügyi szakértői kamarával. Együttműködésünk néha közös rendezvényeken is megmutatkozik, például a Magyar Ügyvédi Kamarával nemrég tartottunk közös konferenciát a már említett áldozatsegítés és jogi segítségnyújtás témájában, de az igazságügyi miniszter részt vett és felszólalt a Közép-európai Közjegyzői Kollokviumon is. Ami a jogalkotást illeti, a kormány részéről a tárcánk felel azért, hogy a hivatásrendekkel kapcsolatos jogszabályok az igazságügyi szereplők részére is megfelelőek legyenek, így – bár a jogszabályok kodifikációja más államtitkárság hatásköre – a hivatásrendek jogalkotási javaslatainak összegyűjtése és szakmai megvitatása is a feladatunk része. Emellett különböző statisztikákat és elemzéseket is készítenek a kollégáink, amelyek hosszú távon hozzájárulnak az igazságügyre vonatkozó döntés-előkészítés és döntéshozatal minél magasabb színvonalához.

Államtitkárként, férjként és apaként hogyan tudja a magánélet és a munka egyensúlyát megtartani? Mivel szereti leginkább tölteni a szabadidejét?

Huszonöt évesen lettem először országgyűlési képviselő, és most ötvennégy éves vagyok. Ha ehhez hozzáteszem, hogy harmadéves joghallgató voltam, amikor először indultam

az országgyűlési választásokon, akkor nem is kell más mondanom. Nekem ez és ilyen az életem, hálás vagyok a feleségemnek és a gyermekeimnek, hogy elfogadták ezt. Igyekszem megóvni őket a politikától, se előnyük, se hátrányuk ne legyen az én munkám miatt. Budapesten dolgozom, de a családommal Miskolcon élünk, amikor tudok, hazamegyek, hogy velük lehessenek. A minisztériumban dolgozók közül sokan napi egymásfél órát ingáznak Pest megyei lakóhelyükről, nekik sem

könnyebb a családi élet. De amikor otthon vagyok, a családommal és a barátaimmal gyakran kirándulunk, Észak-Magyarországon kiváló úti célok vannak. A Zemplén, a Bükk, Tokaj-Hegyalja vagy akár Eger kedvenc helyeim, a legjobban az erdőket és a hegyeket szeretem, legutóbb a lipicai ménest kerestük fel Csipkés-kúton, a Bükkben.

Az interjút készítette: Petrasovszky Berta

Faragó-Farkas Mariann Gabriella*

A gyermekek adatainak védelme az online térben

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Információs korunk egyik legnagyobb kihívása, hogy amíg a technológia folyamatosan, nagy ütemben fejlődik, az emberek életének egyre nagyobb szelete digitalizálódik, addig a jogalkotó lényegesen lassabban tud reagálni az ezzel járó változásokra. A digitalizáció – és annak a mindennapi életre gyakorolt hatása – olyan újfajta kihívásokat jelentenek, amelyekkel korábban a jogalkotó nem találkozott, így az azokra adható válaszok is csak lassan születnek meg. Mindezeket a Covid19-világjárvány okozta társadalmi változások tovább erősítették.

A Covid19-világjárvány elleni védekezés során a kormányzatok arra törekedtek, hogy csökkentsék az emberek közötti személyes kapcsolattartást, amely így ugyanakkor jelentősen megnövelte az online térben töltött időt, különösen – és elsősorban – az iskoláskorú gyermekek¹ esetében.² A járvány terjedésének lassítása érdekében a kormányzatok először jellemzően tantermen kívüli digitális munkarendet vezettek be, amelyet fokozatosan felváltott a hibrid oktatás, amelyet számtalan országban – a hagyományos tantermi oktatásra való visszaállás után is – kiegészítő megoldásként a mai napig alkalmaznak. Ebben a megnövekedett online jelenlétben egyre több, a gyermekek jogait érintő kérdés merül fel, amelyeknek bár csak egy kis szegletét jelentik a gyermekek adatainak védelmét érintő kérdések, azok komoly veszélyeket rejthetnek magukban azáltal, hogy alkalmasak lehetnek a fiatalok testi, lelki, valamint erkölcsi fejlődésének veszélyeztetésére. A gyermekek személyes adatainak védelme jelentősen túlmutat a pusztán bizonyos

– akár oktatás során, akár a szabadidős tevékenység során – használt alkalmazások, weboldalak adatkezelésén. Ebbe a körbe tartoznak a személyes adatokkal való olyan visszaélések,³ mint például a gyermekek adatainak – ideértve kép- és hangfelvételeinek – kezelése internetes fórumokon, weboldalon vagy azoknak akár a közösségi médiában történő további megosztása, a gyermek egyéb személyes adataival való együttes közlése is. A gyermekekre leselkedő online veszélyekre a jog – alapvetően offline veszélyekre kialakított – válaszai az eddigi gyakorlat alapján úgy tűnik, hogy csak korlátozottan alkalmazhatóak, emiatt az online gyermekvédelem megfelelő működéséhez elengedhetetlen, hogy a jogalkotó az online jogsértésekre is olyan választ tudjon adni, amely hatékonyan védelmezi a gyermekek jogait, ez ugyanakkor szükségszerűen felvetheti a jelenlegi gyermekvédelmi rendszer átstrukturálását is.

Mindezekre tekintettel a jelen tanulmány célja, hogy átfogó képet adjon a gyermekek adataival összefüggésben a különböző online felületeken felmerülő veszélyekről – elsősorban a gyermekek adatainak jogszerűtlen kezeléséről –, az azokra adott eddigi válaszmegoldásokról, valamint a szakértők, különösképpen a különböző jogvédelmi feladatokat ellátó hatóságok, illetve a közoktatásban aktívan részt vevő intézmények álláspontjáról, megoldási javaslatairól.

II. A GYERMEKEK ALAPVETŐ JOGAI

A gyermekek jogai olyan alapvető jogok, amelyek – tekintettel a gyermekek sebezhetőségére – tágabb védelmet nyújtanak a számukra, ezzel is elősegítve, hogy a megfelelő fejlődésüknek köszönhetően a későbbiekben a társadalom teljes értékű tagjai legyenek, ezzel is hozzájárulva annak működéséhez, főlendüléséhez, gyarapodásához, előrehaladásához.

A gyermekek alapvető jogai szempontjából kiemelkedően fontos az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye,⁴ amely a mai napig áthat minden további gyermekvédelmi nemzetközi egyezményt és nemzeti szabályozást. Az Egyezmény – amely különleges

* Faragó-Farkas Mariann Gabriella: Igazságügyi Minisztérium, Alkotmányjogi Jogalkotásért és Fogyasztóvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság, Adatvédelmi Főosztály, közjogi ügyintéző.

1 Minden 18. életévét be nem töltött személy, így ideértendő az a korosztály is, amely bár közvetve, vagy akár közvetlenül használ bizonyos internetes honlapokat vagy applikációkat, de azokat szülői felügyelettel használja. Emellett a tanulmány elsősorban az iskoláskorú gyermekek online védelmére helyezi a hangsúlyt – úgy, hogy ideértendők azok a gyermekek, akik életkorukból adódóan, illetve iskolai, valamint egyéb iskolán kívüli tevékenységeik miatt rendszeresen, önállóan, gyakran szülői felügyelet nélkül használnak különböző internetes honlapokat és alkalmazásokat.

2 Az EU Kids Online 2020-as felmérése alapján a megkérdezett 9–16 év közötti gyermekek átlagosan 167 percet töltöttek online még a járványhelyzet előtt, amely azóta – tekintettel a tantermen kívüli digitális munkarendre – tovább növekedett. A kutatás országokra, életkorra és nemekre lebontva is tartalmazza ezen adatokat: <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/reports/EU-Kids-Online-2020-10Feb2020.pdf>

3 Szintén az EU Kids Online 2020-as felmérése alapján a megkérdezett gyermekek 11%-a találkozott az adatainak a visszaéléssel. A leggyakoribb, amikor különböző vírusok miatt kerülnek a gyermekek adatai harmadik személyek kezelésébe.

4 A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény, amelyet az 1991. évi LXIV. törvény hirdetett ki. Az Egyezmény a legszélesebb körben elfogadott emberi jogi egyezmény, a világ 196 országa elfogadta. Az Amerikai Egyesült Államok az egyetlen ország, amely egyedüli módon még nem fogadta el azt.

módon, annak jellegére is figyelemmel kifejezetten a gyermekek számára is érthető formában is elérhető⁵ – három kiemelten fontos pillére a gondoskodás ellátás, a védelem, valamint a részvétel joga. A három alappillér tehát a gyermekek alapvető szükségleteire reagál. A gondoskodás és ellátás – a táplálástól a gyermekek szeretetéig – magában foglal minden lényeges létszükségletet, amelyet a szülő, illetve a gyermeket gondozó a gyermek megfelelő testi, lelki, valamint erkölcsi fejlődéséhez elengedhetetlen. Ezt egészíti ki a gyermekek védelemhez való joga, amely nemcsak a szülők, hanem a gyermekkel kapcsolatba kerülő minden személy tekintetében kötelezettségként is megjelenik. E kötelezettség végrehajtása kapcsán – mint aktív résztvevők – lépnek be az államok is, hiszen az Egyezményben részes felek kötelesek olyan jogszabályokat alkotni, amelyek képesek a gyermekeket megóvni.⁶ Tekintettel arra, hogy az egyezmény – bár megalkotásakor még az online jogsértések még nem léteztek – által deklarált jogok az online térben megvalósuló gyermekvédelemre is irányadóak. Végezetül pedig, az Egyezmény harmadik pillérében megfogalmazott, a gyermekek részvételéhez való joga mikroszinten akként értelmezhető, hogy a gyermek – érettségének megfelelően – beleszólhat az őt érintő kérdésekbe, valamint makroszinten azt jelenti, hogy aktívan részt is vehet a gyermekeket, gyermekjogokat érintő szabályozások kialakításában.

Hasonló szemléletet követ az Európa Tanács is a gyermekek jogainak a digitális környezetben való tiszteletben tartásáról, védelméről és érvényesítéséről szóló 2018-as iránymutatásában (a továbbiakban: iránymutatás),⁷ amely elsősorban az online gyermekvédelem tekintetében ad ajánlást a tagállamoknak. Az iránymutatás nemcsak azt deklarálja, hogy a gyermekek jogainak az online térben is érvényesülniük kell, hanem azt is, hogy a tagállamok kötelesek jogorvoslatot biztosítani a gyermekeknek akkor is, ha jogaik digitális környezetben sérülnek. Az ajánlás kiemeli továbbá, hogy a jogorvoslatnak nemcsak bírósági eljárásban kell érvényesülnie, hanem egyéb békéltető, vagy közigazgatási eljárásokban is. A gyermekek adatvédelmét tekintve különösen nagy szerepe van a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóságnak (a továbbiakban: Hatóság) is, amely az Alaptörvény VI. cikk (4) bekezdése szerinti független, sarkalatos törvényben létrehozott hatóságként az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdése szerint biztosított információs önrendelkezési jog érvényesülését – a gyermekek tekintetében is – ellenőrzésére hivatott.

Mindezeket támogatva – a magyar jogrendszert is átható alapvető emberi jogokon túl – az Alaptörvény külön is rendelkezik a gyermekek jogairól, amellyel a gyermekek alapvető jogainak és szükségleteinek alapjogi védelmet ad azzal, hogy a XVI. cikk deklarálja, hogy minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi, valamint erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Az Alkotmánybíróság – fenntartva a korábbi Alkotmányon alapuló alkotmány-

bírósági gyakorlatot – az Alaptörvény XVI. cikk szerinti testi, szellemi, valamint erkölcsi fejlődéshez való joggal kapcsolatban rámutatott, hogy a gyermekek ezen alapjoga számos állami kötelezettségben jelenik meg. A gyermekek oldalán jogként megjelenő, a védelemhez és gondoskodáshoz való jog kötelezettjei a család, a társadalom és – végül, de nem utolsósorban – maga az állam is. Az állam oldalán a gyermekek jogainak érvényesítése intézményvédelmi kötelezettségként jogi aktivizmust kíván meg, vagyis a jogrendszer alakítása során tekintettel kell lenni a különböző jogágak normatív és intézményes összefüggéseire. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint tehát az Alaptörvény XVI. cikkében szereplő jog lényegi tartalma elsősorban állami és – szűkebb körben – társadalmi kötelezettségek teljesítésében ragadható meg. Ez a kötelezettség pedig az állam számára azt írja elő, hogy – valamennyi joggal összefüggésben – az egyes jogintézmények szabályozása során tartsa szem előtt a gyermekek érdekeit, illetve e tevékenységén keresztül segítse elő a megfelelő fejlődésüket, és az ehhez szükséges alapvető feltételeket biztosítsa.⁸

A gyermekek testi, szellemi, valamint erkölcsi fejlődését rengeteg tényező befolyásolhatja, és a gyors társadalmi változások következtében napjainkban egyre nagyobb veszélyt jelent a gyermekek számára, a sérelmükre elkövetett különböző online jogsértések. A gyermekek sérelmére elkövetett online jogsértések jelentős része adatvédelmi vonatkozású azáltal, hogy az online térben jellemzően a gyermekek személyes adataival élnek vissza – ideértve a különböző adathalász cselekményeket is –, amely – tekintettel az életkorukból adódó fokozott veszélyeztetetőségre – káros hatással lehet fejlődésükre. Az online térben a gyermekek ellen elkövetett jogsértések jelentős részét az online zaklatás, az ún. „bullying”, illetve a szexuális zaklatás teszik ki, de egyre többször előfordul, és egyre komolyabb veszélyeket rejtő módon jelenik meg a jogsértések között a gyermekek által készített és közzétett kép- és hangfelvételek nyilvánosságra hozatala, azok egyéb platformokon való közzététele, illetve a gyermek más személyes adataival való visszaélések – így a gyermek nevének, telefonszámának, valamint közösségimédia-profiljai elérhetőségének nyilvánosságra hozatala – is.

III. A GYERMEKEK SZEMÉLYES ADATAINAK VÉDELME

A magyar adatvédelmi jog alapjogi jellegét az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdés alapozza meg, amelynek értelmében mindenkinek joga van a személyes adatainak védelméhez. A Magyarországon a személyes adatok védelmére alkalmazandó rendelkezések alapjait egyebekben nagyrészt az uniós jog, azon belül is a természetes személyeknek a személyes

5 Az Egyezményt egyebekben az UNICEF megírta gyermekek nyelvén is, amely segítheti a gyerekeket az egyezmény szövegének megértésében, valamint abban, hogy tisztában legyenek jogaikkal: <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2019/05/gyermekjogi-egyezmény-gyereknyelven-2019.pdf>

6 Gyermekjogi Egyezmény 4. cikk.

7 CM/Rec(2018)7 sz. ajánlás, amelynek szövege magyar nyelven is elérhető a Nemzeti Adatvédelmi és Információs szabadság Hatóság honlapján: <https://naih.hu/files/ET-ajanlas-gyermekjogok-a-digitalis-kornyezetben.pdf> [letöltés dátuma: 2022. 12. 05.].

8 Erről bővebben lásd 3142/2013. (VII. 16.) AB határozat Indokolás [26]–[27] bekezdés.

9 Az angol kifejezés jelentése, bántalmazás, piszkálás, szekálás. A magyarban nincs olyan szó, ami a teljes jelentést le tudná fogni. Főként iskolai, illetve online környezetben használjuk, amikor gyakran a gyermeket a vele egykorú társai szekálják, piszkálják, zaklatják huzamosabb időn át. A cyberbullyinggal kapcsolatban az UNICEF gyermekek számára összeállított összefoglalója itt olvasható: <https://unicef.hu/cyberbullying>

adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet) adja meg, amely alapján a személyes adatok védelmére vonatkozó előírások közvetlenül alkalmazandók. Azon adatkezelések esetén, amelyek nem tartoznak az általános adatvédelmi rendelet hatálya alá, továbbra is az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) alkalmazandó, amely ezeken túlmenően – az általános adatvédelmi rendelet hatálya alá tartozó adatkezelésekre vonatkozóan is – tartalmazza az adatvédelmi hatóság eljárására vonatkozó részletszabályokat is. Bár a jelenlegi adatvédelmi szabályozási rendszerben – eltekintve az általános adatvédelmi rendelet 8. cikkétől¹⁰ – kevés olyan szabály van, amely konkrétan a gyermekek adatkezelésére vonatkozik,¹¹ ámbar szükséges megemlíteni az általános adatvédelmi rendelet (38) preambulumbekzdését, amely alapján a gyermekek személyes adatai különleges védelem alatt kell hogy álljanak, tekintettel arra, hogy a gyermekek fokozottan ki vannak téve a személyes adatok kezelésével járó veszélyeknek. Ennek a gyermekbarát szemléletnek köszönhetően az általános adatvédelmi rendelet több ilyen szabályt igyekezett beiktatni, ami ha nem is konkrétan a gyermekek adatkezelésére vonatkozik, mégis igyekszik figyelembe venni a gyermekek helyzetét, és bizonyos szabályoknál a gyermekekre szabni azokat.

Mindezek alapján látható, hogy a jelenlegi adatvédelmi szabályozástól bár idegen¹² lenne a gyermekekre vonatkozó

10 A személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló, 1995. október 24-i (EK) 95/46 európai parlamenti és a tanácsi irányelv 29. cikke alapján létrehozott munkacsoport, mely az általános adatvédelmi rendelet hatálybalépéséig (2018. május 25-ig) foglalkozott a személyes adatok védelmével. A 29. cikk szerinti munkacsoport a 2/2009 véleménye már felvette, hogy a gyermekek esetén két dolgot szükséges vizsgálni. Az egyik a gyermek érettsége, amely nem egyezik a gyermek életkorával. Minden gyermek esetén egyedileg mérlegelendő a gyermek érettsége, hogy mikor képes önállóan dönteni az adatait illetően. Míg a másik a szülők törvényes képviselői mivoltjával kapcsolatos. Mindezek alapján a korábbi adatvédelmi szabályozásban az Infotv. alapján a kiskorú gyermek 16. életévének betöltése után jogosult volt személyes adatairól rendelkezni. Egyebekben a tagállamok az általános adatvédelmi rendelet hatálybalépése után sem hoztak egységes döntést a gyermek életkorát tekintve, így annak felső határa 16. életév, míg az alsó határa a 13. életév lett.

11 Éppen ezért volt kiemelt jelentősége, hogy 2022. július 28-ai európai adatvédelmi Biztos határozatát követően az ír adatvédelmi hatóság a META ellen – rekordösszegű – 405 millió eurós bírságot szabott ki, amiért az Instagram üzleti fiók funkciót használó gyermekek adatait – köztük a telefonszámukat – alapértelmezett módon nyilvánosnak kezelte. A bírság nemcsak a kiszabott összeg miatt kiemelten fontos, hanem mert ez volt az általános adatvédelmi rendelet hatálybalépése óta az első gyermekek adatainak védelme miatt egy közösségi média jogsértése miatt kiszabott bírság. Lásd bővebben: https://edpb.europa.eu/news/news/2022/record-fine-instagram-following-edpb-intervention_hu

12 Ez elsősorban az általános adatvédelmi rendelet rendszere miatt tűnhet így. Jelenleg, bár a rendelet számos gyermekekre vonatkozó szabályt vezet be, aminek köszönhetően bizonyos esetekben fokozott védelem illeti meg őket, maga a rendelet egyebekben nem tartalmaz egy konkrét gyermekek adatvédelme részt. Éppen ezért a magyar adatvédelmi szabályozás is csak, ahol szükséges ott utal ki a gyermekekre, akiket fokozott védelemben szükséges illetni.

külön szabályok bevezetése, mégis a tagállamok – így köztük Magyarország is – különböző, elsősorban eljárásjogi intézkedésekkel igyekeznek a gyermekek személyes adatainak fokozott védelmének jogi hátterét megteremteni.

IV. AZ ELEKTRONIKUS ADAT IDEIGLENES HOZZÁFÉRHETETLENNÉ TÉTELE AZ ONLINE GYERMEKVÉDELEMBEN

Az egyik ilyen, a gyermekek védelmére szolgáló jogi eszköz – mely bár a közösségi média esetén korlátozottan hasznosul –, de egyéb internetes platformon való visszaéléskor igen, az elektronikus adat hozzáférhetetlenné tétele. E szabályok elmondhatók, hogy annak kialakítása érdekében a Hatóság kereste meg az Igazságügyi Minisztériumot,¹³ felhívva a figyelmet a gyermekek sérelmére elkövetett adatvédelmi visszaélésekre. Ezzel kapcsolatban a Hatóság egyik legfontosabb jelzése az volt, hogy a gyakorlatban nem tudtak érdemben fellépni azon internetes platformok ellen, amelyek gyermekek személyes adataival – ideértve azokat a képfelvételeket is, amelyeket a gyermekek saját közösségimédia-profiljukra tölthettek fel – élnek vissza. A Hatóság jelzése szerint számtalanszor előfordult, hogy ezen oldalak nemcsak a gyermekek fotóit tették nyilvánosan közzé, hanem a gyermekek nevét és a közösségimédia-profiljaira mutató hivatkozásokat is, így az oldal látogatói számára közvetlenül elérhetővé és megkereshetővé váltak a gyermekek, amely később további jogsértések – így akár bűncselekmény – forrása is lehetett. Ezen oldalak működésével kapcsolatban, valamint az itt elkövetett különböző adatvédelmi jogsértésekkel kapcsolatban számos megkeresés érkezett a Hatósághoz. A honlap működésének alapja, hogy a felhasználók küldenek be fotókat, amelyeken gyakran fiatalok vagy kiskorú gyermekek vannak, gyakran a képek mellett egyéb személyes adatok is feltüntetésre kerülnek. Az oldalon számos olyan képet osztottak meg, amelyen az érintettek – többek között, általában nők – bosszúpornó áldozatai lesznek. Ezen túl gyakran olyan személyes jellegű és súlyosan kompromittáló (így például az érintett személyt meztelenül megjelenítő felvételek) is kikerültek az oldalra, amelyeket az érintett saját maga, magáncélra készített, és amelyeket nem kívánt nyilvánosan megosztani.

Azért, hogy a Hatóság érdemben fel tudjon lépni az ilyen és ehhez hasonló oldalak ellen, az Országgyűlés az egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXII. törvénnyel, 2021. november 19-ei hatállyal az Infotv.-t új 61/A–D. §-okkal egészítette ki, amely az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét szabályozza adatvédelmi jogsértések esetén.

Az elektronikus adat hozzáférhetetlenné tétele elsősorban egy büntetőjogi intézkedés volt, amely mára számos más közigazgatási hatóság hatáskörében álló intézkedéssé vált. Számos hatóság jogosult elrendelni – köztük a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint a Nemzeti Közlekedési Hatóság – szakági jogszabályok alapján. Ennek analógiájára az Infotv. 61/A–D. §-a alkalmazhatósága esetén a Hatóság is elrendelheti elektronikus adat ideiglenes eltávolítását, illetve

13 Lásd bővebben: NAIH-6164-1/2021.

ideiglenes hozzáférhetlenné tételét. Amennyiben a Hatóság hatósági eljárást folytat, és észleli, hogy az adatkezelő jogellenesen tett közzé elektronikus adatot, úgy amennyiben az elektronikus adat érintette gyermek, vagy pedig különleges adatra, vagy bűnügyi személyes adatra követik el, a tárhelyszolgáltatót hívja fel az elektronikus adat ideiglenes eltávolítására.¹⁴ A Hatóság az elektronikus adat ideiglenes eltávolításáról szóló végzést megküldi a tárhelyszolgáltatónak, amely köteles egy munkanapon belül az elektronikus adatot eltávolítani.

A fentiekén túl a Hatóságnak lehetősége van elrendelni az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tételét,¹⁵ amelyet szintén a fent vázolt esetben, az elrendelő végzés alapján a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (a továbbiakban: NMHH) az az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.) alapján szervezi és ellenőrzi az adat ideiglenes hozzáférhetlenné tételét. Ennek folyamán az NMHH közzéteszi a hatóság végzését a központi elektronikus hozzáférhetlenné tételei határozatok adatbázisában (a továbbiakban: KEHTA), amelyről a szolgáltatók értesítést kapnak, és ez alapján beállítják a szűrést. A KEHTA-hoz, az Eht. 159/C. § (1) bekezdése alapján minden hozzáférést biztosító elektronikus hírközlési szolgáltató és a kereső- és gyorsítótár-szolgáltató köteles csatlakozni, így amint a KEHTA-ba újabb elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tételét elrendelő végzés kerül rögzítésre, ezen végzés alapján kötelesek egy munkanapon belül eljárni. Ennek köszönhetően azon oldalak, amelyek gyermekek személyes adatait jogellenesen kezelik azokat a fenti szolgáltatók leszűrik, így azok ezáltal elérhetlenné válnak.

Természetesen ezen eszköznek is vannak korlátai. A legfontosabb, hogy mivel ezek a fajta jogsértések főként a közösségi médiában valósulnak meg, így emiatt szükségszerűen az elektronikus adat hozzáférhetlenné tétele nem tudja teljes mértékben betölteni a funkcióját. Ahhoz, hogy az online gyermekvédelem átfogóbb legyen, ezentúl szükséges lehet egyéb intézkedések bevezetése, amelyek kiegészíthetik a Hatóság elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tételét, és így nagyobb védelmet biztosíthat a gyermekeknek.

A közösségimédia-felületeken elektronikus adatot hozzáférhetlenné tenni ilyen módon nem lehet. E platformok esetén az egyetlen lehetőség az, ha az adott jogsértésre a felület üzemeltetője, adminjai, valamint moderátorai reagálnak. A gyakorlatban tehát – az adatok mennyiségére tekintettel – szinte megoldhatatlan, hogy az adatot még annak további megosztása előtt hozzáférhetlenné tegyék. Másik korlátja az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tételének, hogy azt egy ún. Virtual Private Network¹⁶ (a továbbiakban: VPN) csatlakozás segítségével kikerülik. A szűrés kizárólag Magyarország területére korlátozódik – ezért nem is tud megfelelő eszköz lenni a közösségi média esetén –, így ezt a szűrést a VPN-nel oly módon lehet kikerülni, hogy a fel-

használó átállítja a tartózkodási helyét, így a szűrt hivatkozás a VPN útján elérhetővé válik.

Éppen ezért, bár az elektronikus adat ideiglenesen hozzáférhetlenné tétele egy hasznos jogi eszköz, ahhoz, hogy az kellőképpen betölthesse szerepét az online gyermekvédelemben szükséges további, esetlegesen kiegészítő intézkedések bevezetése is, amelyek alkalmasak az olyan jogsértések elleni fellépésre, amelyeknél – a jogsértést megvalósító felület sajátossága miatt – az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetlenné tétele nem lenne elegendő.

V. PREVENTÍV INTÉZKEDÉSEK MINT A GYERMEKVÉDELEM TOVÁBBI ESZKÖZE

A fentiekre tekintettel – osztva számos gyermekvédelmi szerv szakmai véleményét is¹⁷ – a fenti jogvédelmi eszközök mellett az érintettek megfelelő tájékoztatására, tudatos internet-használatuk erősítésére is a szükséges hangsúlyt fektetni,¹⁸ amely a Hatóság mellett kiegészítő fokozná a gyermekek személyes adatainak a védelmét. Az általános adatvédelmi rendelet egyebekben rendelkezik a tagállami független hatóságok feladatairól, melyek közé delegálja a nyilvánosság figyelmének a felkeltését, és az ismeretek terjesztését is a személyes adatok kezelésével járó veszélyekről, az erre vonatkozó szabályokról illetve garanciákról és jogokról.¹⁹

Ahhoz, hogy a gyermekek adatvédelmi tudatosságát növelni lehessen, célszerűnek tartanám egy olyan – minden gyermekre kiterjedő – tájékoztatási gyakorlat kialakítását, amely során – akár közoktatási intézményben – egyfajta tudatos internethasználatot bemutató (például osztályfőnöki vagy informatika-) óra keretében pedagógusok²⁰ a Hatóság segítségével magyarázó előadást tartanának az adatvédelem

17 Ezt a szakmai álláspontot képviseli több gyermekvédelmi szerv, valamint az Alapvető Jogok Biztosa is, aki az AJB-686/2022 jelentésében a digitális gyermekvédelem fontosabb területeit is megvizsgálva, egyeztetve a szakmai szervezetekkel alakította ki ajánlását. A jelentés alapján ezt a szakmai álláspontot vallja többek között a Klebersberg Központ, valamint a tankerületi központok is, akik kiemelik, az online gyermekvédelem kiterjedését, melynek egyik meghatározó elme preventatív, amely magában foglalja elsősorban a különböző tájékoztatókat, felkészítőket, ideértve a pedagógusok és a szülők tájékoztatását is, másrészt pedig a resztoratív eszközökre is felhívják a figyelmet. Idesorolandók a különböző sérelemkezelési eljárások, melyeket – a gyermekek jogainak teljes körű védelme érdekében – elsősorban a közoktatási intézményen belül is kezdeményezni lehetne. Ezzel kapcsolatban megemlítendő, hogy a jelentés alapján a tankerületek közel 30–40%-a nyitott arra, hogy szakemberek bevonásával tartsanak különböző prevenciós előadásokat (Jelentés 19. o.).

18 Ezt az álláspontot képviseli az Európai Unió is. Az Európai Bizottság 2021. március 24-én kelt az EU gyermekjogi stratégiájának 5. (digitális és információs társadalom című) pontja alapján a Bizottság a Digitális Európa programon keresztül továbbra is támogatja a felelősségteljes online magatartást. Lásd bővebben: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0142&from=en> [letöltés dátuma: 2022. 12. 05.].

19 Általános adatvédelmi rendelet 57. cikk (1) bekezdés b) pont.

20 Ahogy arra az Európa Tanács 2018-as ajánlása a gyermekek jogainak a digitális környezetben való tiszteletben tartásáról, védelméről és érvényesítéséről szóló iránymutatásának függelékének 8. pontja is felhívja a figyelmet, amely kiemelten fontosnak tekinti a további – tehát a gyermekeken túli – érdekelt felek bevonását az online gyermekvédelembé. Idesorolja az ajánlás különösen az oktatási és gyermekvédelmi és gondozási rendszerek, állami intézmények, valamint a civil társadalom gyermekvédelmi

14 Infotv. 61/A. § alapján.

15 Infotv. 61/B. § alapján.

16 Virtuális magánhálózat, amelyet használva lehetővé válik, hogy a felhasználó egy megosztott vagy egy nyilvános hálózaton keresztül küldjön és fogadjon adatokat, mintha a számítógép közvetlenül kapcsolódna arra a helyi hálózatra. A kapcsolat során az adatok titkosítása az eredeti hálózaton nem láthatók.

szükségességéről, valamint az adatvédelmi jog alapjairól. Ennek során elengedhetetlen a Hatóság szakmai közreműködése, ahogyan e tudatosításban egyébként – például a gyermekek számára készített segédanyagokkal – jelenleg is részt vállal. Ezeket ugyanakkor – bár a honlapon elérhetők – a gyermekek nem feltétlenül ismerik, vagy nem tudják, hol és pontosan mit keressenek. Erre figyelemmel szükségesnek látom, hogy a Hatóság közreműködésével készüljenek el azok a segédanyagok, amelyek megfelelő alkalmazásával a közoktatási intézményekben dolgozó pedagógusok ismertethetnék a gyermekekkel az adatvédelmi jogait, különös figyelmet fektetve az elfeledtetéshez való jogra és annak korlátaira. Célszerűnek tartanám, hogy ezen programokban – az ott megjelenő kérdések, szakmai anyagok elkészítésében is – a gyermekek is aktívan részt vehessenek,²¹ azaz ők maguk mondassák el, melyek azok a kérdések, amelyekben segítségre szorulnak, illetve, hogy melyek azok a kérdések, amelyekben bizonytalanok, illetve amelyekkel rendszeresen találkoznak, ezáltal elősegítve a program sikerét.

Jelenleg a Hatóság honlapján²² egy általános felhívás érhető el, valamint néhány oktatóanyag, köztük reklámfilmek²³ is, amelyeket a Hatóság a gyermekeknek szánva – általuk is érthető módon – írt meg, ezzel is segítve, a tájékozódást kereső gyerekeket. Ahogy arra a honlapon is felhívják a figyelmet – valamint, ahogy az feljebb is kifejtésre került –, legtöbbször a közösségi média használata során merülnek fel jogsértések.

Hasonlóan a Hatósághoz, az NMHH²⁴ is több, a gyermekek és szüleik számára is hasznos cikket tett közzé mind a tudatos internethasználat körében, mind pedig a gyermekek adatvédelmének körében. Az NMHH honlapja elsősorban gyermekeknek és szüleiknek szól, de a cikkek, összefoglalók nyelvezete lehetővé teszi, hogy azokat gyermekek is használni tudják. Az NMHH – egyetértésben a Hatósággal – szintén felhívja a figyelmet az elfeledtetés jogára, annak korlátjaira, illetve arra, hogy bár gyakorlati korlátai lehetnek, mégis fontos felhívni a figyelmet rá és megismertetni azt a gyermekekkel, hiszen a gyermekek gyakran nem is tudják, hogy ezen jogellenes adatkezelések ellen is fel lehet lépni.²⁵ Éppen ezért elengedhetetlen, hogy a gyermekek a gyakorlatban is fel tudják ismerni a veszélyeket, amelyhez

bár az említett honlapon lévő összefoglaló jó kiindulópont lehet, de valójában önmagában még nem nyújt teljes körű felvilágosítást a gyermekeknek az adataik védelmének fontosságáról, valamint az internet, különösen a közösségi média tudatos használatához.

A tudatos internethasználatra való nevelésnek különösen fontos szerepe van a közösségi média esetén. A közösségi média már mindannyiunk életét – így a gyermekek életét is – teljesen átszötte, ezért a gyermekek közösségi média-használatát sem lehet kizárni. Ahogy arra a bevezető gondolatokban is utaltam, a gyermekek nemcsak egymással tartanak kapcsolatot az interneten, hanem a tanáraikkal is. Így a Facebookon például csoportokba rendeződnek az iskolai osztályok, baráti társaságok, klubok, sportegyesületek vagy akár bármely egyéb – iskolán kívüli tevékenység – kapcsán is. Nemcsak a gyermekek, de a szülők is gyakran a közösségi média-platformokon tartják a kapcsolatot a pedagógusokkal, vagy akár a többi szülővel is. Éppen ezért a gyermekek esetén különösen fontos, hogy megértsék a közösségi média veszélyeit. Jellege miatt a közösségi médiában megvalósuló jogsértések elleni fellépés bonyolultnak és nehézkesnek tűnik az érintettek számára. Emellett viszont az a tény sem hagyható figyelmen kívül, hogy a közösségi média-platformokat egy időben akár több millióan is használják, így az adatok gyorsan terjednek, pillanatok alatt elszakadnak az eredeti forrástól, így a felhasználók a saját tartalmaikra és egyéb tevékenységeikre később csak alig vagy nincs is ráhatásuk. Az előbbiekre is figyelemmel a gyermekek által közzétett információk – különösen fotók és videók – is percekben belül más platformokon, vagy akár az adott közösségi média-szolgáltatás egyéb felületén – egy másik profilon, oldalon vagy akár csoportban – is feltűnhetnek. Ez ellen elsősorban maguk az érintettek tudnak érdemben fellépni, és ebben segítheti őket a tudatos internethasználat, a megfelelő családi,²⁶ intézményi háttér, az esteleges gyermekvédelmi szervek és civil szervezetek munkája, amelyet csak kiegészítene a Hatóság és a jogalkotó tevékenysége.

VI. ÖSSZEGLÉZÉS

A gyermekek fokozottan nagyobb veszélyeknek vannak kitéve az online térben, amelyet az egyre erősödő digitalizáció csak tovább fokoz. Ebben a helyzetben szükségszerű, hogy a gyermekvédelem kiterjedjen a gyermekek adatainak védelmére is, mert – ahogy az a fentiekben kifejtettekből is kiténik – a gyermekek sérelmére elkövetett jogosulatlan adatkezelések könnyen lehetnek alapjai akár súlyosabb bűncselekményeknek is.

Információs társadalmunkban elengedhetetlen, hogy segítsük a gyermekek tudatos internethasználatát, amely mindannyiunk közös felelőssége. Ennek keretében célszerű lehet a közoktatási intézmények Hatósággal való összefogása,

feladatokat ellátó munkatársait, valamint a szülőket, törvényes gyámokat, és a gyermek gondját viselő bármely egyéb személyeket.

A teljes ajánlás az alábbi honlapon olvasható el: <https://naih.hu/files/ET-ajanlas-gyermekjogok-a-digitalis-kornyezetben.pdf> [letöltés dátuma: 2022. 12. 05.].

21 Több nemzetközi egyezmény, illetve egyéb szakmai szerv is hangsúlyozza a gyermekek részvételi jogát, amelyet először a Gyermekjogi Egyezmény deklarált. Erre tekintettel nem elhanyagolható, hogy az iskoláskorú – főleg az internetet egyedül, rendszeresen, gyakran szülői felügyelet nélkül használó – gyermekek is szeretnének aktívan részt venni az életüket befolyásoló kérdésekben, döntéshozatalban.

22 <https://naih.hu/hogyan-is-elhatsz-jogaiddal-a-gyakorlatban-mire-figyelj-oda>

23 A Hatóság társadalmi célú felhívása a tudatos internethasználat fontosságáról: <https://naih.hu/files/NAIH---TCR-video.mp4>

24 „Gyermekek az interneten” nevű honlapon elérhetők az NMHH összefoglalói, cikkei: <https://gyerekaneten.hu/temak>

25 Lásd bővebben: https://gyerekaneten.hu/tema/Jogaink_az_interneten

26 Az EU Kids Online 2020-as felmérése alapján a megkérdezett gyermekek 33%-a állította, hogy szüleik rendszeresen beszélgetnek velük az internet biztonságos használatáról, valamint a megkérdezett gyermekek 80%-a kapott már szüleitől, barátaitól, vagy tanáraitól tanácsot az internet biztonságos használatáról.

például egy közös akció keretében – amelyekre hasonló kezdeményezéseket a civil szférában már láthattunk²⁷ –, amely segítheti a gyerekeket eligazodni az internet és a jog világában, valamint abban, hogy tudatosan osszanak meg magukról információkat, illetve ezzel összefüggésben szintén tudatosan használják a különböző applikációkat és felületeket, illetve, amely azt is segíti, hogy ha bizonytalanok, vagy valamit veszélyesnek érznek,²⁸ arról merjenek szólni, és merjenek segítséget kérni.²⁹ Több kutatás is vizsgálta a gyermekek tudatosságát, ezek során a megkérdezett gyermekek maguk is jelezték, hogy szeretnék többet tudni az adatvédelemlről, a digitális világ veszélyeiről, illetve hogy miként tudnak fellépni, amennyiben az adataikkal visszaélnék, vagy egyéb jogaik sérülnek.³⁰

Emellett nem elhanyagolható az állam felelőssége, amely nemcsak gyermekek adatainak védelmét erősítő jogszabályokban jelenik meg, hanem hogy ezen területet fokozottan fontosnak tekintve, a helyzetet folyamatosan vizsgálva újabb és újabb lépéseket kell tenni az online gyermekvédelem felé. Ennek keretében kiemelten fontos lehet az adatvédelmi szabályokról való nemzetközi információcsere, amelyek a saját adatvédelmi szabályaink javításához, naprakészen tartásához is hozzájárulhatnak.³¹

Végezetül a Hatóság, mind az érintettekét segítő feladatainak ellátása során, mind pedig az adatvédelmi jogszabályok megalkotását segítve hozzájárulhat az online gyermekvédelemhez.

27 Ilyen volt a Telecom és a Híntalovon alapítvány felmérése is a témában, amely kitért a gyerekek tudatos internethasználatára. Ennek során számos gyermeket kérdeztek meg az internetes szokásaikról, féleleimikről, és ez alapján összegezték a gyermekek tudatosságát a témában, valamint határozták meg az esetleges szükséges lépéseket. A kutatás kitért a gyermekek tantermen kívüli, digitális munkarendben való oktatására is, amiben külön adatvédelmi aggályként felmerült, hogy egyre nagyobb mértékben tartanak kapcsolatot a tanárokkal különböző közösségi-média-felületeken, gyakran nem privát üzenetben, hanem osztálycsoportokban. Erről bővebben az alábbi kutatási jelentésben írtak: https://legyletis.hu/media/public/files/TELEKOM_Internetmost_kutatas.pdf [letöltés dátuma: 2022. 12. 01.].

28 Ezzel kapcsolatban szükséges megemlíteni az inetrnethotline is, amely egy jogsegély szolgálat, ami nemcsak Magyarországon, hanem nemzetközi szinten segíti a gyermekeket. A különböző országok jogsegélyszervezetei egymással is fenntartják a kapcsolatot, és segítik a gyermekeket. A magyar felületet az NMHH kezeli, és az alábbi linken érhető el: <https://nmhh.hu/internethotline/>
Valamint lehet bejelentést tenni a <https://www.biztonsagosinternet.hu/> honlapon is, amennyiben valaki káros tartalmat észlel egyes honlapokon. Itt nemcsak a hotline érhető el, hanem számos segédanyag, cikk és egyéb dokumentum, ami a honlapot felkereső gyermekeket segítheti eligazodni az internet világában.

29 Az EU Kids Online 2020-as felmérése alapján a megkérdezett gyermekek mindössze 5%-a jelezte a tanárnak, ha valami negatív érte őt az interneten, míg egyéb szakembernek mindössze 3%-a. Ezzel szemben viszonylag magas az aránya a szülőknél, illetve barátoknak való jelzésnek. A megkérdezett gyermekek 41%-a jelezte szüleinek, barátainak, vagy más hozzá közel álló – nem szakembernek –, hogy valamilyen negatív hatás érte őt az online térben. Valamint a kutatás kitért rá, hogy a megkérdezett gyermekek 25%-ának van negatív tapasztalata. A kutatásról lásd bővebben: <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/reports/EU-Kids-Online-2020-10Feb2020.pdf> [letöltés dátuma: 2022. 12. 05.].

30 A korábban hivatkozott kutatások alapján.

31 Erre hívja fel a figyelmet többek között Európa Tanács 2018-as ajánlása a gyermekek jogainak a digitális környezetben való tiszteletben tartásáról, védelméről és érvényesítéséről szóló iránymutatásának függelékének 118. pontja, amely kiemelten fontosnak tartja a tagállamok nemzetközi kapcsolatait – ideértve a szakmai információcserét is.

Vass Péter*

A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt jogintézményei

– Beszámoló az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara konferenciájáról

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) kodifikációja során megfogalmazott célok között kitüntetett helyen szerepelt, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését biztosító garanciák mellett lehetőség nyíljon az eljárások egyszerűsítésére és gyorsítására. A jogalkotó ennek elérését elsősorban egy, az eljárás egészét átfogó újszerű konszenzuális rendszer kialakításától és annak hatékony működésétől várta, amelyben ténylegesen, kézzelfoghatóan értékelhető a terhelti beismerés és a további eljárás formáját meghatározó együttműködési szándék.

Az Igazságügyi Minisztérium Büntetőjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes Államtitkársága az elmúlt időszakban folyamatosan nyomon követte a konszenzuális rendszer egyes jogintézményeinek gyakorlati alkalmazását. A Be. hatálybalépését követő évek releváns ügyforgalmi adatai és a jogalkalmazók visszajelzései arra engedtek következtetni, hogy

- a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes jogintézményei a büntetőeljárás olyan súlyponti intézményeivé váltak, amelyek az ügy további menetét érdemben és egyre több esetben véglegesen meghatározzák,
- a konszenzuális rendszerhez tartozó jogintézmények összességében már jóval nagyobb arányt képviselnek a büntetőügyek befejezésében, mint az ezeket nélkülöző, általános eljárásrend szerint lefolytatott eljárások.

Az Igazságügyi Minisztérium részéről – az előzőekben körülírt tárgykör kiemelt jelentősége okán – merült fel az igény a terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes jogintézményeinek behatóbb, tudományos igényű vizsgálatára, amely az aktuális elméleti kérdések áttekintése mellett kitér a jogalkalmazás gyakorlati tapasztalatainak megismerésére,

értékelésére is. Nagy örömkre szolgált ezért, hogy a Magyar Ügyvédi Kamara együttműködésével a közelmúltban megvalósulhatott egy olyan esemény, amelyen a tágan értelmezett szakmai közönség részvételével megvitathatóak voltak a büntetőeljárás terhelti együttműködést igénylő jogintézményeivel kapcsolatos tapasztalatok.

A jelen beszámoló célja az, hogy „A terhelti beismerésen alapuló konszenzuális rendszer egyes kiemelt jogintézményei” címmel 2022. május 9-én megrendezett konferencia plenáris ülésén elhangzott előadásokról és a szekciók munkájának eredményeiről rövid áttekintést adjunk.

II. A PLENÁRIS ÜLÉSEN ELHANGZOTT ELŐADÁSOK RÖVID ÖSSZEFOGLALÓJA

A konferencia plenáris ülésének első előadója **Czine Ágnes** alkotmánybíró asszony volt, aki „A terhelti együttműködés és a tisztességes eljárás követelménye, az együttműködés alapjogi aspektusai, keretei” címmel tartotta meg az előadását.

Az előadása elején Czine Ágnes felelevenítette, hogy már az előző büntetőeljárás törvény is tett kísérletet az eljárást gyorsító intézmények bevezetésére és a terhelti beismerést ösztönző jogintézmények meghonosítására, de kijelenthető, hogy a „lemondás a tárgyalásról” elnevezésű külön eljárás karrierje a gyakorlatban egyértelmű kudarccal végződött. Az új büntetőeljárás kódexben ennek ellenére – vagy talán emiatt is – nagy hangsúlyt kapott az időszerűség, a pergazdaságosság elvének érvényesülése, melynek egyik eszköze a beismerő és be nem ismerő terhelti részvétellel folyó eljárások megkülönböztetése és az ezekhez kapcsolódó jogintézmények szétválasztása.

Az előadásának központi témájára térve Czine Ágnes az egyezség és az ún. mértékes ügyészi indítvány büntetőeljárásban elfoglalt szerepével és a joggyakorlat által felszínre hozott kérdések alapjogi aspektusaival foglalkozott. Az egyezség tekintetében annak a véleményének adott hangot, hogy bár a jogalkotás során ez kapott nagyobb hangsúlyt, a gyakorlatban az egyezségek aránya az ügyek számához

* Vass Péter: Igazságügyi Minisztérium, Büntető Eljárásjogi Főosztály, jogi ügyintéző/beosztott bíró.

viszonyítva (legfeljebb 2-3-4%) elenyésző. Ezzel szemben az ún. „mértékes ügyészi indítvány” sokkal nagyobb sikert ért el, mint ahogy azt a jogalkotói akarat feltételezte. Megállapítását a Legfőbb Ügyészség statisztikai adataival támasztotta alá, amely szerint 2020-ban összesen 8778 vádlott beismerő vallomását fogadta el a bíróság az előkészítő ülésen, ami akkor a bírósági peres ügyek 38,7%-át jelentette. A joggyakorlat által felszínre hozott problémákra – véleménye szerint – ugyanakkor jól reagált a jogalkotás (e körben utalt a közelmúltban történt két törvénymódosításra), továbbá saját hatáskörében a Legfőbb Ügyészség és a Kúria is megtette a szükséges lépéseket. A Legfőbb Ügyészség a 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás és az 1/2018. (VI. 30.) LÜ helyettesi körlevél kiadásával (pl. a joghátrány-indítványozás, a fellebbezési gyakorlat egységesítése), míg a Kúria a felülvizsgálati eljárásokban vizsgált egyedi ügyek kapcsán élt a jogértelmezés eszközével.

Az előadása záró részében Czine Ágnes a Be. új jogintézményeivel kapcsolatos alkotmánybírói gyakorlatot ismertette, melynek során az Alkotmánybíróság két határozatáról (mindkettőnek előadója volt) beszélt részletesebben.

A **19/2021. (V. 27.) AB határozatban** az Alkotmánybíróság lényegében azt vizsgálta, hogy az abszolút eljárási szabálysértésekre korlátozódó felülvizsgálat összhangban áll-e a tisztességes eljáráshoz való jog egyik részjogosítványával, a tisztességes tárgyaláshoz való joggal. Az AB határozat a felmerült kérdéssel kapcsolatban azt rögzítette, hogy a tisztességes tárgyaláshoz való jog korlátozása szükségesnek tekinthető, viszont a korlátozás az adott esetben aránytalan, mivel a másodfokú bíróság mérlegelése és a felülbírálat hivatalbóli kiterjesztése kizárt a relatív eljárási szabálysértések esetén. Az Alkotmánybíróság ezért mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet állapított meg, egyúttal kötelezte a jogalkotót a megfelelő szabályok megalkotására. A mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet végül a Be. 590. § (5) bekezdésének 2022. március 1-jével hatályba lépett módosítása orvosolta.

Az előző ügynél is nagyobb visszhangot váltott ki a **26/2021. (VIII. 11.) AB határozat**, amely a bírói pártatlanság kérdéskörével foglalkozott. Az alkotmányossági vizsgálat bírói kezdeményezésre indult, amelyben a perbíró azt sérelmezte, hogy az előkészítő ülésen a mértékes ügyészi indítványt követő terhelti beismerés elfogadásával a bíró a be nem ismerő vádlottak ügyében prejudikál, emiatt a tárgyaláson nem várható el tőle a pártatlanság. Az előadó emlékeztetett arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírói pártatlanság követelményével több korábbi határozatában [pl. 3154/2017. (VI. 21.) AB határozat] foglalkozott, s felállította a szubjektív és objektív pártatlansági tesztet. Az Alkotmánybíróság ebben az ügyben az objektív kritériumok vizsgálatát folytatta le, majd az indítványozó álláspontjával szemben azt állapította meg, hogy miután az előkészítő ülés nem lehetőség, hanem kötelezettség; nem hasonlítható a nyomozási bíró eljárásához sem, ezért a többes eljárási pozíció megengedett. Magyarázatában külön hangsúlyt helyezett arra, hogy az előkészítő ülésen csak korlátozott bizonyítás folytatható. Végezetül felhívta a figyelmet arra, hogy a bíróságnak minden személy felelősségéről külön kell döntenie, így előfordulhat, hogy a későbbi döntés ellentétes az előkészítő ülésen hozott ítélettel, illetve arra, hogy a korrek-

ció lehetőségét a rendes és rendkívüli jogorvoslatok ebben az esetben is megfelelően biztosítják.

A második előadó, **Belovics Ervin**, *legfőbb ügyész-helyettes* „A terhelti együttműködés nyomozás során alkalmazható jogintézményeinek tapasztalatai és a mértékes ügyészi indítvány” címmel tartott előadását azzal kezdte, hogy a terhelti együttműködés szabályai meglátása szerint rendkívül koherensek, a rendszer egyes elemei tökéletesen illeszkednek egymáshoz. Előadásában az egyezségről és a mértékes ügyészi indítványról beszélt részletesebben, amelyekkel kapcsolatban előzetesen annyit jegyzett meg, hogy azok nem ekvivalensek egymással, a két intézmény rendeltetése eltérő.

Az *egyezsegről* ismertetett statisztikai adatok azt mutatják, hogy a jogintézményt ritkán (a 2018–2020-as években összesen 86, 102, illetve 121 terhelt esetében) alkalmazzák. További jellemző, hogy a védelem 2018-ban 677, az ügyészség 62; 2019-ben a védelem 1293, az ügyészség 124; 2020-ban pedig a védelem 902, az ügyészség 29 esetben kezdeményezte az egyezés megkötését. Egyértelmű, hogy a védelmi kezdeményezéshez viszonyítottan az ügyészség kezdeményezése csekély, 10% körüli. Előfordult olyan megye is, ahol egyáltalán nem kezdeményezett az ügyészség egyezséget. Az ügyészség 2018-ban 80%-ban, 2019-ben 76%-ban, 2020-ban 83%-ban nem értett egyet a védői kezdeményezéssel. Az ismertetett statisztikai adatokkal összefüggésben ugyanakkor az előadó annak a véleményének adott hangot, hogy a jogintézmény jelentőségét nem az alkalmazás gyakorisága, hanem az aktuális problémamegoldó szerepe determinálja.

Az előadó ezt követően a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: 2020. évi XLIII. tv.) 2021. január 1-jétől bevezetett módosító rendelkezést vette górcső alá, amely szerint az egyezségkötésnek nem akadálya, ha a gyanúsított a bűncselekmény elkövetését korábban beismerte. Álláspontja szerint ez a módosítás több szempontból problémás. Egyrészt elvált egymástól a jogintézmény elnevezése és annak tartalma; megbontotta az addig önállóan funkcionáló jogintézmények (pl. egyezés, a gyanúsított együttműködésére tekintettel a feljelentés elutasítása vagy az eljárás megszüntetése, feltételes ügyészi felfüggesztés stb.) struktúráját. Másrészt az eredeti kodifikációs elképzelés alapját az képezte, hogy az a terhelt élvezzen előnyt, aki beismeri a bűncselekmény elkövetését, és akkor, amikor a materiális igazság megállapítása, ha nincs is bajban, de szorult helyzetben van. Ilyenkor a terhelt beismerő vallomásának a megtételével tud ehhez hozzájárulni. Az együttműködést ugyanakkor az előadó szerint nem a büntetés enyhítésével, hanem a 2020. évi XLIII. törvény hatálybalépését megelőző állapot szerint, a feljelentés elutasításával, illetve az eljárás megszüntetésével vagy más alternatív lehetőség alkalmazásával kellene ellensúlyozni.

Az egyezés tartalmi kötöttségével kapcsolatban megfogalmazott kritikákra reflektálva kijelentette, hogy a maga részéről helyesnek tartja, hogy nem folytatható egyezkedés a tényállásról és a minősítésről. Más kérdés azonban, ha a terhelti beismerés során olyan adatok kerülnek napvilágra, amelyek tükrében a rendelkezésre álló bizonyítási anyag más értékelést nyer. Álláspontja szerint nincs semmilyen tilalom abban a tekintetben, hogy az ügyészség korrigálja a tényállást ennek

megfelelően. Ez semmilyen alkut nem jelent. Főszabályként azonban a vádemelés után a tényállás és a minősítés tekintetében már nem lehet korrigálni, ezért, ha a vádemelés már megtörtént, és emiatt az egyezséggel összefüggésben törvénysértés állapítható meg, akkor a vádat az ügyészségnek az előkészítő ülésen módosítania kell. Mivel a vád ekkor már eltér az egyezségtől, a bíróságnak meg kell tagadnia annak jóváhagyását. A Legfőbb Ügyészség ilyen irányú iránymutatásának célja az eleve törvénysértő vagy törvénysértővé vált egyezségek bírói jóváhagyásának kizárása.

Az egyezségkötések alacsony számának kérdésére visszatérve, Belovics Ervin, Tóth Mihály professzor úr azon megállapításával szállt vitába, hogy az egyezségkötés lehetőségének felmerülésekor az ügyészségnek azt kellene mérlegelnie, hogy mennyi időt és energiát takaríthat meg az ügy sommás elintézésével. Álláspontja szerint a büntetőeljárásnak elsősorban nem a takarékoság a célja. Napjainkban arról sincs szó, hogy a büntető-igazságszolgáltatás roskadozna a terhek alatt, és ahol csak lehet a sommás eljárás szabályait kell érvényre juttatni. Tíz évvel ezelőtt több mint 600 ezer volt az ismertté vált bűnügyek száma, ami azóta a harmadára csökkent; a másodfokra kerülő ügyek száma pedig nem éri el az akkori ügyszám 20%-át. Belovics szerint azt sem lehet mondani, hogy most nehezebbek lennének a büntetőeljárások. A gyakran emlegetett költségvetési csalás esetén például megfelelő előkészítés után minimális tisztázást igényelnek a tények. Álláspontja összegzésekor Belovics először Békés Ádámot idézte, aki szerint „nem szabad az egyezségre úgy tekinteni, mint a terhelt büntetéséhez vezető útra, amelynek esetében az állam részlegesen lemond a büntetőigényről”. Nem mond le az állam a büntetőigényről. Ha a terhelt a bűnösségre is kiterjedő tényfeltáró vallomással járul hozzá a valósághű tényállás megállapításához, akkor joggal várhatja, hogy kapjon valamit. Ez teszi lehetővé a jelentősen enyhébb büntetés kiszabását.

Belovics az előadás második felében az ún. *mértékes ügyészi indítvánnyal* kapcsolatos gondolatait osztotta meg a hallgatósággal. Eszerint a törvényes vád elemeinek egyike az ügyészségnek a büntetés kiszabására vagy intézkedés alkalmazására vonatkozó indítványa, ahogy az a korábbi büntetőeljárás törvényekben is szerepelt. A nívum az, hogy az ügyészség a vádiratban indítványt tehet a büntetés vagy intézkedés mértékére, tartamára arra az esetre, ha az előkészítő ülésen a vádlott beismeri a bűncselekmény elkövetését. Ezt az ügyészség még később, az előkészítő ülés keretei között is megteheti, ha pedig nem tesz mértékes indítványt, akkor sincs akadálya, hogy a bíróság érdemi döntést hozzon, ha annak a feltételei fennállnak. A mértékes indítvány megtételekor az ügyészségnek pontosan ugyanazokra a tényezőkre kell figyelemmel lennie, amelyek a büntetés kiszabása körében egyébként relevánsak. A kiindulópontot ez esetben is a Btk. általános és különös részi szabályai jelentik, ezért a terhelti beismerést feltételező indítvány csupán csekély mértékben tartalmazhat enyhébb joghátrányt ahhoz képest, amilyen joghátrányt az ügyészség a be nem ismerő terhelttel szemben még elfogadhatónak tartana.

A mértékes indítvány időszerű ítélezést elősegítő szerepe pedig Belovics szerint abban áll, hogy ha a terhelt a bűncselekményt valóban elkövette és az ügyész által a mértékes indítványban megjelenített joghátrányt elfogadhatónak tartja, a bűncselekmény elkövetését be fogja ismerni és le fog

mondani a tárgyaláshoz való jogáról. A mértékes indítvány, ahogy azt Franz von Liszt a büntetőnormával kapcsolatban megfogalmazta, a bűnözők *Magna Chartája*, mert a terheltet védi azzal, hogy előre számíthat rá, a bíróság nem szabhat ki súlyosabb büntetést, mint amit az ügyészi indítvány tartalmaz. Ugyanakkor számíthat arra is, hogy a bíróság enyhébb joghátránnyal sújtja őt. Többekben fogalmazódott meg kérdésként, hogy amennyiben az előkészítő ülésen olyan új büntetőkiszabási tényezők merülnek fel, amilyenek a vádiratban indítványozottnál enyhébb büntetést indokolnának, az ügyészség korrigálhatja-e a vádlott javára az eredeti indítványt. Belovics álláspontja szerint – tiltó rendelkezés hiányában – ennek semmilyen törvényi akadálya nincs. Tehát az ügyész, ha nem is számszerűen, de nyomatékosan enyhítő körülményről nyilatkozhat akkor, ha az indítványnál enyhébb büntetést tart indokoltnak. A rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján az előkészítő ülésen érintett vádlottak száma 2020-ban 12 887, ebből 8397 terhelt tekintetében hozott a bíróság ítéletet, ebből 6600 emelkedett jogerőre. Ami pedig a tartalmi részt illeti, 2020-ban a bíróság 2941 esetben a mértékes indítvánnyal egyező döntést, 1621 esetben a terhelt számára kedvezőbb döntést hozott, 34 terhelt esetében – egyébként törvénysértő módon – a terhelt terhére tért el a mértékes indítványtól.

Előadása záró részében Belovics két, a jogirodalomból ismert felvetéssel kapcsolatban osztotta meg véleményét. Az első szerint a tényállás felderítésére vonatkozó kötelezettség szigorú értelmezése az egyezség felől a mértékes ügyészi indítvány irányába „tolja” a gyakorlatot. Az előadó ezzel kapcsolatban megerősítette az előadása korábbi részében kifejtett álláspontját, mely szerint a két intézmény nem csereszabatos. A leglényegesebb eltérés, hogy a mértékes ügyészi indítvány esetén a teljességgel tisztázott tényállás alapján sor került a vádemelésre; és a joghátrány-konkretizálásnak egyetlen célja van, nevezetesen az ügy előkészítő ülésen történő befejezhetősége. Ezzel szemben az egyezség a vád történeti tényállásának teljes körű megalapozását, továbbá más ügy bizonyítását, a terhelt egyéb kötelezettségének a vállalását szolgálja, mindezért cserébe pedig enyhébb büntetési keretek alkalmazhatók. Az „ügyész-bíráskodás” kialakulásával kapcsolatos félelmeket pedig azért nem tartotta megalapozottnak, mert mind a két jogintézmény alkalmazására kizárólagosan akkor kerülhet sor, ha a terhelt együttműködik az ügyészséggel, vagyis akkor, ha a terhelt beismerő vallomást tesz, ha lemond a tárgyaláshoz való jogáról, és a végső döntést ezekben az esetekben is – még ha bizonyos korlátok keretei között is – a bíróság hozza meg.

A harmadik előadást *Gimesi Ágnes Zsuzsanna kúriai tanácselnök asszony* tartotta „*A bűnösség beismerése az előkészítő ülésen*” címmel. Az előadás – a címválasztásának megfelelően – a büntetőeljárás egyik meghatározóvá váló jogintézményére, az előkészítő ülésre, azon belül is a terhelti beismerésre és az eljárás befejezésére, valamint ezek törvényi feltételeinek vizsgálatára fókuszált.

Az előadó a téma felvezetéseként abbéli meggyőződésének adott hangot, hogy az előkészítő ülés korábbról ismert intézményét az új büntetőeljárás törvény töltötte meg tényleges tartalommal, melynek mindkét funkciója (így a terhelti beismerés vizsgálata és az eljárás befejezése, valamint a perkoncentráció, vagyis a további bizonyítás kereteinek meghatározó

zása) az időszerű igazságszolgáltatás megteremtését, valamint a büntetőeljárás egyszerűsítését és gyorsítását célozza.

Az előkészítő ülés természetének vizsgálatakor az első és legfontosabb kérdésként mindig az merül fel, hogy van-e bizonyítás az előkészítő ülésen, illetve ha van, az mire terjedhet ki. Az előadó szerint a régi beidegződéseink alapján azt gondoljuk, hogy bizonyítani csak a tárgyaláson lehet. Ehhez képest a Be. – már az 504. § (1) bekezdésének módosítása előtt is – bizonyításról beszélt. Ez természetes, mert ha a bíróság a vádlottat a törvényi figyelmeztetés után kihallgatja, a terhelti vallomása bizonyítási eszköz, annak tartalma bizonyíték. A 2020. évi XLIII. törvénnyel módosított normaszöveg alapján a vádismeretetés és a terhelti figyelmeztetések elhangzása után a bíróság az előkészítő ülés jellegére figyelemmel kihallgatja a beismerő vádlottat. Mit jelent itt az előkészítő ülés jellege fordulat? Az előadó szerint a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy fennáll-e a beismerés elfogadásának lehetősége, azaz a Be. 504. § (2) bekezdésben foglalt három feltételnek megfelel-e a beismerés. Fontosnak tartotta ugyanakkor megjegyezni, hogy a bűnösség beismerése is a vallomás részét képezi. Ahhoz, hogy a terhelt beismerését vizsgálni tudjuk, a terheltnek vallomást kell tennie, mert a bűnösségére vonatkozóan sem lehet nyilatkoztatni azt megelőzően, hogy a törvényi figyelmeztetés elhangzott volna. Gimesi szerint korrekt volt a jogalkotó, hogy a Be. szabályrendszerébe is beépítette ezt, így a terhelti figyelmeztetés és az előkészítő ülésre vonatkozó speciális figyelmeztetés után lehet megkérdezni a terheltet, hogy a bűnösségét beismeri-e.

A következő releváns kérdés az, hogy a gyakorlatban hogyan történjen a vádlott kihallgatása. Az előadó szerint a válaszadás előtt érdemes több szituációt végiggondolni. Az első szituációban a vádlott beismerő nyilatkozatot tesz, de a vád tárgyával kapcsolatban nem tesz vallomást. Elegendő vajon ennyi a beismerés elfogadásához? Gimesi szerint, ha valaki ez alapján az egy mondat alapján mindhárom feltétel fennállását meg tudja állapítani, akkor az „belelát a vádlott fejébe”. Ez alapján ugyanis nem állapítható meg, hogy megismerte-e nyilatkozatának jogi természetét, és annak következményeit. Elhangzott ugyan a figyelmeztetés, és előtte írásban is megkapta, de ahhoz, hogy tudjuk, hogy értette is, valamilyen visszajelzésre, szóbeli kontaktusra van szükség.

A második feltétel az, hogy a beszámítási képesség vonatkozásában észszerű kétely felmerül-e, és a vallomás megtétele önként történik-e. Ha a terhelt először az előkészítő ülésen tesz beismerő nyilatkozatot, ezt sem tudjuk megállapítani, mert nem tudjuk, hogy mi motiválta a beismerését. Motiválhatja akár a mértékes indítvány, de ezt nem nekünk kell kitálatni, hanem tőle kell megtudnunk.

A beszámítási képességgel kapcsolatos észszerű kétely megléte tekintetében némi ellentmondás is tapasztalható. A Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint egy közepesen korlátozott beszámítási képességű terhelt esetében nem áll fenn a beismerő nyilatkozat elfogadásának lehetősége. Ezzel szemben a Kúria egy eseti döntésében (BH2021. 160.) kimondta, hogy ha a nyomozati iratokban rendelkezésre álló szakértői vélemény alapján megállapítható, hogy a terhelt beszámítási képessége enyhe vagy közepes mértékben korlátozott, ez önmagában nem zárja ki a beismerő vallomás elfogadását. Ebben az esetben is igaz az állítás, hogy ha nem tesz többet, mint

a bűnössége beismerését, akkor nem tudjuk megállapítani, hogy ez a beszámítási korlátozottság esetleg az aktuális eljárási helyzetben is kihatással van-e arra, hogy megértse, milyen következménnyel jár a beismerés és annak elfogadása.

A nyilatkozat elfogadásának harmadik feltétele, hogy összhangban van-e az iratok tartalmával a terhelt beismerése, illetve egyértelmű-e a terhelt beismerése. Ha a nyomozati iratokból is arra következtethetünk, hogy elfogadható a bűnösség beismerése, akkor nem fogalmazódik meg probléma. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy minden ítéleti tényállásnak egyben valóságghű tényállásnak kell lennie, ebből következően, ha a terhelt nem tesz egyéb nyilatkozatot, csak a bűnösségét ismeri be, akkor a harmadik feltétel megléte is erősen vitatható.

Az előadó az eddigi tapasztalatait végül úgy összegezte, hogy ha csak bűnösséget beismerő nyilatkozatot tett a terhelt, akkor valamelyik feltétel tekintetében biztosan problémás lesz a beismerés elfogadása.

A másik szituáció szerint a terhelt vallomást tesz és nem csak bűnösséget beismerő nyilatkozatig terjed a vallomása. Ebben az esetben az a kérdés merül fel, hogy mennyit mondhat, és mire kell kiterjednie a bűnösség beismerésének. Az előadó szerint a válasz egyik fele az, hogy a mennyiség tekintetében felfelé nincs korlát, ha a terhelt itt kívánja előadni az érdemi védekezését, akkor szabadon megteheti. Döntően azért, mert a jogalkotó a terhelt tárgyalási vallomásánál rögzíti, hogy ha a terhelt az előkészítő ülésen már vallomást tett, ez elfogadható tárgyalási vallomásnak is, ha a terhelt úgy nyilatkozik, hogy azt kívánja fenntartani. A megosztóbb kérdés inkább az, hogy hol van a beismerés minimuma. Az előadó szerint erre a kérdésre három elméleti válasz adható. A vádirati tényállást kell elismerni, tehát kell egy ténybeli beismerő vallomás. A másik, hogy el kell ismerni az ügyész vádirati minősítését is, a harmadik szerint el kell fogadni a vádirati tényállást, és nem lehet olyan nyilatkozat a vallomásában, amely a bűnösség megállapítását bármely okból kizárná. Az előadó álláspontja szerint az első két opció a vádely alapján könnyen elvethető, míg a harmadik elvileg már elfogadható lehetne, de a gyakorlatban ez sem mindig elegendő. Az érvelés alátámasztására felhozott példa szerint akkor sem fogadható el a bűnösség beismerése, ha a terhelt ugyan nem hivatkozik büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okra, de adott esetben a szándékot vitatja. Ilyen eset fordul elő, amikor a terhelt költségvetési csalást követ el, a tényeket elismeri, azonban úgy nyilatkozik, hogy minden iratot átadott a könyvelőjének. Itt a szándék megítélését illetően vagyunk bizonytalanságban, ezért ez a fajta beismerés – a tanácselnök asszony szerint – nem fogadható el.

Gimesi Ágnes előadása végén az előkészítő ülés jegyzőkönyvvezetésének fontosságára hívta fel a figyelmet, mert ennek hiányában a jogorvoslatot elbíráló bíróság nem tudja érdemben ellenőrizni a beismerő nyilatkozat elfogadásának jogszerűségét.

Rimóczy István Nyíregyházi Járásí Ügyészség vezető-helyettes ügyésze az „Együttműködés a bűnösséget be nem ismerő terhelttel a bizonyítás kereteinek meghatározásában, a nem vitatott tények értékelése” címen tartott előadásában az előkészítő ülés új szerepének másik funkciójáról, az érdemi tárgyalás-előkészítésről, ezen belül a perkonzentráció bizonyításméleti

alapjairól és a gyakorlati megvalósítás előtt tornyosuló akadályokról beszélt.

A perkoncentráció általa érzékelt gyakorlatáról Rimóczy meglehetősen komor képet festett. Megfogalmazása szerint az előkészítő üléseken jellemzően egyfajta „hangulatvesztés” következik be, ha elmarad a terhelt beismerése. Az eljárás ilyenkor jellemzően a régi reflexek alapján folytatódik, vagyis a bíróság egy távolabbi időpontra tűzi ki a tárgyalást, ahol elkezdődik a mindent átfogó, teljes körű bizonyítás. Az ítélethozatal napja ennek következtében szükségtelenül kitolódik, ami az eljárások elhúzódásához vezet. Az előadás az előbbiek nyomán a „jó” perkoncentráció szükségességéről, a megvalósítás feltételeiről és azokról a szemléletbeli gátakról szólt, amelyek akadályozzák a jogintézmény sikerét. A perkoncentráció megfelelő alkalmazását akadályozó okokat, problémákat és az azok megoldására tett javaslatait az előadó tíz pontban foglalta össze.

1. A jogalkalmazók hiányos bizonyításelméleti műveltsége

Az egyetemi oktatásban háttérbe szorultak a bizonyításelmélettel foglalkozó stúdiumok, így a gyakorló jogásztársadalomból egyre inkább hiányzik az a tudás, hogy hogyan lehet észszerűen vitatkozni a bizonyításról. A meglévő tudásbeli deficitet továbbképzésekkel, posztgraduális képzésekkel lehetne pótolni.

2. A beismerés jelentőségét túlértékeljük, emiatt a védekezés pontos megismerése és kategorizálása elsikkadt

A beismerés elmaradása után kevés energiát fordítunk a védekezés megismerésére, kategorizálására, illetve gyakran téves következtetésekre jutunk, amikor a terhelt be nem ismerését vagy tagadását tekintjük a védekezésnek, pedig a nem beismerés vagy a szimpla tagadás és a védekezés nem ugyanaz a fogalom. A kriminalisztikatudomány nyolcféle védekezési formát különböztet meg, amelyekből mindössze kettő az, melyben a vád tagadása megjelenik. A vádlott elhangzott szavainak helyes értelmezése és a ki nem mondott állításainak jelentősége alapjaiban határozhatja meg a bizonyítás későbbi terjedelmét.

3. Az igazság és a hatékonyság között csak látszólagos a szembenállás

Nem feltétlenül jelenti az igazságról való lemondást, ha a tárgyaláson nem folytatunk teljes körű bizonyítást. Az iratismertetések során valójában ma sem a tárgyaláson folyik a bizonyítás, ebben az esetben – bizonyításelméleti szempontból – legfeljebb az eljárás korábbi szakaszában rögzített adatok tartalma alapján történik meg a ténymegállapítás.

4. Teljes körű bizonyítás helyett a relevanciaalapú gondolkodás meghonosítása lenne a kívánatos

Az előkészítő ülésen folyó perkoncentráció lényege az lenne, hogy a tényeket és a hozzájuk tartozó bizonyítási rendszert válasszuk ketté a vitatott és a beismert tényekre, bizonyítékokra. A nem vitatott tényeket az ügyiratok tartalma alapján tekintjük adottnak, a vitatott tényekre pedig a tárgyaláson folytatjuk le a bizonyítást.

Az ügyre tartozó (releváns) tények meghatározása kulcsfontosságú előfeltétel, mert ennek eredményeként lehet

kiszűrni azokat a tényeket, amelyek nem tartoznak a vád tárgyához, így azokra nem is kell bizonyítást felvenni. A gyakorlatból vett példák azt mutatják, hogy ennek a munkának az elmaradása abszurd bizonyítási helyzetekhez és túlbizonyításhoz vezet.

5. Az előkészítő ülésre történő alapos felkészülés szükségessége

A perkoncentráció gyakorlati előfeltételének tekinthető, hogy az eljárás résztvevői már az előkészítő ülésre megfelelően felkészüljenek, mert e nélkül nem fogják tudni meghatározni a releváns tényeket és a szükséges bizonyítás kereteit, terjedelmét, módját, eszközeit stb.

6. Az előkészítő ülés nemcsak beismeretési fórum, hanem a védekezés előterjesztésének terepe

Szemléletbeli változásra lenne szükség, mert az előkészítő ülésre nem lehet egyszerűen egy beismeretési fórumként tekinteni, annál sokkal többről van szó, hiszen a perkoncentráció alkalmazásával megismerhető a terhelt védekezése. A gondolkodásunknak azt a logikai ívet kellene követni, hogy „*Ha van védekezésed, akkor mondd el, mert anélkül nincs igazság. Ha van védekezésed, akkor mondd el most, mert anélkül nincs hatékonyság*”. A perkoncentráció működőképességének általános feltétele, hogy a vádlott bízjon a hatóságokban és a védekezés előterjesztésének fórumaként tekintsen az előkészítő ülésre.

7. Az érzelmek korlátozása és az együttműködési hajlam felkeltése

Kommunikációs szempontból további előfeltétele a sikeres perkoncentrációnak, hogy a vádlott érzelmeit, indulatait megfelelően tudjuk kezelni. A kriminalisztika tudománya bővelkedik ajánlásokat a terhelti együttműködés megszerzésére, kialakítására. A terhelti együttműködés egyik fajtája, ha a terhelt előadja a védekezését.

8. Tiszta és informatív kommunikáció

A terhelti együttműködés kialakításában kiemelt szerepe van a tiszta és informatív kommunikációnak a hatóságok részéről. Ezen belül fontos, hogy a terhelti figyelmeztetések valamennyi vádlott számára követhető módon, egyszerű és érthető nyelvezettel hangozzanak el. A vádat és annak bizonyítékait ismertető ügyésszel szemben természetesen ugyanezek az elvárások fogalmazhatóak meg. A vád felolvasása helyett célravezetőbb, ha az ügyész a vádlott személyiségéhez, képességeihez igazodva ismerteti a vád lényegét. Ezzel a módszerrel a tapasztalatok szerint nagyon sok félreértés megelőzhető.

9. A tárgyalási etikett megváltoztatása

A hazai peres gyakorlatban kialakult egy olyan felfogás, hogy a bíróság előtt nem illik vitatkozni, erőteljes „adok-kapok játékba” belemenni. Különösen igaz ez a védelemnek az ügyésszel folytatott kommunikációjára, ami azért problémás, mert pörgő viták nélkül nem lehet sikeres perkoncentrációt lefolytatni.

10. A célratoró, következetes pervezetés szükségessége

A határozott, célravezető pervezetés hiánya általában abban mutatkozik meg, hogy a bíróságok – legalábbis a per első szakaszában – minden bizonyítási indítványnak helyt adnak.

Feltehetően a prejudikáció gyanújától igyekeznek ilyen módon szabadulni. Ennek az lesz a következménye, hogy a bíróság olyan tényekre is bizonyítást vesz fel, amelyek se nem vitatottak, se nem relevánsak. Mindenkinek el kellene fogadnia, hogy a szakmai sztenderdek szerint folytatott célratörő pervezetés – ideértve az elkésett, illetve szükségtelen bizonyításra irányuló indítványok elutasítását is – nem jelent prejudikációt.

Rimóczy az előadása lezárásaként annak a véleményének adott hangot, hogy az eredményes perkoncentráció érdekében végső soron *kulturális változásra lenne szükség*, nevezetesen *a hivatásrendek közötti együttműködés erősítésére*, mivel a perkoncentráció jogszabály adta kereteit külön-külön egyik hivatásrend sem képes tartalommal megtölteni.

A konferencia plenáris ülésének záró előadását **Bánáti János**, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke tartotta „*Konszenzuális rendszer védői szemmel*” címmel. Bánáti a közelmúltban elhunyt *Király Tibor* professzor gondolatait felidézve arra hívta fel a hallgatóság figyelmét, hogy a büntetőeljárást felépítésénél fogva állami túlsúly jellemzi, amit a védői szerepvállalás próbál némileg ellensúlyozni. Ez a szerepvállalás szükségszerűen teljes elfogultságot követel meg a terhelt irányába.

Bánáti emlékeztetett arra, hogy a konszenzusra épülő eljárástípusok már egy ideje napirenden voltak, és ennek oltárán sajnos számos védői, terhelti jogot feláldoztak, amelyek egy része fennakadt (pl. a 72 órás bűnügyi őrizet alatti védői tilalom) az Alkotmánybíróság szűrőjén. Az új Be. koncepciója tartalmazta, hogy a gyorsítás és a hatékonyság növelése meghatározó eleme lesz a jogalkotásnak, de az egyszerűsítés nem eredményezheti az eljárási elvek és garanciák csorbulását. A koncepció azt is előrevetítette, hogy a védő szerepe a nyomozásban különösen fontossá válik, ezért a törvénynek a lehető legszélesebb jogosítványokat kell biztosítania a védő számára az eljárási cselekményben való részvételre, az iratok megismerésére, indítványtételre stb. Az előadó szerint a valóságban inkább a védői jogok visszanyesetezéséről beszélhetünk, hiszen perdöntő bizonyítási cselekményekben nem vehet részt a védő, mint a tanú és a terhelttárs kihallgatása. Ennek azért vannak súlyos következményei, mert a bíróság a bizonyítékok értékelése során számtalan esetben jut arra a megállapításra, hogy a tanú a nyomozás során tett vallomásaiban biztosan jobban emlékezett a történetekre. Az iratmegismerés jogával kapcsolatban megjegyezte, hogy az elvileg ugyan szélesedett, de a nyomozó hatóságok a gyakorlatban indokolatlanul tartanak vissza iratokat, ami ellen ráadásul nincs érdemi jogorvoslat. A tisztességes eljáráshoz való jog feltételezné a tájékozottsághoz való jogot, de ez súlyosan sérül, ha a védő nem ismeri az összes „kártyalapot”, így aztán nem tud felelősen tanácsot adni a védencének az egyezséggel kapcsolatban. Súlyosan kifogásolható szerinte emellett az a szabályozás, ami az egyezés jóváhagyásának bírói megtagadása esetére megengedi az ezzel kapcsolatos ügyiratok (pl. a terhelt magára és a társaira tett terhelt vallomása) szabad felhasználását.

Az egyezségkötések népszerűtlenségének lehetséges okait vizsgálva az előadó annak a véleményének adott hangot, hogy az egyezés csak százszázalékos bizalomra épülhet, ami a felek között személyes kapcsolatot feltételez. Nem várható ugyanis

el, hogy a védelem előzetesen írásban feltárja a kártyáit. Utalva a megelőző előadásra, az előadó megerősítette a hivatásrendek újabban tapasztalható elszigetelődését, amin a Covid-helyzet csak tovább rontott. Tapasztalata szerint a kommunikáció tekintetében az ügyészség zártabb, mint a bíróság. A büntetőeljárások gyors befejezését akadályozó problémaként említette továbbá, hogy a jogi személy – érintettsége ellenére – nem vonható be az egyezségkötésbe. Napjainkban a gazdasági bűncselekmények lényegében a költségvetési csalás elkövetésére korlátozódnak, mely esetén általában a cégnél keletkezik a vagyoni előny. A cég akár vállalná is a kár megtérítését, ha része lehetne az egyezségkötésnek, de a szabályozás erre jelenleg nem ad lehetőséget.

Rátérve a mértékes ügyészi indítványra, Bánáti annak a véleményének adott hangot, hogy a terheltet általában szabadulni akarnak az eljárás alól, hiszen már annak ténye is súlyos következményekkel jár rájuk nézve. A terheltet nagy része ezért elfogadja a mértékes indítványt, lemond a tárgyalásról, hogy a bíróság *bizonyítási eljárás nélkül, gyorsan hozzon ítéletet*. Ennek érdekében, hogy a mértékes ügyészi indítványok beismerésre sarkalljanak, az ügyészségnek olyan ajánlatokat kellene tennie, amilyenek a terheltet számára elfogadhatók. Az utóbbi időben azonban az figyelhető meg, hogy a mértékes ügyészi indítványban szereplő joghátrány meghaladja a bíróság bünteteskiszabási átlagát. Ha ez így marad, akkor Bánáti szerint nem igazán lehet arra számítani, hogy a terheltet érdekeltek lesznek a beismerésben.

A több vádlottat érintő büntetőügyek kapcsán az előadó számos problémát vetett fel. Szerinte a mértéktelen officialitás vezet oda, hogy időről időre többvádlottas, sokcselekményes ügyek keletkeznek. Ahhoz, hogy ezeket megbontsák, a nyomozó hatóság ösztönözheti a terheltet, hogy ha magára nézve nem is, de a terhelttársakra tegyen terhelt vallomást. Bánáti szerint a bevezető előadásban részletesebben ismertetett 26/2021. (VIII. 11.) AB határozat védői szemszögből azért nem tekinthető szerencsés döntésnek, mert számos kiemelt korrupciós ügyben igen szubjektív momentumon alapul az, hogy bűncselekményt követtek-e el. Ha a bíróság elfogad egy beismerést, és kimondja a terhelt bűnösségét, majd a többi terheltre tovább tárgyalja az ügyet, alappal merülhet fel a pártatlanság kérdése.

A perkoncentráció koncepciója – Bánáti álláspontja szerint – ugyancsak a védői szempontok figyelmen kívül hagyásával került kialakításra. A védő mindenkori kötelezettsége a terhelt érdekét szolgálni, tehát olyan bizonyítási indítványt kell előterjesztenie, ami ezt szolgálja, és akkor, amikor ez ténylegesen a terhelt érdekében történik. A bizonyítási eljárás fejlődik, változik. Ezért azt elvárni, hogy a védő egy többvádlottas, bonyolult ügyben már az előkészítő ülésen terjessze elő a bizonyítási indítványait és fedje fel védekezési stratégiáját, mindenesetre kétséges. Sőt, adott esetben ez akár a terhelt érdekével ellentétes védői magatartás lenne! Ezért a törvény szerinte csak úgy értelmezhető, hogy a védő haladéktalanul terjessze elő a bizonyítási indítványát, vagyis akkor, amikor egyértelművé válik, hogy az a terhelt érdekét szolgálja. Végezetül kiemelte, hogy ezt az anomáliát a bíróságok is érzik, és az elkésett bizonyítási indítványok miatt nem szabnak ki a védőkkel szemben rendbírságot.

III. A SZEKCIÓÜLÉSEK LEGFONTOSABB MEGÁLLAPÍTÁSAI

A konferencia első részében elhangzott előadások után szekcióülések következtek, amelyeken a panelbeszélgetéseket a hallgatóság kérdései és moderált vita követte. Az előadások és a szekcióülések tematikája szorosan egymásra épült, utóbbiak a joggyakorlat tapasztalatait felhasználva interaktív szakmai diskurzusra adtak lehetőséget.

1. Az *„Együtműködés a vádemelés előtt”* elnevezésű szekció elsősorban a terhelti együttműködés első lépéseivel és az egyezségkötés folyamatával, valamint a nem vitatott tényekkel kapcsolatos bizonyításbeli konszenzus gyakorlatával foglalkozott.

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői mindkét tárgykörben egyértelműen megerősítették, hogy ezeket az intézményeket a gyakorlat csak csekély mértékben fogadta be. A résztvevők bizonyításbeli konszenzust akadályozó tényezőként azonosították, hogy az ügyészségi belső utasítások a bizonyítási eszközök teljes körű beszerzését írják elő, emellett az országos ügyészségi gyakorlat is defenzív, kerüli a terhelti vallomásra való támaszkodást. A bizonyításbeli konszenzussal kapcsolatosan azt a konklúziót lehetett levonni, hogy bár az intézmény valóban nem alkalmas valamennyi ügy nyomozásának lerövidítésére, a jelenlegi gyakorlat sokszor indokolatlanul nem használja ki a benne rejlő lehetőségeket. Az egyezséggel kapcsolatban a résztvevők egyetértettek abban, hogy a Be. hatálybalépését követő kezdeti fellendülés után visszaesés volt tapasztalható. Ennek oka egyrészt az ügyészségi protokoll, amelyet a plenáris előadásban Belovics Ervin ismertetett, másrészt a védői kezdeményezésekkel szembeni általános ügyészségi bizalmatlanság, elzárkózás. Az előbbi korlátozás egyrészt az egyezség nélkül is megfelelően bizonyítható ügyek esetén zárja ki az egyezségkötést, másrészt a vádlott ösztönzésére alkalmas, felkínálható kedvezmény mértékét is jelentősen korlátozza. A védői oldal jelen lévő képviselői egyértelműen szükségesnek tartották ennek az ügyészségi gyakorlatnak a felülvizsgálatát. A kívánatosnak tartott szemléletváltás mellett a kerekasztal résztvevői körében felmerült a szabályozás korrekciójának szükségessége annak érdekében, hogy az erősítse az egyezségben is értékelhető terhelti együttműködés minél magasabb hozzáadott értékét, ezáltal a szabályozás az ügyészséget is markánsabban ösztönözze az egyezségkötésre. A magasabb terhelti hozzáadott érték az egyezségkötés dinamikusabbá tételével lenne elérhető akként, hogy az ügyet lehetőleg már az alacsonyabb felderítettségéről a magasabb felderítettségére is a terhelt közreműködése alapján juttassák.

2. Az *„Eljárás befejezése az előkészítő ülésen”* elnevezésű szekció a mértékes ügyészi indítványnak, a terhelti beismerés bírói elfogadásának és az egyezség jóváhagyásának tapasztalatait vette górcső alá.

A pódiumbeszélgetés mértékes ügyészi indítványt érintő részét alapvetően az 1/2018. (VI. 30.) LÜ h. körlevél tartalmához való hozzáállás határozta meg, amely az alsóbb fokú ügyészségek számára rögzíti a joghátrány-indítványozás, valamint az ügyészi fellebbezés szempontjait. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az ügyészség a mértékes indítványt jellem-

zően a középérték körüli tartamban teszi meg. A védők álláspontja szerint az ügyészi gyakorlat nem értékeli kellőképpen a beismerés eljárásgyorsító hatását, méltányosabbnak tartanának ennél nagyobb kedvezményt. Ezzel szemben a bírók azt hangsúlyozták, hogy a beismerés a büntetés kiszabási elvek alapján enyhébb büntetést érdemel, de ha az nem jár az ügy előmozdításával, akkor a mérték nem lehet jóval alacsonyabb. A pódiumbeszélgetés résztvevői összességében arra a megállapításra jutottak, hogy a mértékes ügyészi indítvány megléte önmagában is ösztönzőleg hat a terhelti beismerés megtételére, ezáltal biztosítja, hogy az eljárás már az előkészítő ülésen befejezhető legyen. Egyetértés alakult ki abban is, hogy az előkészítő ülésen megismert méltányolható büntetés kiszabási körülményekre tekintettel az ügyész a vádlott javára eltérhet a mértékes indítványtól. A felszólalásában ismertetheti változó álláspontját, de nem tehet új indítványt.

A beismerő nyilatkozatnak mindenki szerint egyértelműnek kell lennie, de ez nem jelenti azt, hogy a terheltnek minden részletre emlékeznie kell. A lényeg, hogy a nyilatkozata, vallomása ténybelileg megalapozott legyen. Ha a terhelt intellektuálisan nem látja át a helyzetét, nem képes döntést hozni, akkor védőt kell kirendelni. Ha a terhelt előkészítő ülésen tett nyilatkozata eltér a nyomozati vallomásától, ennek okát, illetve az ügyiratokkal való egyezőségét vizsgálni kell.

A beismerő terheltre vonatkozó ítélet meghozatala után új fejezet kezdődik. Minden terhelt vonatkozásában egyedi a bűnösség vizsgálata. A gyakorlatban előfordult, hogy a garázdaság elkövetése tekintetében két vádlott beismer, a harmadik pedig tagadásban volt, és a bizonyítás eredményeként jogos védelmi helyzet megállapítására került sor. Ha a bíróság a beismerő vádlottakra elkülönítette az ügyet és ítéletet hozott, akkor az új bizonyíték felmerülése esetén perújításnak lehet helye. A többvádlottas ügyekben a tagadó vádlottat bántja a másik beismerése. Ennek kivédése az ügyvédi munka fontos része.

A szekcióülésen elhangzottak alapján két esetkörben merült fel a Be. módosításának lehetősége. Az egyezség jóváhagyásának megtagadása esetére egyértelműen ki lehetne mondani, hogy a jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozat és vallomás a továbbiakban nem használható fel bizonyítékként. A másik módosítási igény a tekintetben merült fel, hogy a terhelt részéről a kár megtérítésére vonatkozó nyilatkozat ne haladjon meg a korlátozottan lefolytatható bizonyítás kereteit, s hogy emiatt nem szükséges a bíróságnak tárgyalásra áttérnie.

3. A *„Perkoncentráció, együttműködési lehetőségek a bíróság bizonyítási eljárásában”* elnevezésű szekció: a bűnösséget beismerő terhelti nyilatkozat elfogadásának, megtagadásának; a perkoncentráció gyakorlati tapasztalatainak, a nem vitatott tények köre meghatározásának, értékelésének és a tárgyaláson tett beismerő vallomások elfogadásának sajátosságaival foglalkozott.

A panelbeszélgetés résztvevői között konszenzus alakult ki abban, hogy a perkoncentráció a gyakorlatban egyáltalán nem vagy nem megfelelően működik. A hatályos jogi szabályozás leginkább azért vezethet „alulteljesítéshez”, mert:

- jelenleg nincs garancia arra, hogy a korábban valósnak elfogadott tényeket a felek utóbb nem kezdik el vitatni, ezért a bizonyítás ellehetetlenülhet;

- a terheltnek nem érdemes a vád állításainak valóságát elfogadnia, illetve érdemi védekezéssel segítenie a bizonyítást, mert azért nem kap cserébe semmit, sőt adott esetben hamarabb számíthat súlyosabb büntetésre;
- a gyakorlatban csak perifériális jelentőségű tényeket szoktak valónak elfogadni, ami legfeljebb a későbbi iratismertetést rövidíti le.

A panelbeszélgetés és az ahhoz kapcsolódó hozzászólások alapján a szekcióülés munkájának legfőbb tanulsága akként foglalható össze, hogy *a perkoncentrációt szolgáló egyes új jogintézmények csak akkor lehetnek működőképeseek, ha azokhoz minden résztvevő szerint kellő garancia társul, és a terhelt (védő) számára kellő mértékű kedvezmény realizálódik.*

IV. ZÁRÓ GONDOLATOK

Az Igazságügyi Minisztérium és a Magyar Ügyvédi Kamara közös szervezésében megrendezett büntető eljárásjogi tárgyú konferenciát a szakma kiemelt érdeklődése övezte, amit talán azzal lehet a legjobban érzékeltetni, hogy a plenáris ülés

előadásainak idejére szűkösnek bizonyult a Magyar Ügyvédi Kamara székházának díszterme. A szakmai rendezvény sikere mégsem a résztvevők számán, hanem az elhangzott előadások és pódiumbeszélgetések színvonalán, az ezeket követő szakmai viták intenzitásán, valamint a konferenciát követő pozitív visszhang alapján mérhető le.

A konferencia osztott szerkezetű felépítése az elméleti szempontú jogi aktualitások megismerése mellett lehetőséget nyújtott arra, hogy a hivatásrendek betekintést nyújtsanak saját értékrendjükbe, gondolkodásmódjukba, alkalmuk legyen az azokból következő nézetkülönbségek ütköztetésére. A hivatásrendek képviselői között kialakult termékeny párbeszéd megteremtette a közös gondolkodás kereteit, amely a napi gyakorlatban is hasznosítható, értékes tudással gazdagította a résztvevőket. A konferencián tapasztalt konstruktív légkör azzal a reménységgel tölthet el mindnyájunkat, hogy a nyitva hagyott kérdésekre a jövőben közös erőfeszítéssel megtaláljuk a helyes válaszokat, és a joganyag finomhangolásával olyan konkrét megoldások szülehetnek, amelyek hatékonyan szolgálhatják a büntetőügyek időszerű lefolytatását.

Szabó Judit*

Zöld átállás a magánjogban: uniós irányelvjavaslat a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról

A zöld átállás („green transition”) kifejezéshez legtöbbször az éghajlat változása elleni küzdelmet társítjuk. Napjainkban egyre sürgetőbbé válik, hogy a fenntarthatóság megteremtése érdekében az emberi értékek és a környezet védelme – amennyire lehetséges – valamennyi, így a gazdasági, a társasági jogi jogviszonyokat szabályozó normák tartalmában is szabályozási célként jelenjen meg, ezzel igyekezvén elősegíteni a megindult káros folyamatok megfékezését. A jelen helyzetben – az energiapiaci átrendeződés miatt – a klímaváltozás elleni küzdelem a gazdasági élet szereplői számára kiegészül egy új kihívással is: energiaerőforrás-hatékony és versenyképes piaci szereplőkké kell válni.

A cikkben a gazdasági társaságokat érintő, a vállalatok számára fenntarthatósági szempontú átvilágítási kötelezettséget előíró irányelvjavaslat¹ (a továbbiakban: irányelvjavaslat) bemutatása történik meg. Ennek tárgyalása még jelenleg is tart, így nem zárható ki, hogy később akár jelentősebb változások is megjelenhetnek a szövegben az egyes tagállami érdekek mentén.²

I. HOGYAN ÉRI EL CÉLJÁT

A FENNTARTHATÓSÁGGAL KAPCSOLATOS VÁLLALATI ÁTVILÁGÍTÁS (CORPORATE SUSTAINABILITY DUE DILIGENCE)?

I.1. AZ IRÁNYELVJAVASLAT NEMZETKÖZI HÁTTERE

Köznap értelemben az átvilágítás mint eszköz több gazdasági területen is alkalmazandó eljárás,³ és azt a célt szolgálja,

hogy a nyújtott szolgáltatással, egyéb üggyel kapcsolatba kerülő partner „megbízhatóságáról” a másik fél meggyőződhesen. Kiemelt érdek fűződhet az átvilágítás elvégzéséhez különböző befektetések vagy cégjogi tranzakciók (egyesülés, felvásárlás) előtt is, hogy világossá váljon a befektető számára, és megalapozott döntést hozzon abban a vonatkozásban, hogy mennyire kockázatos számára az adott ügylet.

A fenntartható működésre épülő vállalatvezetési szemlélet az átvilágítás révén be kell, hogy épüljön a vállalatirányítási rendszerbe (többek között a szabályzatokban való megjelenésével), és fontos eleme az irányelvjavaslatnak a nyilvánosságra hozatalt előíró rendelkezés is, ezzel elősegítve a partneri, fogyasztói bizalom növekedését az adott vállalat irányába.

Az irányelvjavaslat szabályozási célja a fenntarthatósággal kapcsolatos átvilágítás szabályozási kereteinek meghatározása. Ennek előzményeként kiemelhető az ENSZ Közgyűlése által elfogadott, a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend, amely 17 – gazdasági, társadalmi, környezeti – célt⁴ fogalmaz meg. Ezek között találjuk többek között:

- az egészséges élet biztosítását és a jóllét előmozdítását minden korosztály számára (3. cél);
- tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedést, teljes és termelékeny foglalkoztatást és a méltányos munka elősegítését mindenki számára (8. cél);
- ellenállóképes infrastruktúra kiépítését, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatását és az innováció ösztönzését (9. cél);
- fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítását (12. cél);
- sürgős lépések megtételét a klímaváltozás és hatásai leküzdésére (elismerve az ENSZ Éghajlatváltozási Kezretegyezményének elsődlegességét) (13. cél); valamint
- a végrehajtás eszközeinek erősítését és a Globális Partnerség újjáélesztését a fenntartható fejlődés érdekében (17. cél).

„A következő lépések Európa fenntartható jövőjéért” című bizottsági közlemény⁵ kapcsolja össze az ENSZ által meg-

* Szabó Judit: Igazságügyi Minisztérium, Igazságügyi és Magánjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes Államtitkárság, Gazdasági Kodifikációs Főosztály, jogszabály-előkészítő.

1 A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács Irányelvjavaslat [COM/2022/71 final].

2 A tagállamok közül Franciaország (Loi relative au devoir de vigilance) és Németország (Sorgfaltspflichtengesetz) már alkotott nemzeti jogszabályt az irányelvjavaslattal érintett szabályozási körben, így ezen tagállamok erőteljesebb fellépése várható a végső szöveg megállapítása során.

3 Lásd például a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény 3. alcímét az ügyfél-átvilágításról.

4 <https://sdgs.un.org/goals> [Sustainable Development Goals (SDGs)].

5 A következő lépések Európa fenntartható jövőjéért, Európai fellépés a fenntarthatóságért, a Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának [COM(2016) 739 final].

határozott fenntartható fejlődési célokat az uniós szakpolitikai kerettel.

Az irányelvjavaslat a 4. cikkében határozza meg a fenntarthatósággal kapcsolatos átvilágítás főbb tevékenységi elemeit. Ezek a következők:

- az átvilágítás rögzítése a vállalati szabályzatokban;
- a tényleges vagy lehetséges káros hatások azonosítása;
- a lehetséges káros hatások („*potential adverse impacts*”) megelőzése és enyhítése, valamint a tényleges káros hatások („*actual adverse impacts*”) megszüntetése vagy minimalizálása;
- a panaszkezelési eljárás létrehozása és fenntartása;
- az átvilágításra vonatkozó vállalati szabályzat és intézkedések hatékonyságának nyomon követése; valamint
- az átvilágításról szóló nyilvános tájékoztatás.

Az irányelvjavaslat szerinti átvilágítás az emberi jogi és környezetvédelmi hatásokra, kockázatokra fókuszál; az átvilágítás célja a lehetséges vagy tényleges káros emberi jogi és környezeti hatások feltárása, megelőzése, csökkentése.

Azt, hogy mi tekinthető káros emberi jogi, valamint káros környezeti hatásnak, az irányelvjavaslat 3. cikke adja meg.

A káros emberi jogi hatás a védett személyeket érintő káros hatás, amely az irányelvjavaslat melléklete I. részének 2. pontjában felsorolt nemzetközi egyezményekben⁶ rögzített jogok vagy tilalmak, illetve a melléklet I. részének 1. pontjában felsorolt jogok vagy tilalmak megsértéséből ered.

A káros környezeti hatás az irányelvjavaslat melléklete II. részében felsorolt nemzetközi környezetvédelmi egyezmények⁷ szerinti tilalom vagy kötelezettség megsértéséből ered.

I.2. NEM KÖTELEZŐ EREJŰ IRÁNYMUTATÁSOK

A felelős vállalati irányítás megvalósítására, azaz arra, hogy a vállalatok célkitűzései ne csak odáig terjedjenek, hogy „minél rövidebb idő alatt, minél nagyobb nyereségre” tegyenek szert, hanem a hosszú távú fejlődésre, a fenntarthatóságra, szociális értékekre is figyelemmel legyenek, az ENSZ és az OECD is dolgozott ki irányelveket, amelyeket az erre nyitott vállalkozások önkéntesen követhetnek.

A nemzetközi szervezetek dokumentumai gyakorlati segítséget nyújtanak a vállalat iránti elvárások konkretizálásához és az átvilágítási rendszer kialakításához. Megjegyezhető, hogy az irányelvjavaslat kiadásában is nagy szerepe volt ezeknek, ahogy ezt az (5) és (6) preambulumbekendések is megerősítik.

Az ENSZ 2011. évi, az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó irányelvek, így a jogok védelmére,

tiszteletben tartására és a jogorvoslatra („Védd, Tiszteld, Orvosold”) vonatkozó keretrendszer⁸ tulajdonképpen globális standardnak tekinthető. Ennek három fő területe van. Az egyik kiemelt kérdéskör az állam azon kötelessége, hogy védelmet nyújtson az emberi jogok harmadik felek, így üzleti vállalkozások általi megsértésével szemben. Másrészt a standardok kiterjednek a vállalatok felelősségére az emberi jogok tiszteletben tartása körében, és harmadrészt annak szükségességére hívja fel a figyelmet, hogy a jogsértések áldozatai nagyobb mértékben férjenek hozzá a bírósági és bíróságon kívüli jogorvoslati lehetőségekhez.

Az OECD multinacionális vállalatoknak szóló irányelvét 1976-ban hozták létre, a jelenlegi változatot 2011-ben publikálták, amely az átvilágítást a környezetvédelmi és az irányítási területre is kiterjesztette. Az OECD felelős üzleti magatartásra vonatkozó útmutatása az ENSZ-dokumentumhoz hasonlóan ajánlásokat, standardokat fogalmaz meg annak érdekében, hogy a vállalatok a maguk számára a legmegfelelőbb gyakorlatot tudják kialakítani. Az OECD-részes államok kötelesek Nemzeti Kapcsolattartó Pont (NKP) kialakítására, amely adott esetben konfliktusmegoldó alternatív vitarendezési mechanizmust is kínál.⁹

I.3. AZ IRÁNYELVJAVASLAT UNIÓS JOGI HÁTTERE

A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ón, tantál, volfrám, ezek ércei és az arany uniós importőrei körében a kellő gondosság elvének megfelelő ellátási láncra vonatkozó kötelezettségek megállapításáról szóló, 2017. május 17-i 2017/821 (EU) európai parlamenti és tanácsi rendelete (a továbbiakban: 2017/821 EU rendelet) kötelező átvilágítási keretet vezet be annak érdekében, hogy az erőforrásokban gazdag, de konfliktusok által érintett, az emberi jogi visszaélések szempontjából nagy kockázatot jelentő térségekben a fegyveres csoportok finanszírozását megakadályozza. A 2017/821 EU rendelet tartalmazza az *ásványok ellátási lánc* fogalmát. Ezen belül különbséget tesz az „*upstream*” és a „*downstream*” fogalma között, az *ellátási láncban alkalmazott szakpolitikai modell* fogalmánál pedig azt rögzíti, hogy ez az ellátási láncra alkalmazott olyan szakpolitika, amely megfelel az OECD kellő gondosságra vonatkozó útmutatása¹⁰ II. mellékletének.

A 2017/821 EU rendelet tehát nem ír elő külön szabályrendszert az átvilágítás kialakításához, hanem az OECD-útmutatásban foglaltak alkalmazását „veszi át”, és ennek keretében külön cikkek szólnak az irányítási rendszerrel kapcsolatos és a kockázatkezelési kötelezettségekről.

A fenti előzményként említett aktuson kívül a továbbiakban még ezen alponthoz hivatkozott uniós jogi aktusok további közös jellemzője, hogy azok, az 1. pont alatt már ismertetett ENSZ fenntartható fejlődési menetrendje mellett,

6 Például Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, A gyermek jogairól szóló egyezmény, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet egyes egyezményei.

7 Például a hulladékok nem környezetkímélő módon történő kezelésére, gyűjtésére, tárolására és ártalmatlanítására vonatkozó tilalomnak az adott jogrendszer hatályos jogszabályai szerint történő megsértése, a Stockholmi Egyezmény, az ózonréteget lebontó anyagok (azaz CFC-k, halonok, CTC, TCA, BCM, MB, HBFC-k és HCFC-k) előállítására és felhasználására vonatkozó tilalom megsértése az említett anyagoknak a sztratoszferikus ózonréteg védelméről szóló bécsi egyezmény és az azt kiegészítő, az ózonréteget lebontó anyagokról szóló montreali jegyzőkönyv szerinti fokozatos kivezetése után.

8 UN Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations 'Protect, Respect and Remedy' Framework (UNGPs).

9 Magyarországon a Magyar Nemzeti Kapcsolattartó Pont tölti be ezt a szerepet [https://oecd.kormany.hu/oecd-nkp].

10 A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelősségteljes ellátási lánc tekintetében követendő, kellő gondosságról szóló OECD-útmutatás.

az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye keretében elfogadott Párizsi Megállapodásra¹¹ is utalnak a szabályozás kibocsátásának előzményeként. A Párizsi Megállapodás célja többek között, hogy a Keretegyezmény és annak célkitűzése megvalósításának elősegítése során a globális átlaghőmérséklet emelkedését jóval az iparosodás előtti átlaghőmérsékletnél 2 °C-kal magasabb hőmérséklet szintje alatt tartsa, egyúttal arra törekedve, hogy a hőmérséklet-emelkedés az iparosodás előtti átlaghőmérséklet feletti 1,5 °C mértékre korlátozódjon. További cél az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaihoz való alkalmazkodás képességének növekedése, az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képesség fejlődése, valamint támogatandó az üvegházhatású gázok alacsony szintű kibocsátása.¹²

Valamennyi jogi aktus preambulumban megerősítésre kerül, hogy „az uniós gazdaság hosszú távú versenyképességének biztosításához döntő fontosságú a fenntarthatóság, valamint az átállás a biztonságos, klímasemleges, az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens, nagyobb erőforrás-hatékony és körforgásos gazdaságra. A fenntarthatóság régóta központi helyet foglal el az uniós projektben, és az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) tükrözi annak szociális és környezeti vonatkozásait.”

A pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről szóló 2019. november 27-i 2019/2088/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 2019/2088/EU rendelet)¹³ a végső befektetőknek címzett közzétételek kialakítására vezet be harmonizált követelményeket,¹⁴ ezzel segítve a befektetési döntéshozatal és a pénzügyi tanácsadási folyamatok során a fenntarthatósági kockázatok integrálásáról, a fenntarthatóság szempontjából káros hatások figyelembevételéről, a fenntartható befektetési célokról vagy a környezeti vagy társadalmi jellemzők előmozdításáról szóló információk rendelkezésre állását a döntéshozatalnál.

A 2019/2088/EU rendelet tartalmazza a *fenntarthatósági tényezők* fogalmat,¹⁵ amelyet úgy azonosít, hogy ezek a környezeti, társadalmi és munkavállalói kérdések, az emberi jogok tiszteletben tartása, valamint a korrupció és a vesztegetés elleni küzdelemmel kapcsolatos kérdések.

A fogalom bevezetése felfogható úgy is, mint a fenntarthatóságot célzó ESG („*Environmental, Social, Governance*”) szemlélet beépítése a szabályozásba.¹⁶ A mozaikszó a fenntarthatósági értékek mentén megfogalmazott környezeti, társadalmi és vállalati irányítási szempontok érvényesítését jelenti

az adott tevékenységgel, termékkel kapcsolatban, jelen esetben például a pénzügyi piaci szereplő tevékenységére és a pénzügyi termékekre vonatkozóan. Az ESG céljai „beemelésével” a pénzügyi kockázatok mellett a fenntarthatósági kockázatok értékelése, figyelembevétele segíti elő a szektor „zöldebbé válását”.

A 2019/2088/EU rendelethez több, ún. „*Regulatory Technical Standards*” (RTS) is kapcsolódik. A rendeletben megadott felhatalmazás alapján ezeket az európai felügyeleti hatóságok vegyes bizottság keretében dolgozták ki. Ezek közé tartozik a társadalmi fenntarthatósággal foglalkozó 4. cikk (7) bekezdés szerinti RTS. Ez a társadalmi és munkavállalói kérdések, az emberi jogok tiszteletben tartása, valamint a korrupció és a vesztegetés elleni küzdelem területén felmerülő káros hatásokkal kapcsolatos fenntarthatósági mutatókra vonatkozik.

A 2019/2088/EU rendeletet is módosította¹⁷ a *fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról* szóló 2020. június 18-i (EU) 2020/852 európai és parlamenti tanácsi rendelet (a továbbiakban: taxonómia rendelet).¹⁸

A taxonómia rendelet a fenntartható gazdasági tevékenységekre vonatkozó egységes kritériumrendszert hoz létre, ezzel többek között a pénzügyi termékek vagy vállalati kötvények fenntarthatóként történő forgalmazásához egységes követelményrendszert kell teljesíteni a belső piacon, így elkerülve a piaci széttagoltságot.

A taxonómia rendelet 2. cikk (2) bekezdése alapján a rendelet a pénzügyi termékeket rendelkezésre bocsátó pénzügyi piaci szereplők mellett alkalmazandó az olyan vállalkozásokra is, amelyek a 2013/34/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 19a., illetve 29a. cikke alapján nem pénzügyi kimutatást, illetve összevont (konszolidált) nem pénzügyi kimutatást kötelesek közzétenni. A taxonómia rendelet 8. cikke *A vállalkozások átláthatósága a nem pénzügyi kimutatásokban* cím alatt előírja, hogy: „*Bármely vállalkozás, amely a 2013/34/EU irányelv 19a. vagy 29a. cikke alapján nem pénzügyi információkat köteles közzétenni, a nem pénzügyi kimutatásában vagy összevont (konszolidált) nem pénzügyi kimutatásában tájékoztatást ad arról, hogy a vállalkozás tevékenységei milyen módon és mértékben kapcsolódnak környezeti szempontból fenntartható minősül gazdasági tevékenységekhez e rendelet 3. és 9. cikk szerinti.*”

A taxonómia rendelet 8. cikkében hivatkozott 2013/34/EU irányelv 19a. és 29a. cikkeit a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzé-

11 Magyarországon az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben Részes Feleknek 21. Konferenciáján elfogadott Párizsi Megállapodás kihirdetéséről szóló 2016. évi L. törvény hirdette ki.

12 A Párizsi Megállapodás végrehajtására került elfogadásra a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról szóló, 2021. június 30-i (EU) 2021/1119 európai parlamenti és tanácsi rendelet (európai klíma-rendelet).

13 Angol rövidítése SFDR: Sustainable Finance Disclosure Regulation.

14 Magyarországon az MNB látja el a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről szóló, 2019. november 27-i (EU) 2019/2088 európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtását [lásd a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 40. § (34) bekezdését].

15 2019/2088/EU rendelet 2. cikk 24. pont.

16 Az ESG „keretrendszerben” nincsenek sztemderdek, csak általános konszenzus arról, hogy milyen fő témákat fed le.

17 Kiegészíti a közzétételi követelményeket, ezzel ellenőrizhetővé válik, hogy a pénzügyi piaci szereplők megfelelnek-e a taxonómia rendeletnek.

18 Az MNB látja el a 4. § (9) bekezdésében meghatározott feladatkörében a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról szóló, 2020. június 18-i (EU) 2020/852 európai parlamenti és tanácsi rendelet 5–7. cikkének végrehajtását [lásd a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 40. § (33) bekezdését].

19 A taxonómia rendelet 9. cikke szerinti célkitűzések: az éghajlatváltozás mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a vízi és tengeri erőforrások fenntartható használata és védelme, a körforgásos gazdaságra való átállás, a szennyezés megelőzése és csökkentése, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

tétele tekintetében történő módosításáról szóló, 2014. október 22-i 2014/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2014/95/EU Irányelv)²⁰ iktatta be.

A meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról, a 2006/43/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2013. június 26-i 2013/34/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: számviteli irányelv) hivatkozott rendelkezései szerint „azon közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek minősülő nagyvállalkozásoknak, amelyek mérlegfordulónapjukon túllépi az adott üzleti évben foglalkoztatottak átlagos létszámára vonatkozóan 500 főt előíró kritériumot, a vezetés beszámolójába bele kell foglalniuk a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább az alábbi, környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást az alábbiak szerint:

- a) a vállalkozás üzleti modelljének rövid leírása;
- b) a vállalkozás által az e kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírása, utalva az alkalmazott átvilágítási eljárásokra;
- c) e politikák eredményei;
- d) a vállalkozás műveleteivel, többek között – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – üzleti kapcsolataival, termékeivel vagy szolgáltatásaival összefüggésben az e kérdésekkel kapcsolatos legfőbb kockázatok, amelyek valószínűleg hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, és e kockázatok vállalkozás általi kezelésének módja;
- e) azon kulcsfontosságú, nem pénzügyi jellegű teljesítménymutatók, amelyek lényegesek az adott üzleti tevékenység szempontjából.²¹

A számviteli irányelv tartalmazza, hogy a fenti információk szolgáltatásának előírása során a vállalkozások támaszkodhatnak a nemzeti, az uniós vagy a nemzetközi keretekre, és amennyiben így tesznek, a vállalkozásoknak meg kell jelölniük, hogy mely keretekre támaszkodtak.

A Párizsi Megállapodás mellett szólnunk kell még az Európai Bizottság „Az európai zöld megállapodásról” szóló közleményéről,²² amely megfogalmazza azt is, hogy „a vállalkozásoknak és a pénzügyi intézményeknek nagyobb mértékben kell majd nyilvánosságra hozniuk az éghajlattal és a környezettel kapcsolatos adataikat, hogy a befektetők teljes körű tájékoztatást kaphassanak beruházásaik fenntarthatóságáról. A Bizottság ezért felül fogja vizsgálni a nem pénzügyi információk közzétételéről szóló irányelvet.”

Ezen célkitűzés eredményeként került kiadásra a 2013/34/EU irányelvnek, a 2004/109/EK irányelvnek, a 2006/43/EK irányelvnek és az 537/2014/EU rendeletnek a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás tekintetében történő

módosításáról szóló javaslat,²³ amelynek egyik fő célja, hogy a javasolt fenntarthatósági beszámolási standardok révén a társaságokra vonatkozó beszámolási követelmények összhangban legyenek a taxonómia rendelettel. Egyes vélekedések szerint a szabályozási javaslat az Európai Unió ESG jelentés tételi keretrendszerét fekteti le. A javaslat a számviteli irányelv hatályos rendelkezéseihez képest a kötelezetti kört is kibővíti.²⁴

A COREPER június 29-i ülésén hagyta jóvá a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásra vonatkozó javaslat 2022. június 21-i trilóguson kialakított végleges kompromisszumos szövegét.

II. AZ IRÁNYELVJAVASLAT RENDELKEZÉSEI

II.1. A FENNTARTHATÓSÁGI VÁLLALATI ÁTVILÁGÍTÁS SZABÁLYAI

Az I.2. pont alatt hivatkozott uniós jogi aktusok az irányelvjavaslat részbeni előzményeként is értékelhetők. Maga az irányelvjavaslat a preambulumbekzdéseiben nem, de a Bizottság a kiadás indokaként utal arra, hogy a fenntartható vállalati irányítást az említett szabályzók közvetett módon ösztönözték.

Az irányelvjavaslat indokolása tartalmazza, hogy az irányelvjavaslat és a vállalati fenntarthatósági beszámolási irányelvjavaslat összefügg egymással azon okból, mely szerint az ott előírt információgyűjtés alapjai lehetnek az irányelvjavaslat szerinti káros hatások azonosítására előírt átvilágítási kötelezettség keretében kialakítandó folyamatok.

Az irányelvjavaslat ezenkívül támogatja a 2019/2088/EU rendeletet is, mivel ennek alapján nyilatkozat-közzétételi kötelezettség áll fenn a befektetési döntések fenntarthatósági tényezőkre gyakorolt főbb káros hatásai tekintetében alkalmazandó átvilágítási politikáról.

Az irányelvjavaslat kiegészíti a taxonómia rendeletet is, mert segítséget jelent abban, hogy a befektetők felelős és fenntartható vállalatokba fektessék tőkéjüket azáltal, hogy az irányelvjavaslat alapján a befektetők részletesebb tájékoztatást kaphatnak a taxonómia rendelet 18. cikke szerinti – a gazdasági tevékenység környezeti szempontból fenntarthatóvá történő minősítéséhez szükséges – minimális biztosítékokkal kapcsolatban.²⁵

23 Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) – Vállalati fenntarthatósági beszámolási (jelentéstételi) irányelv.

24 Fenntarthatósági beszámolást kell teljesítenie a számviteli irányelv 3. cikk (4) bekezdése szerinti nagyvállalatnak, a 2. cikk (1) bekezdés a) pontja szerinti kis- és középvállalkozásnak.

25 A 18. cikk meghatározása szerint a minimális biztosítékok egy olyan vállalkozás által alkalmazott eljárások, amely gazdasági tevékenységet folytat annak érdekében, hogy biztosítsa az összhangot a következőkkel: az OECD multinacionális vállalkozásokra vonatkozó irányelvei és az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek, beleértve a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló nyilatkozatában azonosított nyolc alapvető egyezményben, valamint az Emberi Jogok Nemzetközi Törvényében rögzített elveket és jogokat.

20 Angol rövidítése: NFRD (Non-financial Reporting Directive).

21 A szabályok implementálása a magyar jogrendszerbe a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény *Nem pénzügyi kimutatás* alcímébe történt meg.

22 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az európai zöld megállapodás [COM(2019) 640 final].

II.2. AZ ÁTVILÁGÍTÁSSAL ÉRINTETT VÁLLALATOK – ALANYI KÖR

Az irányelvjavaslat személyi hatályának kiindulási pontja a vállalat (*company*) fogalma.²⁶ Ez négy kategóriát jelent. Az első három a számviteli irányelv mellékleteire vonatkozó merev hivatkozással kerül meghatározásra.²⁷

A negyedik kategória a szabályozott pénzügyi vállalkozásokat jelenti. A fogalom pontos szövegezése fontossá válhat az előzőekben bemutatott, a fenntartható finanszírozás elősegítését célzó 2019/2088/EU rendelet és a taxonómia rendelettel való összefüggés miatt is. Itt az irányelvjavaslat az egyes pénzügyi szabályozási uniós aktusokra vonatkozó merev hivatkozás formájában adja meg a felsorolást az ekként minősülő vállalatokról azzal, hogy tartalmazza, hogy a pénzügyi vállalkozási minőség független annak jogi formájától.

Az átvilágítási kötelezettség személyi hatályára vonatkozó előírás²⁸ külön rendelkezik a valamely tagállam szabályai szerint létrejött vállalatokról (EU-s vállalatok) és a harmadik ország jogszabályai szerint létrejött vállalatokról.

Az EU-s vállalatokra foglalkoztatotti és árbevételi „küszöb” vonatkozik, amelynek nagysága függ attól, hogy a vállalat az irányelvjavaslat szerinti nagyhatású ágazatban²⁹ működik-e, vagy sem.

Az átvilágítási kötelezettséget teljesítenie kell az EU-s vállalatnak, ha átlagosan több mint 500 munkavállalót foglalkoztat és nettó piaci árbevétele meghaladta a 150 millió EUR-t,³⁰ ha nagyhatású ágazatban működik, akkor munkavállalói létszáma több mint 250 fő, az árbevétele pedig 40 millió EUR felett van, feltéve, hogy ennek legalább 50%-a nagyhatású ágazatban keletkezett.

A harmadik ország jogszabályai szerint létrejött vállalkozások esetén a jogbizonytalanság elkerülése érdekében munkavállalói küszöbértéket nem, csak árbevételi értékhatárt állapítanak meg azzal, hogy ez az Unióban elért árbevételre értendő. A bevételi értékhatár ebben az esetben (is) 150 millió EUR, a nagyhatású ágazatban 40 millió EUR-t meghaladó, legfeljebb 150 millió EUR-t elérő árbevétel, utóbbi esetben

szintén feltétel, hogy az árbevétel 50%-a nagyhatású ágazatban keletkezzen.

Felmerülhet kérdésként, mennyiben lehetséges uniós szabályozás körébe vonni harmadik ország joga szerint működő vállalkozásokat. Ezzel kapcsolatban az mondható el, hogy az irányelvjavaslat célja, hogy valamennyi, a belső piacon működő vállalat járuljon hozzá a gazdaságok és társadalmak fenntartható fejlődéséhez és fenntarthatósági átállásához (lásd a (14) és (23) preambulumbekzdésben foglaltakat). Az irányelvjavaslat a belső piachoz való „kötődést” nem letelepedettséghez (pl. fióktelep, telephely megléte), hanem a belső piacon kifejtett tevékenységből származó árbevételhez köti. Az irányelvjavaslat egyes rendelkezései (pl. igazgatók gondossági kötelezettsége) a harmadik országbeli vállalatokra nem vonatkoznak, mert ez már az uniós jog „túlterjeszkedését” jelentené, de a nemzetközi célkitűzésekben is nevesített értékek érvényesítését előmozdító szabályokat, ha az adott vállalkozás a részére egyébként biztosított „szabadságával élve” tevékenységet folytat az Unió területén, nekik is alkalmazniuk kell.

Annak érdekében, hogy ezen vállalatok is eredményesen felügyelhetőek legyenek, az irányelvjavaslat 16. cikke meghatalmazott képviselő kijelölését írja elő, aki a működés helye szerinti tagállamban rendelkezik székhellyel vagy lakóhellyel.

Az irányelvjavaslattal kapcsolatban, annak alátámasztására, hogy nem keletkezett túlzott és az elérni kívánt céllal arányban nem álló kötelezettséget, gyakran lehet hallani érvként, hogy a kkv-kra nem terjed ki. Ez igaz abból a szempontból, hogy a személyi hatályra vonatkozó rendelkezések alapján nem esnek a hatály alá, de ahogy látni fogjuk, a II.2. pontban kifejtettek mégis azt eredményezik, hogy átvilágítással érintett üzleti partnerként érinti őket a kötelezettség teljesítése („közvetett” módon). Megemlíthető az is, hogy a kkv minőségbesorolásánál az irányelvjavaslat fogalma alapján³¹ a vállalatcsoporti szintű adatokat kell figyelembe venni, ami hátrányosabb az egyedi szinten történő adatok figyelembevételénél.

II.3. A KÖTELEZETTSÉG TELJESÍTÉSE – TÁRGYI HATÁLY, INTÉZKEDÉSEK

Az irányelvjavaslat 1. cikke adja meg annak leírását, hogy az átvilágítás mire terjed ki, és az I. pont alatt idézett 4. cikk azt mondja ki, hogy maga az átvilágítás milyen tevékenységeket (folyamatokat) foglal magában.

A vállalatoknak az emberi jogokra gyakorolt tényleges és lehetséges káros hatásokkal kapcsolatos kötelezettségei a saját tevékenységük, a leányvállalataik tevékenységei és az értéklánc azon szereplői által végzett tevékenységek tekintetében állnak fenn, amelyekkel a vállalat tartós üzleti kapcsolatot ápol.

Az átvilágítás terjedelmének meghatározásával kapcsolatban a szabályozás szempontjából kulcsfogalmak az értéklánc („*value chain*”) és a tartós üzleti kapcsolat („*established business relationship*”)³² fogalmának vizsgálata és megértése.

26 Irányelvjavaslat 3. cikk a) pont.

27 A számviteli irányelv I. és II. melléklete tagállamonként nevesített vállalkozástípusokat ad meg. Ennek alapján társaság a fenntarthatósági átvilágítás alkalmazásában a számviteli irányelv I. mellékletében felsorolt jogi személy, ide „sorolando” a harmadik ország joga szerint az I. mellékletben felsorolt formákhoz hasonló formában létrehozott jogi személy is, és a II. mellékletben felsorolt valamely társasági formában létrehozott jogi személy, ha az előzőekben írt („I. melléklet szerinti”) társasági formában létrehozott vállalkozásokból áll.

28 Irányelvjavaslat 2. cikk (1) és (2) bekezdés.

29 Textilíák, bőr- és kapcsolódó termékek (többek között lábbelik) gyártása, valamint textilíák, ruházati termékek és lábbelik nagykereskedelme; mezőgazdaság, erdőszet, halászat (az akvakultúrát is beleértve), élelmiszer-ipari termékek gyártása, valamint mezőgazdasági nyersanyagok, élő állatok, fa, élelmiszerek és italok nagykereskedelme; ásványkincsek kitermelése, alapvető fémtermékek, egyéb nemfém ásványi termékek és fémfeldolgozási termékek gyártása (a gépek és berendezések kivételével), valamint ásványkincsek, ásványi alapanyagok és köztes termékek nagykereskedelme.

30 Vö. a számviteli irányelv szerinti nagyvállalkozások az olyan vállalkozások, amelyek a mérlegfordulónapjukon a következő három kritérium közül legalább kettőnek a határértékét túllépik: mérlegfösszeg: 20 000 000 EUR; nettó árbevétel: 40 000 000 EUR; az üzleti évben foglalkoztatottak átlagos létszáma: 250.

31 Irányelvjavaslat 3. cikk i) pontja.

32 Irányelvjavaslat 3. cikk e), f) és g) pontjai.

Az értéklánc egy adott vállalat által végzett árutereléshez vagy szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódó tevékenységek sora, ideértve a termékek vagy szolgáltatások fejlesztését, a termékek felhasználását és ártalmatlanítását, valamint a vállalat által a beszerzési („*upstream*”) és az értékesítési („*downstream*”) láncon belül kialakított tartós üzleti kapcsolatokkal összefüggő tevékenységeket.

A fogalom tartalmi elemei „igazodnak” a tárgyi hatály meghatározásához, ugyanis a saját tevékenység tekintetében nevesítésre kerül a termék, a szolgáltatás fejlesztése, a termék felhasználása, ártalmatlanítása. Az „*upstream*” és „*downstream*” terminológia az I.2. pont alatt hivatkozott 2017/821 EU rendeletben (konfliktusos ásványrendelet) szintén használatos. Ott, mivel konkrét tevékenységről (ásványok behozatala, feldolgozása) van szó, konkrétan meghatározzák, hogy az *upstream* az ásványok ellátási láncának a kitermelési helyüktől a kohóig és finomítóig tartó szakasza, a *downstream* pedig a fémek ellátási láncának a kohókat és finomítókat követő szakasztól a késztermékig tartó szakasza.³³

A szabályozott pénzügyi vállalkozások esetén az értéklánc a szóban forgó *szolgáltatások nyújtása* tekintetében csak az érintett kölcsön-, hitel- és egyéb pénzügyi szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek tevékenységeit, valamint azoknak az azonos csoporthoz tartozó más vállalatoknak a tevékenységeit foglalja magában, amelyek tevékenysége a szóban forgó szerződéshez kapcsolódik. Fontos, hogy az említett szabályozott pénzügyi vállalkozások értéklánca nem terjed ki azokra a *kkv-kra*, amelyek kölcsönt, hitelt, finanszírozást, biztosítást vagy viszontbiztosítást vesznek igénybe az említett szervezektől.

A fogalmi meghatározás ezen részében tulajdonképpen az irányelvjavaslat tárgyi hatálya alóli kivételszabály fogalmazódik meg a pénzügyi vállalkozás adott tevékenységei esetén, ugyanis ha ezek igénybevevője *kkv*, akkor nem áll fenn az átvilágítási kötelezettség.

Az irányelvjavaslat szempontjából „releváns” tartós üzleti kapcsolati minőség megállapítása két lépcsőben történik anynyiban, hogy az irányelvjavaslat megadja, mi tekinthető üzleti kapcsolatnak, majd a tartós üzleti kapcsolat fogalmánál azt adja meg. Tartós üzleti kapcsolat „*az olyan közvetlen vagy közvetett üzleti kapcsolat, amely intenzitását vagy időtartamát tekintve tartós, vagy várhatóan tartós lesz, és amely nem elhanyagolható vagy csupán kiegészítő részét képezi az értékláncnak*”.

Az üzleti kapcsolat definíciója szerint olyan vállalkozóval, alvállalkozóval vagy más jogi személlyel („partnerrel”) fennálló kapcsolat,

- amellyel a vállalat kereskedelmi megállapodást kötött; vagy
- amelyek a vállalat finanszírozást, biztosítást vagy viszontbiztosítást nyújt; vagy

33 Megjegyezhető, hogy a konfliktusos ásványrendelet magyar fordítása meghagyja az angol terminológiát, az ott külön bevezetett fogalmakkal kapcsolatban a rendelet pl. azt írja elő, hogy „Az ásványokat vagy fémeket behozó uniós importőrök a velük közvetlen kapcsolatban lévő *downstream* vevők rendelkezésére kell, hogy bocsássák a kellő gondosság elvének megfelelő ellátási lánc keretében megszerzett és megőrzött összes információt, kellő figyelemmel az üzleti titoktartásra és a versennyel kapcsolatos egyéb szempontokra” [lásd 7. cikk (2) bekezdésében].

- amely a vállalat termékeivel vagy szolgáltatásaival kapcsolatos üzleti tevékenységet végez a vállalat javára vagy nevében.³⁴

Az irányelvjavaslat szövegezésével kapcsolatban elmondható, hogy az üzleti kapcsolat tartósságának minősítéséhez megadott „tartalmi ismérvek” (intenzitás, időtartam) alapján a vállalatoknak van „mozgástere” a minősítés elvégzésénél, bár elviekben a „*várhatóan tartós lesz*” fordulatra figyelemmel már a kapcsolat létrejöttkor minősíteni kell majd azt, illetve a tartós jelleget rendszeresen értékelni is kell.³⁵

Az irányelvjavaslat 6–8. cikkei tartalmazzák a tényleges és a lehetséges káros hatások azonosításával, a lehetséges káros hatások megelőzésével, valamint a tényleges káros hatások megszüntetésével kapcsolatos szükséges intézkedéseket. Ezek között szerepel a megelőző/korrekciós intézkedési terv kidolgozása, végrehajtása, a szerződéses biztosíték kérése a közvetlen/tartós üzleti kapcsolatban álló közvetlen üzleti partnertől arra, hogy az gondoskodni fog a vállalat magatartási kódexének és intézkedési tervének betartásáról. Ha az előbbi intézkedésekkel nem lehet a káros hatást megelőzni, kellő mértékben enyhíteni, megszüntetni vagy mértékét minimalizálni, akkor kötelező a kapcsolat felfüggesztése, súlyos káros hatás esetén³⁶ pedig az üzleti kapcsolatot a vállalkozásnak meg kell szüntetnie.

A *kkv*-kat védő előírás, hogy azoknak a *kkv*-knak, amelyekkel a vállalat tartós üzleti kapcsolatban áll, és amelyek életképességét veszélyezteti a magatartási kódex vagy az intézkedési terv betartása, célzott és arányos támogatást kell nyújtani. Külön is megjelenik, hogy ha *kkv*-któl kérnek szerződéses biztosítékot vagy velük kötnek szerződést, a feltételeknek tisztességesnek, észszerűnek és megkülönböztetésmentesnek kell lenniük.

Az intézkedési tervek mellett „adminisztratív” kötelezettséget ír elő az irányelvjavaslat 5. és 15. cikke. Előbbi az átvilágítási szabályzat, ennek keretében magatartási kódex („*code of conduct*”) alkalmazását, utóbbi pedig az éghajlatváltozás elleni küzdelem elősegítése érdekében az EU-s vállalatok számára klímavédelmi terv készítését írja elő. Ha az éghajlatváltozás jelentős kockázatot jelenthet, a vállalat tevékenységében kibocsátáscsökkentési célokat is meg kell fogalmazni.

34 Megemlíthető, hogy az uniós jogban az üzleti kapcsolat fogalma máshol is „megjelenik” és ez „mintaként” szolgált az irányelvjavaslat kidolgozása során is: a *pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről*, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2015. május 20-i 2015/849 (EU) európai parlamenti és tanácsi irányelv szerint „üzleti kapcsolat”: olyan üzleti, szakmai vagy kereskedelmi kapcsolat, amely a kötelezett szolgáltató szakmai tevékenységéhez kapcsolódik, és amely a kapcsolat létesítésekor tartósan mutatkozik (lásd 3. cikk 13. pontjában).

35 A kiadott irányelvjavaslat 1. cikk (1) bekezdés második albekezdése szerint az üzleti kapcsolatok „tartós” jellegét rendszeresen, legalább 12 havonta értékelni kell.

36 A 3. cikk 1) pontja alapján súlyos káros hatás a környezetre vagy az emberi jogokra gyakorolt olyan káros hatás, amely jellegénél fogva különösen fontos, jelentős számú személyt, illetve jelentős területet érint, visszafordíthatatlan, vagy a hatás jelentkezése előtt fennálló helyzet helyreállításához szükséges intézkedésekre tekintettel különösen nehezen orvosolható.

III. AZ ÁTVILÁGÍTÁSI KÖTELEZETTSÉG TELJESÍTÉSE ÉRVÉNYESÜLÉSÉT ELŐSEGÍTŐ SZABÁLYOZÁSI „BIZTOSÍTÉKOK”

Az irányelvjavaslat kiadásának egyik jogalapja az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 50. cikke. Az EUMSZ 50. cikke (2) bekezdésének g) pontja hatáskörrel ruhazza fel az EU-t, hogy eljárjon a letelepedési szabadság valamely meghatározott tevékenység tekintetében történő megvalósítása érdekében, különösen azért, hogy „a szükséges mértékben összehangolja azokat a biztosítékokat, amelyeket a tagállamok az 54. cikk második bekezdése szerinti társaságoktól a tagok és harmadik személyek érdekeinek védelme céljából megkövetelnek, annak érdekében, hogy az ilyen biztosítékokat egyenértékűvé tegyék az Unión belül”.

A Bizottság ezen jogalapra vezeti vissza a vállalati igazgatók feladataira és az átvilágítás végrehajtását szolgáló vállalatirányítási rendszerekre vonatkozó szabályozás kialakítását, továbbá ezen szabályok tekinthetők a vállalatok tagjai és érdekelt felei érdekeinek védelmét szolgáló előírásoknak.

Az irányelvjavaslat tárgyi hatálya keretében rögzíti, hogy tartalmazza az előírt kötelezettségek megsértésével kapcsolatos felelősség szabályait.³⁷ Az 1.1. pont utal arra, hogy a Nemzeti Kapcsolattartó Pontok adott esetben konfliktusmegoldó alternatív vitarendezési fórumként is szolgálnak. Az irányelvjavaslatban a polgári jogi felelősség szabályai megállapításával azonban a mulasztás miatt bekövetkezett káros hatás esetén megnyílik a károsult joga az igazságszolgáltatás „igénybevételéhez”.

III.1. PANASZKEZELÉSI ELJÁRÁS

Az irányelvjavaslat 9. és 19. cikkében is használja a „megalapozott aggály” fogalmat. A 19. cikk szerint, ha objektív körülmények alapján megalapozottan feltételezhető, hogy valamely vállalat nem tartja be az irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezéseket, a megalapozott aggályok bármely felügyeleti hatósággal megoszthatók.

A panaszkezelési eljárásról szóló 9. cikk szerint a vállalatoknak biztosítaniuk kell a panasztétel lehetőségét arra az esetre, ha a tényleges vagy lehetséges káros emberi jogi és környezeti hatásokat illetően megalapozott aggályok merülnek fel saját működésükkel, leányvállalataik működésével és értékláncukkal kapcsolatban.

A vállalatoknak létre kell hozniuk egy, a panaszok kezelésére szolgáló eljárást, valamint tájékoztatniuk kell az érintett munkavállalókat és szakszervezeteket az ebben foglaltakról.

Panasztételre jogosultak azok a személyek, akiket káros hatás ért, vagy akikről alapos okkal feltételezhető, hogy káros hatás érheti őket, illetve az érintett értékláncban dolgozó személyek képviselőit ellátó szakszervezetek és a munkavállalók egyéb képviselői, valamint az érintett értékláncban kapcsolódó területeken működő civil társadalmi szervezetek.

A panaszosok jogosultak a panasszal kapcsolatban megfelelő visszajelzést kérni a vállalattól és megfelelő szintű egyez-

tetést tartani a vállalat képviselőivel a panasz tárgyát képező lehetséges vagy ténylegesen súlyos káros hatások megvitatása érdekében.

III.2. IGAZGATÓK GONDOSSÁGI KÖTELEZETTSÉGE, AZ ÁTVILÁGÍTÁS KIALAKÍTÁSÁÉRT VALÓ FELELŐSSÉG

Az irányelvjavaslat két külön cikkben³⁸ szól az igazgatók gondossági kötelességéről és arról, hogy felelősséggel tartoznak az átvilágítási intézkedések (átvilágítási szabályzat) bevezetéséért és felügyeletéért.

Az irányelvjavaslat tartalmaz igazgató és igazgatótanács fogalmat is.³⁹ Előbbi tartalmában megegyezik a 2007/36/EK irányelvnek a hosszú távú részvényesi szerepvállalás ösztönzése tekintetében történő módosításáról szóló 2017. május 17-i 2017/828 (EU) európai parlamenti és tanácsi irányelvvel [a továbbiakban: 2017/828 (EU) irányelv] Az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról a tőzsdén jegyzett társaságokban című 2007/36/EK hatályos társasági jogi irányelv 2. cikk i) pontjában megállapított „igazgató” fogalmával.⁴⁰

Az igazgatótanács a vállalat ügyvezetésének felügyeletéért felelős igazgatási vagy felügyeleti szerv, ha pedig nincs ilyen, az ezzel egyenértékű feladatokat ellátó személy vagy személyek.

Ezzel kapcsolatban megállapítható, hogy az igazgató fogalmában is szerepel a felügyeleti testület tagja fordulat, így kérdéses a két fogalom egymástól való elhatárolása, amelynek az implementáció során is jelentősége lehet. Az igazgatótanács fogalom a kiadott irányelvjavaslat 26. cikk (1) bekezdésében szerepel; ezek szerint az igazgatók jelentést tesznek az igazgatótanácsnak az átvilágítási intézkedések bevezetésével és felügyeletével kapcsolatban, tehát adott esetben az irányelvjavaslat szövege alapján a felügyeleti szerv tagja a felügyeleti szervnek tartozhat beszámolási kötelezettséggel.

Az irányelvjavaslat szerint az EU-s vállalatok igazgatóinak a vállalat érdekeinek szem előtt tartásával („best interest of the company”) történő eljárásra vonatkozó kötelezettségük teljesítésekor figyelembe kell venniük, hogy döntéseik rövid, közép- és hosszú távon milyen következményekkel járnak a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdésekre nézve, adott esetben ideértve az emberi jogi, az éghajlatváltozással kapcsolatos és a környezeti következményeket is. Az igazgatói kötelezettségek megszegésére vonatkozó tagállami jogszabályoknak, egyéb szabályoknak és közigazgatási rendelkezéseknek e kötelezettség vonatkozásában is alkalmazandónak kell lenniük.

A magyar szabályozás is rendelkezik a vezető tisztségviselők általános gondossági kötelezettségéről. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 3:21. § (2) bekezdése szerint „a vezető tisztségviselő ügyvezetési tevékenységét a jogi személy érdekének megfelelően köteles ellátni”.

A Bizottság munkacsoporti ülésen elhangzott érvelésében azt fejtette ki, hogy ezen gondossági kötelezettség előírása nem

38 Irányelvjavaslat 25. és 26. cikk.

39 Irányelvjavaslat 3. cikk o) és p) pontja.

40 Magyarországon implementálta a hosszú távú részvényesi szerepvállalás ösztönzéséről és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2019. évi LXVII. törvény 2. § 2. pontja.

37 Irányelvjavaslat 1. cikk (1) bekezdés b) pont.

jelenti külön felelősségi alakzat megállapítását, csak annyit, hogy a tagállami társasági jogi szabályokban már előírt általános gondossági kötelezettségbe bele kell érteni a fenntarthatósági szempontoknak való megfelelés vizsgálatát is.

Az irányelvjavaslat 26. cikk (1) bekezdése kifejezetten előírja az átvilágítási intézkedések (átvilágítási szabályzat) bevezetéséért és felügyeletéért való felelősség megállapítását („*responsible for*”), ennyiben önálló felelősségi tényállásnak is tekinthető.

A magyar szabályozásban a Ptk. 3:24. §-a a vezető tisztségviselő felelőssége keretében arról rendelkezik, hogy a vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben; e jogkörében eljárva *harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel*. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta.

A magyar szabályozás szempontjából (is) ezen „felelősségi tényállás” nehezebben illeszthető a jogrendszerbe, ezen ok miatt felmerül az irányelvjavaslat szerinti szöveg további finomhangolása, amely több tagállam részéről megfogalmazódott észrevétel.

Az igazgatók szempontjából jelentősége van még a már említett klímavédelmiterv-készítési kötelezettséget előíró 15. cikknek, mert ez arról is rendelkezik, hogy az igazgatók változó javadalmazásának megállapítása esetén a vállalatoknak megfelelően figyelembe kell venniük a klímavédelmi tervvel kapcsolatos kötelezettségek teljesítését, amennyiben a változó javadalmazás az igazgatóknak a vállalat üzleti stratégiájához, hosszú távú érdekeihez és fenntarthatóságához történő hozzájárulásához kapcsolódik.

A 2017/828 (EU) irányelv (1. cikk (4) bekezdésével) szintén előírja, hogy a javadalmazási politikának hozzá kell járulnia a társaság üzleti stratégiájához, hosszú távú érdekeihez és fenntarthatóságához, és ismertetnie kell, hogy miként teszi ezt.⁴¹

Ennyiben az elérni kívánt cél (a javadalmazási politika fenntarthatósági követelmények teljesítéséhez való kötése) tekintetében szabályozási párhuzamosság lehet megállapítható, erre tekintettel az irányelvjavaslat ezen bekezdésének elhagyása is felmerülhet.

III.3. POLGÁRI JOGI FELELŐSSÉG

Az egyik leghangsúlyosabb része a kiadott irányelvjavaslatnak a *vállalat* polgári jogi felelősségre vonása lehetőségének megteremtése. A 22. cikk szövege szerint a vállalatok kártérítési felelősséggel tartozzanak, ha nem tettek eleget a káros hatások megelőzésére és megszüntetésére vonatkozó kötelezettségeiknek és *e mulasztás következtében* olyan káros hatás következett be és vezetett károkozáshoz, amelynek azonosításáról, megelőzéséről, enyhítéséről, megszüntetéséről vagy mértékének minimalizálásáról a megelőzés és megszüntetés

keretében előírt megfelelő intézkedések segítségével gondoskodni kellett volna.

A felelősség alóli mentesülés körében az irányelvjavaslat azt tartalmazza, hogy ha a vállalat a megelőzés és megszüntetés keretében megtette a szerződéses biztosítékok kérésére vonatkozó kötelezettséget, és megtette a megfelelő ellenőrzés érdekében megfelelő kiegészítő intézkedéseket is, nem felel a vele tartós üzleti kapcsolatban álló valamely közvetett partner tevékenysége miatt jelentkező káros hatásból eredő károkért. Nem mentesül a felelősség alól azonban, ha az adott körülmények között indokolatlanul számított arra, hogy a ténylegesen megtett intézkedések – többek között a megfelelés ellenőrzésével kapcsolatban – alkalmasak lesznek a káros hatás megelőzésére, enyhítésére, megszüntetésére vagy mértékének minimalizálására.

A vállalati felelősség nemcsak az EU-s, hanem a harmadik ország jogszabályai szerint létrejött vállalatokra is vonatkozik, sőt a javaslat imperatív normaként azt is előírja, hogy a felelősségre vonatkozó cikket átültető nemzeti jogszabályokban előírt felelősség kötelezően alkalmazandó legyen azokban az esetekben, amikor az érintett követelésekre alkalmazandó jog nem valamely tagállam joga.

A szabályozási kollíziót feloldandó, az irányelvjavaslat azt is tartalmazza, hogy az irányelvben foglalt polgári jogi felelősségi szabályok nem érintik a káros emberi jogi vagy környezeti hatásokkal kapcsolatos polgári jogi felelősségre vonatkozó azon uniós és nemzeti szabályokat, amelyek az ezen irányelv hatálya alá nem tartozó helyzetekkel kapcsolatos felelősségről rendelkeznek, vagy szigorúbb felelősségi szabályokat írnak elő, mint ez az irányelv.⁴²

III.4. FELÜGYELETI HATÓSÁGOK

Az irányelvjavaslat nemcsak magánjogi, hanem közjogi előírásokat is tartalmaz ennyiben, hogy 17–21. cikkeiben felügyeleti hatóságok kijelöléséről, ezek hatásköreiről és a felügyeleti hatóságok európai hálózatának létrehozásáról rendelkezik. A felügyeleti hatóságok az irányelvjavaslat alapján bevezetett kötelezettségek betartását felügyelik. A hatóság függetlenségét tagállami szinten biztosítani kell.

A felügyeleti hatóság hivatalból vagy bejelentés esetén vizsgálatot kezdeményezhet és ellenőrizhet. Az ellenőrzés eredményeként kötelezheti a vállalatot korrekciós intézkedések megtételére, de akár közigazgatási szankciót is alkalmazhat, adott esetben pénzbírságot szabhat ki. A szankcióról szóló 20. cikk azt az általános követelményt rögzíti, hogy a tagállami szabályozásnak hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciót kell bevezetnie az irányelv szerinti kötelezettségek megsértése esetére.

41 Magyarországon implementálta a hosszú távú részvényesi szerepvállalás ösztönzéséről és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló 2019. évi LXVII. törvény 16. § (2) bekezdés.

42 Az irányelvjavaslat (62) preambulumbekzdése kifejezetten hivatkozik a környezeti felelősségről szóló 2004/35/EK irányelvre, és rögzíti, hogy „ez az irányelv nem gátolhatja a tagállamokat abban, hogy további szigorúbb kötelezettséget írjanak elő a vállalatok számára, vagy egyéb módon további, azon irányelvvvel megegyező célú intézkedéseket hozzanak”.

IV. ÖSSZEGZÉS

Az előzőekben leírtakból látható, hogy az irányelvjavaslat a fenntarthatóság elősegítése érdekében történő uniós fellépés részeként megvalósuló jogalkotás egyik elemeként igen ambiciózus és összetett rendelkezéseket tartalmaz. Az irányelvjavaslat egyértelművé teszi azt, hogy nem érinti az emberi jogok, a környezetvédelem és az éghajlatváltozás területén kiadott egyéb uniós jogalkotási aktusok szerinti kötelezettségeket, ugyanis ezek primátusa is rögzítésre kerül arra az esetre, ha ezek szélesebb körű vagy konkrétabb kötelezettséget írnak elő, mint az irányelvjavaslat.

A jelenlegi szöveg alapján mégis felmerül, hogy nehezebben illeszthető a más jogi aktusok alapján már előírt kötelezettségek teljesítéséhez ez az irányelvjavaslat, illetve féltő, hogy a vállalkozások számára előírandó szabályok pusztán adminisztratív kötelezettségek teljesítésében fognak kimerülni, érdemi fellépés megtétele nélkül. Ezért fontos, hogy az irányelvjavaslat további tárgyalása során az előírások pontosításával, további finomhangolással a fenntarthatóság hatékony előmozdítását szolgáló rendelkezések szülessenek, ezzel nemcsak az EU-ban, hanem globális szinten is támogatást adva a káros hatások elleni védekezésnek, megelőzésnek.

Somogyi Olívia*

Az *acte clair* doktrína hatása az európai uniós jog egységes értelmezésére

I. BEVEZETÉS

Tanulmányom témája az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban: Európai Bíróság) ítélkezési gyakorlatában kialakult és az előzetes döntéshozatali eljárások kapcsán felmerülő, a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség alóli mentesülési lehetőség, az ún. *acte clair* doktrína hatásának vizsgálata. Az *acte clair* doktrína mibenlétének és feltételeinek ismertetését követően kitérek a doktrínára való hivatkozás lehetséges következményeire, az uniós jog egységes értelmezése kapcsán felmerülő hátrányos hatásokra. Ennek alátámasztására a magyar ítélkezési gyakorlatból is bemutatok egy esetet.

II. AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁSOK

Elsőként az *acte clair* doktrína uniós jogon belüli elhelyezkedését szükséges megvizsgálni. Az előzetes döntéshozatali eljárás az Európai Bírósághoz köthető egyik eljárástípus, melynek szabályait az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikke¹ határozza meg. Az eljárás fő célja az uniós jog tényleges és egységes alkalmazása és az eltérő értelmezésének elkerülése,² melyre az Európai Bíróság számos alkalommal utalt az ítélkezési gyakorlatában.³ Az Európai

Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárást tartja az uniós jog tagállamok szintjén történő egységes értelmezése garanciájának.

Az EUMSZ 267. cikkét tanulmányozva megállapítható, hogy az előzetes döntéshozatali eljárások kapcsán a tagállami bíróságok számára jogosultság és kötelezettség egyaránt meghatározásra került. Az EUMSZ említett cikke egyrésztől lehetőséget kínál arra, hogy a tagállamok bíróságai⁴ az Európai Bírósághoz forduljanak – amennyiben az előttük folyamatban lévő ügy eldöntéséhez szükséges – a Szerződések értelmezése vagy az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése kapcsán felmerülő kérdésekben.⁵ Látható tehát, hogy előzetes döntéshozatal csak érvényességi vagy értelmezési kérdésekben lehetséges.⁶ Ez egyrésztől feltételez egy dilemmát, egy bizonytalanságot a nemzeti bíróság részéről, hiszen egyébként minden jogalkalmazás értelemszerűen jogértelmezéssel is jár, másképpen nem is lenne lehetséges az alkalmazása. Másrésztől pedig egy olyan, a jogvita szempontjából releváns kérdés megléte szükséges, melyben az eljáró nemzeti bírónak döntenie kell.⁷ Hangsúlyozandó, hogy az Európai Bírósághoz fordulás

8. pontja vagy a C-107/76. sz. *Hoffman-La Roche* ügyben 1977. május 24-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1977:89) 5. pontja.

4 Például a C-210/06. sz. *Cartesio*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2008:723) 55. pontja alapján az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező szervezetnek rendelkeznie kell a „bíróság” jellemzőivel, ezért szükséges meghatározni, hogy pontosan mely szervezet tekinthető „bíróságnak”. Az Európai Bíróság a következő szempontokat állapította meg az ítélkezési gyakorlatában: független szervezet, jogszabály alapján történő alapítás, állandó jellegű működés, kötelező jellegű hatáskör, kontradiktórium jellegű eljárás, valamint jogszabályok alkalmazása.

5 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 267. cikk (az EKSz. korábbi 234. cikke):

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.”

6 VARGA Zsófia: *Az EU-jog alkalmazása*. Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017, 203. o.: „Az Európai Bíróság hatáskörének hiányát állapítja meg a Szerződések érvényességére, a nem uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényességére és értelmezésére, nemzetközi vagy nemzeti szabályok értelmezésére irányuló kérdésekben.”

7 SOMSSICH Réka: *Egységes jog – egységes értelmezés? Az uniós jog értelmezése a tagállami bíróságok szintjén*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 12–13. o.

* Somogyi Olívia: Igazságügyi Minisztérium, Európai Unió Jogi Főosztály, jogi ügyintéző.

1 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 267. cikk (az EKSz. korábbi 234. cikke):

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést. Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Ha egy tagállami bíróság előtt folyamatban lévő ügyben olyan kérdés merül fel, amely valamely fogva tartott személyt érint, az Európai Unió Bírósága a lehető legrövidebb időn belül határoz.”

2 Az Európai Unió Bírósága: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/hu/, [letöltve: 2022. 08. 09.].

3 Például a C-35/82. sz. *Morson and Jhanjan v Staat der Nederlanden* ügyben 1982. október 27-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1982:368)

az előbb említett kérdésekben kizárólagos lehetőség⁸ a nemzeti bíróságok számára. A tagállami bíróságok mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy az ítélet meghozatalához szükséges-e az Európai Bíróság iránymutatása. Tehát az EUMSZ 267. cikke egy jogosultságot határoz meg, mely nyitva áll a fent említett kérdésekben választ kereső tagállami bíróságok számára.

A továbbiakban kizárólag az értelmezési kérdéseket helyezem középpontba, a tanulmány – témájából következően – nem foglalkozik az érvényességi kérdésekkel. Megemlítendő továbbá, hogy az érvényességre irányuló utalások száma elenyésző, Magyarország tekintetében 2004⁹ és 2022 között egyik magyar kérelem sem vonatkozott uniós jogi aktus érvényességére.¹⁰

Az EUMSZ 267. cikkében ismertetésre kerül egy kötelezettség is – mely az *acte clair* doktrína szempontjából kiemelt jelentőséggel bír – azon nemzeti bíróságok számára, amelyek döntése ellen nem áll rendelkezésre a nemzeti jog értelmében jogorvoslati lehetőség.¹¹ Ebben az esetben, ha értelmezési vagy érvényességi kérdés merül fel a nemzeti bíróság előtt, köteles előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bírósághoz fordulni.¹²

Stix-Hackl főtanácsnok az *Intermodal Transports* ügyben azokat a bíróságokat, melyek főszabály szerint kötelesek az előzetes döntéshozatalra utalásra, végső fokon eljáró bíróságnak említi,¹³ így a továbbiakban én is ezt a megnevezést használom.¹⁴

Fentebb láttuk, hogy főszabály szerint az Európai Bírósághoz fordulás kizárólag egy lehetőség, egy jogosultság a nem végső fokon eljáró nemzeti bíróságok számára. Az ő esetükben azért nincs szükség kötelezően előírni az előterjesztési kötelezettséget, mert az esetleges helytelen értelmezésen alapuló döntésük ellen rendelkezésre áll még nemzeti jog szerinti jogorvoslati lehetőség, tehát a nemzeti jog megoldást nyújthat ezekre a helyzetekre. Ez a lehetőség egy végső fokon eljáró bí-

róság döntése esetén már nem áll rendelkezésre, mely korlátozhatja az uniós jog egységes érvényesülését. Ebből az okból kifolyólag a végső fokon eljáró bíróságok kötelesek az Európai Bíróság iránymutatását kérni, elkerülve ezzel az esetleges helytelen értelmezéseket. Az EUMSZ 267. cikke csak a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő kötelezettséget határozza meg, nem szól az előterjesztési kötelezettségük alóli mentesülési lehetőségekről. Ennek ellenére léteznek ilyenek, ezeket a mentesülési lehetőségeket az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatából ismerhetjük meg.¹⁵

III. AZ ELŐTERJESZTÉSI KÖTELEZETTSÉG ALÓLI MENTESÜLÉSI LEHETŐSÉGEK (A CILFIT-ÍTÉLET)¹⁶

Tanulmányom első felében ismertetésre került az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott, a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség. A továbbiakban az Európai Bíróság *CILFIT*-ítéletében foglaltakat veszem górcső alá, melyek az előterjesztési kötelezettség alóli mentesülési lehetőségeket taglalják.

A *CILFIT*-ügy az SRL *CILFIT* és további ötvennégy gyapjúimportőr-társaság, valamint a *Ministero della sanità*¹⁷ közötti jogvitából keletkezett, melynek következtében 1981-ben a *Corte suprema di cassazione*¹⁸ előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Bírósághoz fordult. Az előterjesztett kérdés azokra a gyapjúszállítmányokra vonatkozott, amelyeket nem közösségi államokból importáltak. Ezen szállítmányok után a társaságoknak egészségügyi-vizsgálati díjat kellett fizetniük, mely kötelezettséggel az érintettek nem értettek egyet. A társaságok hivatkozási alapjául az *egyes, a Szerződés II. mellékletében felsorolt termékek piacának közös szervezéséről szóló, 1968. június 28-i 827/68/EGK tanácsi rendelet*¹⁹ (a továbbiakban: 827/68/EGK rendelet) szolgált, mely értelmében a tagállamoknak nem megengedett vámmal azonos hatású díjat kivetniük meghatározott vámtarifaszám alá tartozó állati eredetű termékekre. Az importőr társaságok úgy vélték, hogy a gyapjú után nem kellene egészségügyi-vizsgálati díjat fizetniük. Ezzel szemben a *Ministero della sanità* álláspontja az volt, hogy a gyapjú nem tartozik a 827/68/EGK rendelet által meghatározott díjmentes állati termékek közé, a 827/68/EGK rendelet hatálya nem terjed ki a gyapjúra, ezáltal indokolt a díjfizetési kötelezettség fennállása.²⁰

A *Ministero della sanità* ebből kifolyólag arra a következtetésre jutott, hogy mivel a 827/68/EGK rendelet hatályának értelmezése teljesen nyilvánvaló, így nincs szükség arra, hogy a *Corte suprema di cassazione* által bevonásra kerüljön az ügybe az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás kereté-

8 A C-314/85. sz. *Foto-Frost*-ügyben 1987. október 22-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1987:452) 11–20. pontjai alapján meg kell említeni egy kivételt, ugyanis egy tagállami bíróság nem állapíthatja meg az uniós aktusok érvénytelenségét, erre kizárólag az Európai Bíróság jogosult, tehát ilyen esetben mindenképpen az Európai Bíróság iránymutatását kell kérniük a nem végső fokon eljáró bíróságoknak is.

9 Magyarország 2004. május 1. óta tagja az Európai Uniónak.

10 SOMSSICH Réka – FEHÉR Miklós Zoltán: *Magyar előzetes döntéshozatali eljárások 2004–2019. Európai Tükör*, 2019/3. sz., 13. o.

11 A C-416/10. sz. *Krizan és társai* ügyben 2013. január 15-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2013:8) 72. pontja alapján alkotmánybírósághoz vagy nemzetközi szervezethez fordulás lehetősége nem értendő az EUMSZ 267. cikke alapján vett jogorvoslati lehetőségnek.

12 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 267. cikk (az EK Sz. korábbi 234. cikke):

„Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.”

13 *Stix-Hackl* főtanácsnok a C-495/03. sz. *Intermodal Transports* ügyben tett indítványának (ECLI:EU:C:2005:215) 33. pontja.

14 A C-210/06. sz. *Cartesio*-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2008:723) 79. pontja alapján érdekességként megemlíthető, hogy felmerült az a kérdés, hogy a Szegedi Ítélet tábla végső fokon eljáró bíróságnak tekinthető-e. Az Európai Bíróság megállapította, hogy mivel az Ítélet tábla határozatával szemben felülvizsgálati lehetőség még nyitva áll, így nem tekinthető olyan bíróságnak, amely döntése ellen nem áll rendelkezésre a nemzeti jog által biztosított jogorvoslati lehetőség.

15 SOMSSICH: i. m. 14–15. o.

16 A C-283/81. sz. *CILFIT*-ügyben 1982. október 6-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:1982:335).

17 Az olasz Egészségügyi Minisztérium.

18 Az olasz Semmitőszék.

19 Egyes, a Szerződés II. mellékletében felsorolt termékek piacának közös szervezéséről szóló, 1968. június 28-i 827/68/EGK tanácsi rendelet, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:31968R0827> [letöltve: 2022. 08. 13.].

20 A *CILFIT*-ítélet 2. pontja.

ben. A Minisztérium szerint nem állt fenn értelmezési dilemma, ezáltal a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség sem merült fel. Az importőr társaságok azonban ettől eltérő véleményen voltak. Szerintük, mivel a 827/68/EGK rendeletre vonatkozó értelmezési kérdés a *Corte suprema di cassazione* előtt merült fel, mely végső fokon eljáró bíróságnak minősül, ezért eleget kell tennie az EUMSZ 267. cikkében előírt előterjesztési kötelezettségének, ez alól nem mentheti fel magát.²¹

A felek eltérő álláspontjára tekintettel a *Corte suprema di cassazione* azt a kérdést terjesztette az Európai Bíróság elé, hogy van-e lehetőség arra, hogy bizonyos esetekben el lehessen tekinteni az EUMSZ 267. cikkében előírt, a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettségtől.²² Az Európai Bíróság válaszában középpontba helyezte azt a szempontot, mely szerint az EUMSZ 267. cikkében foglaltak célja az, hogy a tagállamokon belül a közösségi jog egységes értelmezése biztosítva legyen. Ez szükségképpen együttműködést feltételez az Európai Bíróság és a nemzeti bíróságok között. Mindenkinek az az érdeke, hogy ne szülessenek eltérő vagy helytelen értelmezést tartalmazó tagállami bírósági döntések. Az Európai Bíróság szerint ennek a célnak kell szem előtt lebegnie, amikor azt latolgatja egy tagállami bíróság, hogy kérje-e²³ az Európai Bíróság iránymutatását, nem szabad „teherként” tekinteni az előterjesztési kötelezettségre.²⁴

Hangsúlyozni kell azonban azt is, hogy egy végső fokon eljáró bíróság is rendelkezik mérlegelési jogkörrel arra vonatkozóan, hogy a felmerülő értelmezési kérdés megválaszolása szükséges-e ahhoz, hogy döntést hozhasson a folyamatban lévő eljárásban. A végső fokon eljáró bíróságoknak sem kell eleget tenniük az előterjesztési kötelezettségnek abban az esetben, ha a felmerülő kérdés az ügy szempontjából nem releváns, tehát a kérdés megválaszolása nem jelent érdemi előrelépést a jogvita eldöntésében.²⁵ Ennek mérlegelésében ugyanolyan szabadságot élveznek a végső fokon eljáró bíróságok is, mint az alsóbb fokú, nem végső fokon eljáró nemzeti bíróságok. Akkor szűnik meg a mérlegelési szabadságuk, ha azonosították az értelmezési dilemmát, és ennek eldöntése szükséges a folyamatban lévő ügy elbírálásához. Ekkor életbe lép az EUMSZ 267. cikkében foglalt előterjesztési kötelezettség. Ebben az esetben a szükségesség oldaláról közelíthetjük meg az előterjesztési kötelezettség meglétét. Ha a szóban forgó kérdés releváns az ügy szempontjából, akkor nincs lehetőség kikerülni az Európai Bíróság megkeresését.²⁶ A relevancia hiánya az első mentesülési lehetőség a végső fokon eljáró bíróságokat érintő előterjesztési kötelezettség alól.

A második mentesülési lehetőség, melyet az Európai Bíróság ítéletében kiemel, az *acte éclairé* tan. Előzményként érdemes megemlíteni, hogy az *acte éclairé* tanra történő hivatko-

zás²⁷ először 1963-ban tűnt fel a *Da Costa*-ügyben.²⁸ Itt mondta ki elsőként az Európai Bíróság, hogy amennyiben már döntés született egy ugyanolyan ügyben és kérdésben, akkor a végső fokon eljáró bíróságokra vonatkozó előterjesztési kötelezettség kiüresedik. Erre utal az *acte éclairé* elnevezés is, miszerint egy már tisztázott kérdés tekintetében nem kell újfent²⁹ az Európai Bírósághoz fordulni végső fokon eljáró bírósággént sem, hiszen már született az Európai Bíróság részéről iránymutatás a felmerülő értelmezési dilemma feloldására.³⁰ Látható, hogy már a *CILFIT*-ítélet előtt is megfogalmazta az Európai Bíróság, hogy bizonyos esetekben nem szükséges teljesíteni a végső fokon eljáró bíróságokra vonatkozó előterjesztési kötelezettséget. A *CILFIT*-ügyben azonban már lazít a Bíróság a *Da Costa*-ítéletben meghatározott merev feltételen, már elegendő az is az *acte éclairé* megállapításához, hogyha a felmerülő kérdések szigorúan véve nem azonosak.³¹

Végezetül az utolsó mentesülési lehetőség az *acte clair*³² esete. Az *acte clair* azt jelenti, hogy az uniós jog helyes alkalmazása annyira nyilvánvaló, hogy minden észszerű kétséget kizáróan meg lehet válaszolni a felmerülő értelmezési kérdést. A *CILFIT*-ítélet azonban meghatároz további feltételeket arra vonatkozóan, mikor tekinthető az értelmezés minden kétséget kizáróan nyilvánvalónak. A választ kereső tagállami bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy a felmerülő kérdés megválaszolása minden tagállam végső fokon eljáró bíróságai és az Európai Bíróság számára is ugyanennyire nyilvánvaló. Csak e feltételek fennállása esetén tekinthet el az előterjesztési kötelezettségtől és válaszolhatja meg maga a kérdést.³³

Azt az Európai Bíróság is kiemeli, hogy ennek a lehetőségnek a fennállását az uniós jog sajátosságaival és értelmezésével kapcsolatos nehézségekkel együtt kell megítélni. Ezalatt például a nyelvi eltérésekből fakadó problémákat lehet érteni. Az uniós jogi aktusokat több nyelven szövegezik meg, ezáltal előfordulhat, hogy különböző nyelvi változatokat kell összevetnie az eljáró bíróságnak. Azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy az uniós jogban használt fogalmak tartalma nem feltétlenül azonos módon jelenik meg a nemzeti jogrendszerekben, ráadásul eltérő jelentést hordozhatnak.³⁴ Az *acte clair* doktrína e feltételét értelmezve akkor lehetne minden kétséget kizáróan megbizonyosodni arról, hogy az értelmezés során az összes tagállam hasonlóan vélekedne, ha az uniós rendelkezés

21 A *CILFIT*-ítélet 3. pontja.

22 A *CILFIT*-ítélet 4. pontja.

23 A *CILFIT*-ítélet 9. pontja alapján a nemzeti bíróság hivatalból és a fél kérelmére is előterjesztheti a felmerülő értelmezési kérdést az Európai Bíróságnak. Fontos azonban, hogy a nemzeti bíróság nem köteles eleget tenni a fél kérelmének, a fél kérelme nem keletkeztet automatikusan kötelezettséget.

24 A *CILFIT*-ítélet 7. pontja.

25 A *CILFIT*-ítélet 10–11. pontja.

26 SOMSSICH: i. m. 15. o.

27 Az ügy tényállása gyakorlatilag azonos a *Van Gend en Loos*-üggyel. [A C-26/62. sz. *Van Gend en Loos*-ügyben 1963. február 5-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1963:1)].

28 A C-28/62. sz. *Da Costa*-ügyben 1963. március 27-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1963:6).

29 A *Da Costa*-ítéletben az Európai Bíróság kimondta, hogy az Európai Bíróság korábbi döntésétől függetlenül a lehetőség mindig nyitva áll a végső fokon eljáró bíróság számára, hogy újból az Európai Bíróság elé terjessze a kérdést. Az Európai Bíróság korábbi döntése csak a kötelezettséget szünteti meg, a lehetőséget nem.

30 A *Da Costa*-ítélet Grounds of Judgment fejezete.

31 A *CILFIT*-ítélet 14. pontja.

32 Külön ki szeretném emelni, hogy véleményem szerint az *acte clair* és az *acte éclairé* tan nem választható szét egymástól teljes mértékben, tényleges képet úgy kaphatunk az *acte clair* doktrínáról, hogy közben az *acte éclairé* doktrína is bemutatásra kerül. Álláspontom szerint az *acte clair* doktrínának szerves részét képezi az *acte éclairé* tan is.

33 A *CILFIT*-ítélet 16. pontja.

34 A *CILFIT*-ítélet 18–19. pontja.

az Unió minden hivatalos nyelvén³⁵ megvizsgálásra kerülne. Továbbá arról is meg kell győződnie az eljáró bíróságnak, hogy az Európai Bíróság számára is ugyanúgy nyilvánvaló lenne-e a kérdés eldöntése. Csak azután tekinthet el az érintett nemzeti bíróság attól, hogy eleget tegyen az előterjesztési kötelezettségének, miután e feltételek fennállásáról megbizonyosodott.

Az előbb kifejtett feltételekkel összefüggésben több kétség is felmerül. Elsősorban érzékelhető, hogy annak a feltételnek egyik tagállami bíróság sem tud eleget tenni, hogy meggyőződjön arról, hogy az összes tagállam számára vélhetően egyértelmű lenne-e az értelmezés megítélése. Se idő, se kapacitás, se ilyen fokú nyelvismeret nem áll egyik tagállami bíróról rendelkezésre sem. Ez teljesíthetetlen feltétel. Az Európai Bíróság azóta finomította az *acte clair* feltételrendszerét, melyet a későbbiekben bemutatok.

Másrészt az a feltétel, hogy az eljáró tagállami bíróság meggyőződjön arról, hogy az Európai Bíróság számára is egyértelmű (lenne) a kérdés eldöntése, véleményem szerint egybeeshet az *acte éclairé* mentesülési lehetőséggel. Ha az Európai Bíróság már adott iránymutatást egy kérdés kapcsán, illetve ez már fellelhető az ítélkezési gyakorlatában, az *acte éclairé* tanra való hivatkozás is megfontolható.

A fent kifejtettek tükrében látható, hogy az a legnagyobb különbség a végső fokon eljáró és az alsóbb szintű bíróságok között, hogy míg a nem végső fokon eljáró bíróságok eldönthetik azt, kéri-e az Európai Bíróság válaszát az értelmezési dilemma kapcsán, addig a végső fokon eljáró bíróságok csak bizonyos feltételek fennállása esetén mentesülhetnek az Európai Bírósághoz fordulás kötelezettsége alól, mely nem minden esetben egyszerű. Főszabályként nem jogosultak saját maguk feloldani a felmerülő értelmezési bizonytalanságot.

Az *acte clair* doktrína biztosít egy kis önállóságot a végső fokon eljáró bíróságok számára is, mert az ő mérlegelési jogkörükbe tartozik annak eldöntése, hogy számukra a kérdés megválaszolása minden kétséget kizáróan egyértelmű-e. Ennek a doktrína által biztosított önállóságnak az szab gátat, hogy ahhoz párosulnak olyan feltételek, melyek a tagállami bíróságok számára megvalósíthatatlanok. Az *acte clair* doktrína kapcsán érzékelhető az a probléma, hogy miután nincs kellőképpen tisztázva a feltételrendszere, magában hordozza annak a kockázatát, hogy a tagállami bíróságok eltérő gyakorlatot alakítanak ki a doktrínára való hivatkozás kapcsán, amely így az uniós jog egységes értelmezésére ártalmas lehet.

IV. A CILFIT-ÍTÉLETBEN MEGHATÁROZOTT MENTESÜLÉSI LEHETŐSÉGEK LEHETSÉGES HATÁSAI³⁶

A továbbiakban az Európai Bíróság által lefektetett mentesülési lehetőségekre való hivatkozás lehetséges következményeit fogom körüljárni. Előzetesen levonható az a következtetés, hogy az uniós jog egységes értelmezésére kockázatot

jelenthet az, ha a tagállami bíróságok – különösen a végső fokon eljáró bíróságok – az értelmezési kérdéseket maguk oldják fel az Európai Bíróság bevonása nélkül. A *CILFIT*-ítéletben bemutatott mentesülési lehetőségek ennek a gyakorlatnak biztosítanak táptalajt. Az uniós jog önálló értelmezéséből fakadó tagállami joggyakorlat a következő módokon jelenhet meg.

Előfordulhat olyan eset, amikor a nem végső fokon eljáró nemzeti bíróság úgy véli, hogy nem merül fel értelmezési bizonytalanság. Meghozza az ítéletét anélkül, hogy élne az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott előterjesztési jogsultságával, mert nem látja ennek szükségét. Az, hogy helyesen jutott-e erre a következtetésre, csak később válhat világossá az Európai Bíróság értelmezése révén, ha egy tagállami bíróság hasonló kérdéssel fordul az Európai Bírósághoz. Persze az is előfordulhat, hogy sosem merül fel az Európai Bíróság előtt hasonló kérdés, és ezáltal nem derül fény a tagállami bíróság esetlegesen helytelen értelmezésére.

A következő eset az lehet, ha a nem végső fokon eljáró nemzeti bíróság ugyan észleli az értelmezési dilemmát, viszont véleménye szerint annak feloldása nem szükséges az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez. Ebben az esetben fennáll a kockázata annak, hogy az eljáró tagállami bírónak jól ítéli meg a felmerülő dilemma uniós jogi érintettségét. Ez is vezethet az önálló tagállami gyakorlat kialakulásához, mely tagállami szinten eltérő lehet. Ebben az esetben sincs kontroll az Európai Bíróság részéről. A korábbiakban már kifejtésre került, hogy az alsóbb fokú bíróságok esetén, mivel rendelkezésre áll még a döntésük ellen jogorvoslati lehetőség, van esély az esetleges helytelen értelmezés korrigálására nemzeti szinten valamely jogorvoslati eszköz igénybevételével.

Az előbb említett példák végső fokon eljáró bíróságok kapcsán is ugyanúgy felmerülhetnek, és esetükben fokozottan azzal a veszéllyel járnak, hogy helytelen tagállami gyakorlat alakulhat ki, hiszen a végső fokon eljáró bíróság döntése ellen már nem áll rendelkezésre jogorvoslati lehetőség. Azt, hogy a magánszemélyek jogi helyzetét ez hogyan befolyásolhatja, a későbbiekben részletezem.

Végezetül egy olyan hatás is megemlíthető, mely valamelyest elhatárolódik az előző esetektől. Fennállhat olyan helyzet is, hogy az eljáró tagállami bírónak egyáltalán nem azonosít alkalmas uniós jogi rendelkezést, így értelemszerűen nem merül fel értelmezési kérdés sem előtte. Ekkor nem a széttartó, eltérő tagállami értelmezés miatt sérül az uniós jog egységes értelmezésének elve, hanem az uniós jog indokolatlan és téves mellőzésének következtében.

A fent említett esetekben a bíróságok általi jogértelmezés beleolvad a tagállami joggyakorlatba, melynek a következménye lehet, hogy amennyiben hasonló ügy merül fel egy másik bíróság előtt, az egy korábbi ítélethez fog igazodni. A korábbi döntés hivatkozási alappá válhat. Ez fokozottan igaz a végső fokon eljáró bíróságok döntéseire, amelyekre az alsóbb fokú bíróságok gyakran iránymutatásként támaszkodnak. Az Európai Bíróság a széttartó tagállami joggyakorlat lehetőségét teremti meg azáltal, hogy a *CILFIT*-ítéletben meghatározott szempontokkal a végső fokon eljáró tagállami bíróságoknak nyitva hagy egy kiskaput, hogy maguk értelmezessék az uniós rendelkezéseket.

Az is lehetővé teszi az uniós jog egységes értelmezése hátterbe szorítását, hogy a *CILFIT*-ítéletben körülírt mentesülési

35 Az Európai Unió hivatalos nyelve: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_hu. Az Európai Uniónak jelenleg huszonnégy hivatalos nyelve van.

36 SOMSSICH: i. m. 16–18. o.

lehetőségek szempontrendszerre nem teljesen tisztázott, ezáltal a nemzeti bíróságok mozgásterét kifejezetten nagy az ítéletben szereplő mentesülési lehetőségek alkalmazása terén. Lehetséges persze, hogy egy értelmezés nem terjed tovább a bíróságok joggyakorlatán, csak az adott ügyben marad releváns. Egyéb esetekben hivatkozási alappá válhat akár nemzeti, akár más uniós tagállami bíróságok körében is. Ennek a kockázatát – különösen egy végső fokon eljáró bíróság helytelen értelmezése esetén – nem lehet kizárni.

V. AZ ELŐTERJESZTÉSI KÖTELEZETTSÉG MEGSÉRTÉSE ESETÉN FENNÁLLÓ SZANKCIÓK

A fentiekben részletesen kifejtésre került az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott, végső fokon eljáró bíróságokat terhelő előterjesztési kötelezettség. Látható, hogy még a végső fokon eljáró bíróságok is dönthetnek úgy, hogy nem kéri az Európai Bíróság választ értelmezési kérdésekben, amennyiben a *CILFIT*-ítéletben meghatározott mentesülési lehetőségek valamelyike felhívható az adott ügyben. Az előterjesztési kötelezettség megsértésének lehetnek bizonyos szankciói is, melyek hatékonyságáról érdemes röviden beszélni. Ezeknek a szankcióknak a léte is mutatja, hogy az *acte clair* doktrínára történő hivatkozás milyen következményekkel járhat a magánszemélyek számára, mely problémakör szoros összefüggésben áll az uniós jog egységes értelmezésének igényével.

A *Köbler*-ítéletben³⁷ a végső fokon eljáró bíróságok sajátos helyzete kerül a középpontba, hiszen ezek jelentik az utolsó igazságszolgáltatási fórumot a láncolatban, amely előtt a magánszemélyek érvényesíthetik az uniós jogból fakadó jogait.³⁸ Éppen ezért a rájuk vonatkozó előterjesztési kötelezettségnek különös jelentősége van, hiszen a döntéseik ellen nincs lehetőség további jogorvoslatra.

A *Köbler*-ítélet lényegében arról szól, hogy milyen felelősség terheli a végső fokon eljáró bíróságokat az EUMSZ 267. cikke szerinti előterjesztési kötelezettség megsértése és a magánszemélynek ezáltal okozott kár kapcsán. Amennyiben az uniós jog megsértéséből adódóan a magánszemélynek okozott kár a tagállamnak felróható, kártérítési kötelezettsége keletkezik.³⁹ Ez a felelősség akkor is felhívható a tagállammal szemben, ha valamely igazságszolgáltatási szerv eljárása vagy mulasztása sértette meg az uniós jogot.⁴⁰

Az Európai Bíróság számos alkalommal megállapította azokat a feltételeket⁴¹, amelyek fennállása megalapozza a tagállam kártérítési kötelezettségét. A *Köbler*-ítéletben e feltételek a végső fokon eljáró bíróságok uniós jogot sértő határozataival kapcsolatban kerülnek pontosításra. A tagállami

kárfelelősség akkor áll fenn, ha a végső fokon eljáró bíróság nyilvánvaló módon hagyta figyelmen kívül az alkalmazandó uniós jogot.⁴² Felmerül a „nyilvánvalóság” kritérium tisztázásának igénye, melynek az Európai Bíróság igyekszik eleget tenni. Kimondta, hogy többek között akkor jelenthető ki az, hogy a végső fokon eljáró bíróság nyilvánvaló módon hagyta figyelmen kívül az uniós jogot, amennyiben nem tesz eleget az EUMSZ 267. cikkében foglalt előterjesztési kötelezettségének.⁴³

A *Köbler*-ítéletben meghatározottak sem segítettek elő azonban a nyilvánvalóság kritériumának egyértelműségét, hiszen önmagában nem feltétlenül alapozza meg a kártérítési felelősség fennállását az a tény, hogy a végső fokon eljáró bíróság nem tett eleget az előterjesztési kötelezettségének. Erre a legjobb példa maga a *Köbler*-ítélet, ugyanis a konkrét ügyben a *Verwaltungsgerichtshof*⁴⁴ éppen az Európai Bíróság egyik ítéletére alapozva vonta vissza az előzetes döntéshozatali kérelmét, amely véleménye szerint megadta a választ az előtte felmerülő kérdésre, azonban ezt tévesen ítélte meg.⁴⁵ Ezen előzmények ellenére az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy bár a *Verwaltungsgerichtshof* megsértette az uniós jogot, viszont mindezt nem nyilvánvaló módon tette, a nyilvánvalóság kritériuma nem teljesült. Ennélfogva a tagállam kártérítési kötelezettsége nem volt megalapozott a végső fokon eljáró bíróság uniós jogot sértő döntésére tekintettel.⁴⁶

Látható, hogy a *Köbler*-elvre nem feltétlenül lehet eredményesen hivatkozni magánszemélyként. Erre tekintettel is indokolt az előterjesztési lehetőséget kötelezettségként értelmezni az EUMSZ 267. cikkében a végső fokon eljáró bíróságok vonatkozásában, hogy az esetleges téves értelmezésekkel ne sérüljön az uniós jog. Az uniós jog egységes értelmezésének fontossága ilyen helyzetben különösen kiütözik. A *Köbler*-elv mint szankció nem egy hatékony korrekciós lehetőség a magánszemélyek számára, nem valószínű, hogy az érintett magánszemélynek megoldást kínálna a kialakult hátrányos helyzetre.

Az előterjesztési kötelezettség megsértésének orvoslása az Emberi Jogok Európai Bíróságán (a továbbiakban: EJEB) keresztül is történhet. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes tárgyaláshoz való jog⁴⁷ sérülhet azáltal, hogyha a végső fokon eljáró bíróság szándékosan és önkényesen nem tesz eleget az előterjesztési kötelezettségének. Azt az esetet, ha a tagállami bíróság nem indokolja meg döntésében, hogy milyen oknál fogva nem tesz eleget az előterjesztési kötelezettségének, tekinthetjük önkényes eljárásnak. Azonban az már megfelelő indokolásnak számít az EJEB iránymutatása alapján, ha a tagállami bíróság az *acte clair* doktrínára való hivatkozással nem teljesíti az előterjesztési kötelezettségét. Annak már nincs jelentősége, hogy tartalmilag helyesen hivatkozik-e a doktrínára, ezt már nem vizsgálja az EJEB. Tehát még ha helytelen is az *acte clair* tanra való hivatkozás, ez már megszünteti a lehetőséget arra, hogy

37 A C-224/01. sz. *Köbler*-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2003:513).

38 A *Köbler*-ítélet 34. pontja.

39 A *Köbler*-ítélet 30. pontja.

40 A *Köbler*-ítélet 31. pontja.

41 A *Köbler*-ítélet 51. pontja alapján a megsértett jogszabály jogokat állapít meg a magánszemélyek részére, a jogsértés kellően súlyos, és közvetlen okozati összefüggés áll fenn az államot terhelő kötelezettség megsértése és a károsult felek által elszenvedett kár között.

42 A *Köbler*-ítélet 53. pontja.

43 A *Köbler*-ítélet 55. pontja.

44 Osztrák Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság.

45 A *Köbler*-ítélet 123. pontja.

46 A *Köbler*-ítélet 126. pontja.

47 Emberi Jogok Európai Egyezménye: https://www.echr.coe.int/documents/convention_hun.pdf [letöltve: 2022. 08. 17.].

az érintett magánszemély az EJEB-hez forduljon az előterjesztési kötelezettség megsértése okán.⁴⁸

Az előterjesztési kötelezettség megsértésének orvoslására lehetőségként megemlíthető a kötelezettségszegési eljárás⁴⁹ is az EUMSZ 267. cikkében foglaltak nemteljesítése folytán.⁵⁰

A fenti jogorvoslati lehetőségeket áttekintve szembetűnő, hogy egyszerű és biztos megoldás nem áll rendelkezésre arra az esetre, ha a végső fokon eljáró bíróság helytelenül nem tesz eleget az előterjesztési kötelezettségének, akár valamely mentesülési lehetőségre való téves hivatkozással. Ezáltal nemcsak az uniós jog egységes értelmezésének elve kerül veszélybe, hanem magánszemélyek számára károkozással is járhat az efféle gyakorlat.

VI. AZ ACTE CLAIR DOKTRÍNA MEGJELENÉSE A MAGYAR ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATBAN

Előjáróban érdemes megvizsgálni azt, hogy Magyarország a tagállamok között melyik csoportban helyezkedik el: azon tagállamok közé sorolható, amelyek gyakran kérik ki előzetes döntéshozatali eljárás útján az Európai Bíróság iránymutatását, tehát mutatnak-e hajlandóságot arra, hogy szükség esetén megkeressék az Európai Bíróságot, vagy azok közé, amelyek inkább igyekeznek elkerülni az Európai Bírósággal történő érintkezést? A hozzáállás indikátorként jelezheti a tagállami bíróságok viszonyulását az előzetes döntéshozatali eljáráshoz, a gyakorlatukat arra vonatkozóan, hogy az EUMSZ 267. cikkében foglalt jogosultságukkal élnek-e, illetve az előterjesztési kötelezettségnek eleget tesznek-e. Az a törekvés, hogy a tagállami bíróságok igyekeznek elkerülni az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, akár a mentesülési lehetőségek visszaélésszerű alkalmazását is maga után vonhatja, mely az uniós jog egységes értelmezését érinti hátrányosan.

Az Európai Bíróság 2021. évi jelentése⁵¹ alapján Magyarország 2017 és 2021 között összesen 106 alkalommal kezdeményezte az előzetes döntéshozatali eljárást az Európai Bíróságnál. A tendenciát tekintve ez a szám magasnak értékelhető a többi tagállamhoz képest.⁵² Ezt azért szükséges megvizsgálni

az *acte clair* doktrína szempontjából, mert az előbbieken kifejtettek alapján a tagállami bíróságok – akár az *acte clair* tanra hivatkozva – megtehetik azt, hogy mellőzzék az Európai Bíróság megkeresését. A magyar bíróságokról megállapítható a statisztika alapján, hogy nem idegenkednek az Európai Bírósághoz fordulástól.

A magyar ítélkezési gyakorlat feltérképezése során⁵³ azokra a határozatokra helyeztem a hangsúlyt, melyekben az eljáró bíróság az *acte clair* doktrínára vagy a *CILFIT*-feltételekre hivatkozik. A vizsgálódás célja az volt, hogy kialakuljon egy kép az *acte clair* doktrínának gyakorlatban való érvényesüléséről, arról, milyen szerephez jut a bíróságok joggyakorlatában a véleményem szerint teljesíthetetlen feltételei ellenére.

Megállapítható, hogy az eljáró bíróságok jellemzően az *acte clair* doktrínára való hivatkozáskor vagy csak annyit állapítottak meg, hogy az adott értelmezés teljesen nyilvánvaló, nem vizsgálva az adott kérdést az Európai Bíróság által megállapított szempontoknak megfelelően, tehát egyéb nyelvi változatot nem vettek figyelembe,⁵⁴ vagy az Európai Bíróság egyik korábbi döntésére alapozva állapították meg az értelmezés *acte clair* jellegét.⁵⁵ Egy olyan esettel találkoztam csak, melyből egyértelműen kiderült, hogy az eljáró bíróság angol és francia nyelvi változatokat vizsgált.⁵⁶

Hangsúlyozandó, hogy ugyan a *CILFIT*-ítéletben meghatározottak alapján az *acte clair* doktrína valóban megfoghatatlan módon jelenik meg, és az Európai Bíróság általi szempontok teljesítése nem várható el egyik tagállami bíróságtól sem,⁵⁷ de ez nem eredményezheti azt, hogy körültekintés nélkül történjen az *acte clair* doktrínára való hivatkozás, és emiatt ne kerüljön sor az egyébként indokolt előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére.

Az eljáró magyar bíróságok jellemzően törekszenek – a doktrína általam teljesíthetetlennek vélt feltételei ellenére – az *acte clair* érvekkel alátámasztott alkalmazására. Erre példaként a Kúria 2014-ben született határozata⁵⁸ szolgál, melyben a Kúria azért nem tartotta szükségesnek az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését, mert az Európai Bíróság már értelmezte egy korábbi ítéletében⁵⁹ az érintett irányelv releváns rendelkezését. Erre tekintettel a Kúria számára nem merült fel kétség a rendelkezés értelmezését illetően, az értelmezés *acte clair*.

48 SOMSICH: i. m. 262–264. o., valamint VARGA Zsófia: *Az Alkotmánybíróság végzése az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésnek elmulasztásáról*. <https://jema.hu/article.php?c=355> [letöltve: 2022. 08. 28.].

49 Az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata [OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390] 258. cikk (az EKSz. korábbi 226. cikke): „Ha a Bizottság megítélése szerint egy tagállam a Szerződésekből eredő valamely kötelezettségét nem teljesítette, az ügyről indokolással ellátott véleményt ad, miután az érintett államnak lehetőséget biztosított észrevételei megtételére.

Ha az érintett állam a Bizottság által meghatározott határidőn belül nem tesz eleget a véleményben foglaltaknak, a Bizottság az Európai Unió Bíróságához fordulhat.”

50 VARGA Zsófia: *Az Alkotmánybíróság végzése az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésnek elmulasztásáról*. <https://jema.hu/article.php?c=355> [letöltve: 2022. 08. 17.].

51 Éves jelentés (2021) https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2022-06/_ra_2021_en.pdf 234. [letöltve: 2022. 08. 17.].

52 Magyarországot főként területileg nagyobb kiterjedésű országok előzik csak meg a listán, mint például Németország (587) vagy Spanyolország (219). Azonban ez nem meglepő, hiszen Magyarországon matematikailag sem lehetséges annyi ügy keletkezése, mint a nagyobb tagállamok-

ban. Erre tekintettel álláspontom szerint Magyarország abba a kategóriába sorolható, mely államok gyakran kezdeményeznek előzetes döntéshozatali eljárást.

53 Ötvenegy határozatot vizsgáltam (Kúria 33 határozat, Fővárosi Ítéletábrla 9 határozat, Fővárosi Törvényszék 9 határozat).

54 Kfv.37.616/2017/5.

55 Kfv.35.123/2011/9.

56 Pkf.25.116/2010/3.

57 *Jacobs* főtanácsnok a C-338/95. sz. *Wiener v Hauptzollamt Emmerich* ügyben tett indítványának (ECLI:EU:C:1997:352) 65. pontja alapján arra tekintettel sem elvárható az az aránytalan erőfeszítés a tagállami bíróságoktól, hogy különböző nyelvi változatokat vizsgáljanak és hasonlítsanak össze, hogy maga az Európai Bíróság sem alkalmazza ezt a módszert, pedig az Európai Bíróság a kiterjedt eszközeivel könnyebben megtehetné.

58 Pfv.21.121/2014/3.

59 A C-135/10. sz. *SCF*-ügyben 2012. március 15-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2012:140).

Egy esetet azonban külön is ki szeretnék emelni, amikor kétségtelenül helytelenül történt⁶⁰ az *acte clair* doktrína felhívása, és ennek okán az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének elmaradása.⁶¹ A határozatból egyértelműen kiolvasható, hogy a román és a bolgár bíróságok teljesen más értelmet tulajdonítottak az érintett uniós jogi rendelkezésnek, mint a magyar bíróságok. Ennek ellenére a magyar bíróságok arra való hivatkozással nem kérték ki az Európai Bíróság döntését az értelmezés kapcsán, hogy az érintett uniós szabály alkalmazása minden kétséget kizáróan nyilvánvaló, tehát *acte clair*. Ez önmagában ellentmondásos, hiszen más tagállami bíróságok eltérő értelmezésre jutottak, mint a magyar bíróságok. Erre a kérelmező külön fel is hívta a figyelmet, és kérte az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését – sikertelenül. Véleményem szerint ugyan a *CILFIT*-ítéletben meghatározott azon – általam teljesíthetetlennek tartott – feltételnek nem lehet eleget tenni, amely szerint az eljáró bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy minden más tagállam bírósági számára ugyanilyen nyilvánvaló az adott uniós rendelkezés értelmezése, azonban ha más tagállam bírósága vagy bíróságai a tudomásszerzés ellenére eltérő értelmezést tulajdonítanak az uniós szabálynak, akkor erre figyelemmel kell lenni, hogy ne sérüljön az uniós jog egységes értelmezése, és ne alakuljon ki széttartó tagállami joggyakorlat.

Összességében megállapítható, hogy az *acte clair* doktrína szerephez jut és érvényesül a magyar bíróságok joggyakorlatában, csak nem teljesen az Európai Bíróság által megfogalmazott szempontoknak megfelelően. A lehetőségekhez mérten az eljáró magyar bíróságok jellemzően igyekeznek körültekintéssel alkalmazni a *CILFIT*-feltételeket, mind az *acte clair*, mind az *acte éclairé* doktrína megjelenítésekor.

VII. BEFEJEZŐ GONDOLATOK

Végezetül szükséges kitérni az *acte clair* doktrína kapcsán arra a szempontokra, hogy a *CILFIT*-ítélet 1982-ben látott napvilágot, tehát a doktrína feltételrendszere negyven évvel ezelőtt került meghatározásra. *Nils Wahl* az *X és T.A. van Dijk* egyesített ügyekben 2015. május 13-án előterjesztett főtanácsnoki indítványában⁶² rámutatott arra, hogy 1982-ben az Európai Gazdasági Közösség csak tíz tagállamból állt és csak hét hivatalos nyelvet használt. Ma az Európai Unióban a tagállamok száma huszonhétre, a hivatalos nyelvek száma pedig huszonnégyre növekedett, vagyis az alkalmazás körülményei 1982 óta jelentősen megváltoztak. Emiatt ma már lehetetlen az *acte clair* doktrínára való hivatkozást a *CILFIT*-ítéletben meghatározott feltételek alapján teljesíteni.

Ezt maga az Európai Bíróság is kimondta többek között a 2021 őszén hozott *CIM*-ítéletében, amelyben megállapította, hogy a végső fokon eljáró bíróságok nem kötelesek az érintett uniós rendelkezést minden rendelkezésre álló nyelvi változattal összevetni, ez egy aránytalan feltétel lenne. Azonban ha a tudomásukra jut valamilyen eltérés a nyelvi változatok között, akkor erre figyelemmel kell lenniük.⁶³ Tehát előterjesztési kötelezettsége alól a végső fokon eljáró bíróság kizárólag akkor mentesülhet, ha nem áll fenn olyan tényező, amely alkalmas arra, hogy bizonytalanságot keltsen az uniós rendelkezés helyes értelmezését illetően.⁶⁴ Ennek mintegy biztosítékaként az Európai Bíróság arra kötelezi ezen ítéletében a végső fokon eljáró bíróságokat, hogy amennyiben úgy vélik, hogy az adott ügyben nem kell eleget tenniük az előterjesztési kötelezettségüknek, határozataik indokolásában tüntessék fel, hogy álláspontjukat mely mentesülési lehetőségre alapozzák.⁶⁵ Ezzel az Európai Bíróság véleményem szerint ösztönözni próbálja a nemzeti bíróságokat, hogy a *CILFIT*-ítéletből ismert mentesülési lehetőségekre való hivatkozáskor az eddigieknél alaposabban és átgondoltabban járjanak el.

Az előbbieken kifejtettek fényében megállapítható, hogy az *acte clair* doktrína létezése önmagában kockázattal járhat az uniós jog egységes értelmezésére, hiszen mentesülési lehetőséget biztosít a tagállami bíróságok számára, hogy kikerüljék az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott előterjesztési kötelezettséget, és hogy maguk értelmezzék az uniós rendelkezéseket. A doktrínára való hivatkozásnak egyedül az Európai Bíróság által meghatározott feltételek szabnak határt valamilyen mértékben, azonban azáltal, hogy ezek a feltételek ma már teljesíthetlenné váltak, ugyancsak nem jelentenek megfelelő védelmet a doktrínára való téves hivatkozással szemben. Ezzel magyarázható, hogy az Európai Bíróság még negyven év után is újból előveszi a *CILFIT*-feltételeket, és igyekszik nagyobb kontrollt biztosítani az uniós jog értelmezésének egysége érdekében, törekszik pontosítani a feltételeket.

Összességében az *acte clair* doktrínára való hivatkozásnak két fő következménye van. Egyik oldalról a doktrína az EUMSZ 267. cikkében megfogalmazott előterjesztési kötelezettség alóli mentesülési lehetőséget jelenti, mely abban az esetben, ha a tagállami bíróságok kellő körültekintéssel hivatkoznak rá, pozitív hatással járhat az Európai Bíróságra nehezedő ügyteher csökkentése révén, amely lehetőséget ad arra, hogy az utóbbi a valóban figyelmet érdemlő ügyekkel foglalkozzon. Azonban amennyiben tévesen történik a doktrínára való hivatkozás és ezáltal nem kerül sor az előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatására, ezzel éppen az Európai Bíróság egyik fő célkitűzése, az uniós jog egységes értelmezése kerülhet veszélybe.

⁶⁰ A gyógyszerek kiegészítő oltalmi tanúsítványának bevezetéséről szóló, 1992. június 18-i 1768/92/EGK tanácsi rendelet rendelkezéseinek értelmezése kapcsán állt fenn a jogvita.

⁶¹ Pfv.21.614/2010/3., Pfv.21.045/2010/3., Pfv.20.457/2010/3., Pfv.21.012/2010/3., Pkf.25.116/2010/3., Pk.23.486/2009/5., Pk.23.485/2009/6., Pk.23.513/2009/6.

⁶² *Nils Wahl* főtanácsnok a C-72/14. és a C-197/14. sz. *X és T.A. van Dijk* egyesített ügyekben tett indítványának (ECLI:EU:C:2015:319) 62. pontja.

⁶³ A C-561/19. sz. *CIM*-ügyben 2021. október 6-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2021:799) 44. pontja.

⁶⁴ A *CIM*-ítélet 47. pontja.

⁶⁵ A *CIM*-ítélet 51. pontja.

Jogértelmezés*

SZEMELVÉNY A POLGÁRI JOG TERÜLETÉRŐL

A BIZALMI VAGYONKEZELÉS ÚTJÁN, KEDVEZMÉNYEZETTKÉNT SZERZETT VAGYON HÁZASSÁGI VAGYONJOGI MEGÍTÉLÉSE

Jogalkalmazói megkeresés kapcsán az a jogértelmezési kérdés merült fel, hogy a bizalmi vagyonkezelés kedvezményezettjeként szerzett ingyenes juttatás házassági vagyoni szempontból különvagyonnak minősül-e, valamint, hogy befolyásolja-e a kedvezményezett minőség keletkezésének időpontja a bizalmi vagyonkezelésből kapott ingyenes juttatás házassági vagyoni megítélését.

A házastársak vagyoni viszonyai aszerint alakulnak, hogy a házastársak vagyoni szerződéssel rendezték-e az egymás közötti viszonyait, vagy sem. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) kimondja, hogy a házasságkötés és a házastársak egymás közötti vagyoni viszonyait a házassági életközösség időtartamára házassági vagyoni szerződéssel rendezhetik. Ha a házassági vagyoni szerződés lehetőségével nem élnek a házastársak, közöttük a házassági életközösség időtartama alatt házastársi vagyoni közösség (törvényes vagyoni rendszer) áll fenn (Ptk. 4:34. §). A házastársi vagyoni közösség szabályai az irányadóak azon vagyontárgyak vonatkozásában is, amelyekre nézve a házastársak a házassági vagyoni szerződésükben nem rendelkeztek. A törvényes vagyoni rendszer az életközösség kezdetétől hatályosul akkor is, ha a házastársak a házasságkötés előtt életársakként éltek együtt. A házasság megkötésével az életközösség létrejöttét vélelmezni kell [Ptk. 4:35. § (1) bekezdés].

A Ptk. 4:37–4:39. §-ai tartalmazzák szabályokat arra vonatkozóan, hogy mi számít házastársi közös, illetve különvagyonnak. Házastársi vagyoni közösség esetén a házastársak közös vagyoni közösségébe tartoznak azok a vagyontárgyak, amelyeket a házastársak a vagyoni közösség fennállása alatt együtt vagy külön szereznek. Tehát a házassági vagyoni közösség fennállása alatt vásárolt ingatlanok, ingóságok, sőt még a felek által keresett munkabér, vagy akár a bármelyikük által kapott jutalom is a közös vagyoni közösségébe tartozik. A vagyoni közösség nemcsak a vagyoni aktívumait, hanem a passzívumokat is magában foglalja, ennek értelmében a házastársak közös vagyoni közösségébe tartoznak a közös vagyontárgyak terhei és – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – közösen viselik a bármelyik házastárs által a va-

gyoni közösség fennállása alatt vállalt kötelezettségből eredő tartozásokat. A házastársi közös vagyoni közösség a házastársakat osztatlanul, egyenlő arányban illeti meg. Nem tartoznak a közös vagyoni közösségébe azok a vagyontárgyak, terhek és tartozások, amelyek különvagyonnak minősülnek.

A törvény taxatív felsorolást ad arról, hogy mely vagyontárgyak tartoznak a házastársak különvagyoni közösségébe. A Ptk. 4:38. §-a szerint a házastársi különvagyoni közösségébe tartozik:

- a) a házastársi vagyoni közösség létrejöttéig meglévő vagyontárgy;
- b) a házastársi vagyoni közösség fennállása alatt általa örökölt vagy részére ajándékozott vagyontárgy és részére nyújtott ingyenes juttatás;
- c) a házastársat mint a szellemi tulajdon létrehozóját megillető vagyoni jog, kivéve a vagyoni közösség fennállása alatt esedékes díjat;
- d) a személyét ért sérelemért kapott juttatás;
- e) a személyes használatára szolgáló szokásos mértékű vagyontárgy; továbbá
- f) a különvagyoni közösség értékén szerzett vagyontárgy és a különvagyoni közösség helyébe lépő érték.”

A házastársaknak azonban lehetőségük van arra, hogy szerződésben eltérjenek a különvagyoni közösség kérdéséről a törvényhez képest. Tehát az egyikük különvagyoni közösségébe tartozhat olyan vagyontárgy, amely a törvény értelmében közös vagyoni közösségébe tartozna. A Ptk. 4:38. § (2) és (3) bekezdése szerint a különvagyoni közösségébe tartozhat az a használat, amely a házassági életközösség fennállása alatt a kezelési, fenntartási költségek és a terhek levonása után fennmarad, közös vagyoni közösségébe tartozó vagyontárgy, amely a mindennapi közös életvitelt szolgáló, szokásos mértékű berendezési és felszerelési tárgy helyébe lép, öt évi házassági életközösség után közös vagyoni közösségébe válik. Ezt az időtartamot a házasság megkötésétől kell számítani, függetlenül attól, hogy a házasságot a Ptk. hatálybalépése előtt vagy után kötötték meg (a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 28. §).

A házastársi vagyoni közösség fennállása alatt a házastársak közös vagyoni közösségébe tartozó vagyontárgyakról azt kell vélelmezni, hogy azok a közös vagyoni közösségébe tartoznak. A vagyoni közösség fennállása alatt a közös vagyoni közösség vagy valamelyik házastárs különvagyoni közösségébe tartozó kötelezettség teljesítéséről pedig azt kell vélelmezni, hogy a teljesítés a közös vagyoni közösségből történt. Ez a vélelem megdönthető, ami lehetővé teszi annak bizonyítását, hogy a házastársi vagyoni közösség alatt az egyik házastárs különvagyoni közösségébe történő költekezés az adott házastárs különvagyoni közösségéből történt (Ptk. 4:40. §).

A Ptk. 6:310. §-a értelmében a bizalmi vagyonkezelési szerződés olyan írásbeli, ingyenes vagy visszatértes szerződés,

* Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek, azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve nincs kötelező ereje.

amelynek alapján a vagyonkezelő a vagyonrendelő által tulajdonába adott dolgok, ráruházott jogok és követelések saját nevében a kedvezményezett javára történő kezelésére, a vagyonrendelő pedig díj fizetésére köteles. A bizalmi vagyonkezelés a Ptk. rendszerében háromszereplős jogviszony. A bizalmi vagyonkezelési szerződés a vagyonrendelő és a vagyonkezelő között létrejött szerződésen alapul, jogosultja pedig a kedvezményezett. A vagyonrendelő és a vagyonkezelő közötti vagyonátruházás eredményeként a vagyonkezelő tulajdont szerez, illetőleg a bizalmi vagyonkezelés keretében ráruházott jogok és követelések jogosultjává válik, kötelmi jogi kötelezettsége pedig a kedvezményezett és a vagyonrendelő felé irányuló, a vagyonkezelési szerződésben meghatározott szolgáltatás nyújtása.

A bizalmi vagyonkezelési szerződés a felek megállapodása szerint lehet visszterhes vagy ingyenes is. A szerződésben a felek kiköthetik akár a vagyonrendelő, akár a vagyonkezelő jogát a kedvezményezett jelölésének visszavonására, új kedvezményezett jelölésére vagy a kedvezményezettként jelölt személyi kör módosítására, ideértve a kedvezményezetteknek járó juttatásokat, vagy a juttatás, illetőleg a kedvezményezetté válás feltételeit. Azt tehát, hogy a kedvezményezett és a vagyonrendelő viszonyában a bizalmi vagyonkezelés útján, annak keretei között a kedvezményezettnek szánt juttatás ingyenes vagy visszterhes-e, a bizalmi vagyonkezelési szerződés ingyenességétől vagy visszterhességétől függetlenül, a vagyonrendelő és a kedvezményezett közötti jogviszony alapján, adott esetben a bizalmi vagyonkezelési szerződés feltételei szerint lehet megítélni. A vagyonkezelő és a kedvezményezett viszonyában a juttatás feltételeit és kötelezettségét értelemszerűen a bizalmi vagyonkezelésre irányuló szerződés írja elő, annak teljesítését a vagyonkezelő erre vonatkozó szerződéses rendelkezés hiányában ellenszolgáltatáshoz nem kötheti.

A feltett kérdések tekintetében annak van jelentősége, hogy a kedvezményezett milyen feltételekkel kapta a juttatást. Annak ugyanis, hogy a kedvezményezetti juttatás nyújtása milyen jogviszony alapján történik, önmagában nincs jelentősége. Ha az említett juttatásról – annak feltételei alapján – megállapítható, hogy ingyenes (tehát annak nyújtása ellenérték nélkül történt), és az meghatározott személy javára szól, akkor a juttatás a Ptk. fentebb idézett 4:38. § (1) bekezdés *b*) pontja szerint a kedvezményezett különvagyonának tekinthető. Ha azonban a bizalmi vagyonkezelési szerződés vizsgálata alapján az lenne megállapítható, hogy a kedvezményezettnek járó juttatás a vagyonrendelőnek a bizalmi vagyonkezelési szerződésből kitűnő rendelkezése szerint ellenérték fejében történt, felmerülhet a kérdés, hogy e juttatásnak van-e a házassági vagyonjog szempontjából olyan jogi hatása, amelynek alapján az közös vagyonnak minősülhet. A juttatás mikénti minősítésének természetesen meg kell felelnie azoknak a családjogi rendelkezéseknek, amelyek meghatározzák a házastársi különvagyon körét.

A Ptk. 6:314. § (1) bekezdése szerint a kedvezményezett a szerződés szerint igényelheti a vagyonkezelőtől a kezelt vagyon és annak hasznai kiadását. A kedvezményezett tehát nem csak úgy részesülhet juttatásban, hogy a bizalmi vagyonkezelés végeztével a vagyonkezelő kiadja a számára az egyes vagyonelemeket, hanem úgy is, hogy rendszeresen átadják számára a kezelt vagyon hasznait, amennyiben a vagyonrendelő

a bizalmi vagyonkezelési szerződésben így határozza meg a vagyonkezelés kereteit. Ez azonban nem érinti a juttatás házassági vagyonjogi minősítését, és csak a juttatás hasznai minősülnek közös vagyonnak a Ptk. 4:38. § (2) bekezdése szerint.

A kérdések tehát akként válaszolhatóak meg, hogy a bizalmi vagyonkezelés kedvezményezettjeként szerzett juttatás külön vagyonnak minősül, amennyiben a juttatásról – annak feltételei alapján – megállapítható, hogy ingyenes (tehát annak nyújtása ellenérték nélkül történt), és az meghatározott személy javára szól, továbbá ha a házastársak között a Ptk. 4:34. § (2) bekezdése szerint házassági vagyonközösség áll fenn. A kedvezményezetti pozíció keletkezésének időpontja nem befolyásolja a bizalmi vagyonkezelésből ingyenes juttatásként kapott vagyontárgyak házassági vagyonjogi jellegét.

***

SZEMELVÉNY A KÖZIGAZGATÁSI JOG TERÜLETÉRŐL

A FELLEBBEZÉS VISSZAVONÁSA

Az Igazságügyi Minisztérium által üzemeltetett Ákr.-Helpdesk felületre nagyszámú, tájékoztatást kérő jogértelmezési kérdés érkezik. A felület célja az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvénnyel (a továbbiakban: Ákr.) és a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvénnyel kapcsolatosan felmerült konkrét kérdések megválaszolása, és ezzel egy általánosabb tudásbázis – quasi GYIK – közreadása, kereshető formában az ügyfelek számára. Erre a felületre érkezett többek között egy olyan kérdés, amelyben a megkereső arra keresett választ, hogy határidőben benyújtott, de elintézés vagy felterjesztés előtt visszavont fellebbezés esetén mi a megfelelő eljárás, és mely szervnek kell ilyenkor azt megszüntetni.

Amennyiben az elsőfokú döntéssel szemben biztosított a fellebbezés, az Ákr. 118. § (3) bekezdése értelmében megnyílik a lehetőség a döntéssel szembeni fellebbezés előterjesztésére. A fellebbezést az elsőfokú döntést meghozó hatóságnál kell előterjeszteni. Fontos kiemelni, hogy a jogorvoslati eljárásokra – így a fellebbezésre is – az Ákr. rendelkezéseit a meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni, tehát amennyiben az Ákr. IX. Fejezete külön rendelkezést nem tartalmaz, az elsőfokú eljárás szabályai érvényesülnek. Az elsőfokú hatóság a beérkezett fellebbezést megvizsgálja, ezt követően két eset lehetséges. Amennyiben lehetősége van rá, és egyetért a fellebbezésben foglaltakkal, a döntését visszavonhatja vagy módosíthatja [vö. Ákr. 119. § (1) és (2) bekezdése], ezzel ellentétes esetben a döntést az ügy irataival együtt intézés céljából megküldi a másodfokú hatóságnak [vö. Ákr. 119. § (3) bekezdése].

Az iratoknak a másodfokú hatósághoz érkezésével kezdődik meg a másodfokú (fellebbezési) eljárás [vö. Ákr. 37. § (2) bekezdése]. Ilyen esetben a fellebbezést az Ákr. 119. § (4) bekezdése értelmében a másodfokú hatóság bírálja el, az első fokon eljáró hatóság nem jogosult a fellebbezést elbírálni sem az iratok felterjesztése előtt, sem azután. Az iratok fel-

terjesztését követően ugyanígy csak a másodfokú hatóság jogosult az Ákr. 119. § (7) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárást megszüntetni, amennyiben (valamennyi) fellebbező visszavonja a fellebbezését. Ennek oka ugyanis, hogy a másodfokú eljárás kizárólag a másodfokú hatóság előtt zajlik. Más a helyzet azonban, ha a fellebbezés visszavonása azelőtt történik, hogy az elsőfokú hatóság az iratokat felterjesztette volna a másodfokú hatósághoz. Ilyen esetben ugyanis a másodfokú eljárás még el sem indult. Az elsőfokú hatóságnak csupán felterjesztési, és nem eljárási kötelezettsége áll fenn, mivel a másodfokú hatóság a fellebbezési kérelem címzettje.

Az Ákr.-Helpdeskre megküldött megkeresés az alábbiak szerint fogalmazott: „visszavonja a fellebbezését még azelőtt, hogy az elsőfokú hatóság a fellebbezést elbírálta volna, esetleg az alapján elintézte volna, vagy a másodfokú hatóságnak felterjesztette volna”, azonban az első két eset nem értelmezhető, ugyanis az elsőfokú hatóság a fellebbezést sem nem bírálhatja el, sem nem intézheti el. Így csak az az eset vizsgálható, amelyen a fellebbezés visszavonása a másodfokú hatósághoz történő felterjesztés előtt történik. A fellebbezési eljárás a másodfokú hatóság előtt zajlik, amennyiben a felterjesztés előtt kerül visszavonásra a fellebbezés, az nem is tud megindulni. Ilyen esetben tehát mivel a másodfokú eljárás el sem indul, nem értelmezhető annak megszüntetése.

Az Ákr. a fellebbezés ilyen stádiumban történő visszavonásához más jogkövetkezményt fűz. Az Ákr. 82. § (2) bekezdés *b*) pontja értelmében a döntés véglegessé válik a fellebbezés visszavonásával [amennyiben több ügyfél jogosult fellebbezni, az Ákr. 82. § (3) bekezdés *b*) pontja értelmében a döntés akkor válik véglegessé, amikor valamennyi jogosult

lemondott a fellebbezési jogáról, vagy a fellebbezését visszavonta]. A fellebbezés visszavonásánál is érvényesül a rendelkezési jog, miszerint a kérelemre induló eljárásokban az ügyfél szabadon jogosult rendelkezni a kérelmével, egészen annak véglegessé válásáig [vö. Ákr. 35. § (3) bekezdése].

A fentieket támasztja alá az Ákr. 119. § (3) bekezdése is, amely értelmében az elsőfokú hatóság a fellebbezést – az ügy irataival együtt – csak a fellebbezési határidő leteltét követően terjeszti fel a másodfokú hatósághoz. Eddig az időpontig ugyanis lehetőség van a fellebbezési jogról lemondani, vagy a fellebbezést visszavonni. A bürokráciacsökkentési célokkal a fenti értelmezés van összhangban, ugyanis így biztosítható, hogy ne induljon meg olyan esetben az eljárás, amikor egyébként az ügyfél végül a fellebbezést visszavonja. Amennyiben ugyanis nem indul meg a másodfokú eljárás a döntés – a korábban hivatkozott Ákr. 82. § (2) bekezdés *b*) vagy 82. § (3) bekezdés *b*) pontja alapján – véglegessé válik a fellebbezés visszavonásával. Amennyiben ilyen esetben azonnal fel kellene terjeszteni az iratokat és a fellebbezést a másodfokú hatósághoz, a véglegessé válás előtt szükséges lenne az Ákr. 119. § (7) bekezdése szerint a fellebbezési eljárás megszüntetésére. A véglegessé válással az ügyfelek azonnal gyakorolhatják a döntésben szereplő jogokat.

Összegezve a fentebb leírtakat, a fellebbezési eljárás akkor indul meg, amikor az iratok megérkeznek a másodfokú hatósághoz, ezt megelőzően a fellebbezési eljárás még el sem indult, aminek értelmében nem is beszélhetünk annak megszüntetéséről. Ezzel szemben az Ákr. a döntés véglegességét fűzi joghatásként az iratoknak a másodfokú hatósághoz történő megérkezését követően történő fellebbezés-visszavonáshoz.

* * * Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalásai, jogértelmezései
az Alkotmánybíróság 60/1992. (XI. 17.) AB határozata értelmében kizárólag szakmai tájékoztatás érdekében készültek,
azoknak bíróságra vagy más hatóságra nézve nincs kötelező ereje. * * *

Konferencia-összefoglaló

ANGOL NYELVŰ KONFERENCIA AZ ARANYBULLA KIADÁSÁNAK 800. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

II. András Aranybullájának 1222. évi kibocsátása alkalmából neves hazai és külföldi jogtörténészek gyűltek össze Budapesten, két emlékkonferencia keretében. Az első, magyar nyelvű konferenciáról a *Fontes Iuris* előző lapszámában olvashattunk beszámolót. A magyar nyelvű konferencia célja az Aranybulla jogtörténeti jelentőségének, hatásának vizsgálata volt. Az angol nyelvű rendezvény a 800 éves Aranybulla európai kontextusát elemezte, melynek szintén Magyar Tudományos Akadémia székháza adott helyet 2022. március 31-én. A Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet szervezésében lezajlott nemzetközi konferencián neves kutatókat láttunk vendégül Budapesten, így az Aranybullával többé-kevésbé egykorú és hasonló tartalmú dokumentumok bemutatásával az évfordulós megemlékezés kiteljesedhetett.

A konferenciát Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet vezetője, **Szilágyi János Ede** egyetemi tanár köszöntő beszédével nyitotta meg, bemutatva az Intézetet, illetve annak tevékenységét, amely alapításától kezdődően fontos hangsúlyt fektetett az összehasonlító jogtörténet művelésére is. Az ünnepi alkalom kapcsán megjegyezte, hogy az évfordulók kiváló alkalmat nyújtanak a jogfejlődésünk értékeinek azonosítására. Az Aranybulla kétségtelen, hogy ilyen értéket hordoz, ugyanis a történelem során élő jogi szöveggént hivatkoztak rá, a felmerülő komplex helyzetekre benne keresték a megoldást. A konferencia célja kapcsán, Szilágyi professzor kihangsúlyozta a magyar Aranybulla nemzetközi kontextusban történő értékelésének fontosságát, a hasonló jogi dokumentumokkal való összehasonlítását. A középkori Európában ezek a korai okiratok rögzítették a szuverén hatalommal való kapcsolatokat, a jogállamiság alapköveit ezekkel fektették le. A magyar Aranybulla és a középkori Európát átszövő politikai eszmék lehetséges kölcsönhatásainak megismerése közös történelmünk megértését is lehetővé teszi. A bevezető végén Szilágyi professzor kifejezte azon szándékát, hogy a rendezvényvel egy új nemzetközi együttműködési platform működése vegye kezdetét a jogtörténet kutatása terén.

A konferencia moderátora, Veress Emőd egyetemi tanár, a köszöntő után átadta a szót az első előadónak. **Sir John Baker Hamilton**, a Cambridge-i Egyetem (Egyesült Királyság) emeritus „Downing” jogászprofesszora tartotta az első előadást, „Magna Carta 1215, előtte és utána” címmel. Az előadás a világszerte ismert 1215. évi dokumentum bemutatásával kezdődött, amit az előadó mint „békeszerződést” mutatott be, amely Földnélküli János angol király és háborúzó bárói között jött létre. A Magna Carta írásban rögzítette a szokásokat és szabadságjogokat, amelyeket a királyoktól elvárták, hogy tiszteletben tartsák. Bár nagyrészt I. Henrik 1100-ban kiadott koro-

názási okirata ihlette, elővigyázatosságból a szabadságjogokat nagy részletességgel határozta meg. Történelmi tény, hogy „békeszerződésként” kudarcot vallott, és János (pápai jóváhagyással) azonnal megtagadta azt. János azonban 1216-ban meghalt, és fia, III. Henrik gyermekkorában időtállóbb, tartósabb dokumentum készült el. Az 1225-ös végleges változatot tekintették az első angol törvénykönyvnek, amely egy nagygyűlésen született. Ezt a gyűlést néhány évvel később parlamentnek nevezték el. Az okiratot legalább harmincszor erősítették meg, királyról királyra, megállapítva, hogy Anglia korlátozott monarchia, amelyben a királyok a törvények szerint, azokat tiszteletben tartva uralkodnak. Az előadó kiemelte a Magna Carta azon rendelkezését, amelyet az évszázadok során a legfontosabbnak tartottak: „*No free person shall be taken or imprisoned or disseised or outlawed or exiled or in any way ruined, nor shall we go against him or put upon him, except by the lawful judgment of his peers or by the law of the land; to no one shall we sell, to no one deny or delay, right or justice*” (fordításban: Egyetlen szabad embert sem lehet elfogni, bebörtölnöznöni, javait elkobozni, kitagadni, törvényen kívül helyezni, száműzni, vagy bármilyen módon tönkretenni, sem ellene menni, sem ráerőltetni, kivéve, ha az ország törvényes ítélete vagy az ország törvénye alapján történik; senkinek sem idegenítjük el, senkinek sem tagadjuk meg vagy késleltetjük a jogát vagy az igazságot). A Magna Carta továbbélése azt eredményezte, hogy már 1604-ben azt lehetett állítani, hogy a közel 400 éves dokumentum garantálja „mindazt, amivel bárki rendelkezik ezen a világon, vagy ami testének vagy birtokának szabadságát, vagy a törvény előnyeit, amelyeket örökölhet, vagy szülőföldjét, amelyben született, vagy jó hírnevének vagy javainak megőrzését, vagy életét, véréét és utókorát érinti”. Mire I. Károly angol király a *Petition of Right*-ban megerősítette, a Magna Carta már a *törvények törvényeként* volt számontartva, aranybetűs íráshoz méltó okiratként becsülték. Bár 1215-ben senki sem képzelte, hogy valaha ennyire erős dokumentumot fog képezni, mitikus ereje ekkorra kitörölhetetlenné tette. Erejét olyannyira megőrizte, hogy amikor 800 évvel később egy másolatát Pekingbe küldték kiállításra, a kínai hatóságok nem hagyták a közönségnek, hogy megnézze. Nem azért, mert bárki elolvasta volna, hanem azért, mert a törvény szerinti szabadságot szimbolizálja, tehát olyasmit, amit egy tekintélyelvű rendszer nem tűrhet el, zárta előadását Baker professzor.

A következő előadást a spanyolországi Valenciai Egyetem professzora, **Aniceto Masferrer** tartotta a következő címmel „A királyi hatalom korlátozásának spanyol eredete a középkori nyugati világban: A Leóni Dekrétum (1188)”. A spanyolországi professzor már a beszéde elején kiemelte, hogy a Leóni Dekrétum, a Magna Carta, az Aranybulla és a hasonló dokumentumok megjelenése ebben az időszakban a királyi hatalom kialakulásához volt köthető. E hatalom megjelenése szinte egy időben megkövetelte a korlátozást is. A középkornak ebben az időszakában az Ibériai-félszigeten több királyság is

fennállt, folytatta előadását Masferrer professzor, melyeknek többsége „parlamentet” tartott fenn. Ezek a berendezkedések a király elé helyezték a törvényt, tehát elvárás volt, hogy megkoronázása előtt a jövődöbéli király fogadalmat tegyen a törvények tiszteletben tartásáról. Ezt a folyamatot rögzíti elsőként a Dekrétum. Fontossága abban rejlik, hogy ezáltal próbálta a király megszilárdítani saját pozícióját. Ezt, viszont, a király intézményes támogatás megszerzésével tervezte elérni, és nem a királyi hatalom gyengítésével. A Dekrétum tartalmazza, hogy milyen módon erősíti meg a királyi hatalmat egy szélesebb körű képviselőlet biztosító testület. A Dekrétum célja az volt, hogy az uralkodó az igazságosság megőrzésére és a béke biztosítására törekedjen a királyságon belül, a jogállamiságra és a törvényesség elveire támaszkodva. Egyben megerősítette a képviselők jelenlétén keresztül a lakosság részvételét az olyan tárgyalásokon, amelyek őket is érintették. Masferrer professzor az előadásának utolsó részében kitért a León Dekrétum és a Magna Carta közötti hasonlóságokra, főképp azokra, amelyek az igazságos ítékezésre vonatkoznak. Az UNESCO 2013-ban elismerte Leónt mint a parlamentarizmus bölcsőjét, és a Dekrétumot mint a legrégebb parlamenti dokumentumot Európában. Ennél is fontosabb, emelte ki Masferrer professzor, hogy a Dekrétumban foglaltak tükrözik: a király hogyan helyezte a törvény uralmát saját uralma fölé.

A következő előadást **Helle Vogt**, a Koppenhágai Egyetem (Dánia) tanára tartotta, a következő címmel „A királyi hatalmának meghatározása. Hatalmi harc és kompromisszum a 13. századi dán politikában”. 1282-ben a Dán Királyság megkapta első alkotmányos oklevelét. Ennek előzményei többértékűek: a komplex bel- és külpolitikai viszonyok, a szomszédos országok támadásai, a régi elit és az egyházi előjárók király elleni megmozdulásai, valamint a királyi családon belüli viszályok. Az oklevél meghatározta az uralkodó hatalmának határait, és kormányzati szerepet szánt a királyság „legjobb embereinek”, azaz az elit legkiemelkedőbb – világi és egyházi – tagjainak. Az okirat a király és a mágnások közötti hosszú politikai konfliktusok csúcspontján jött létre, és a király törvényhozási, bíraskodási, valamint adó- és illetékkevetési jogáról szólt. A chartában a király megígérte, hogy a parlamenttel együtt fog uralkodni, és hogy az új törvényhozáshoz, adók és illetékek kivetéséhez az ő beleegyezésük is szükséges lesz. Biztosították az egyház szabadságát, és számos jogi garanciát adtak, például az önkényes bebörtönzések és ítéletek ellen. Az oklevél kiállítását követő hónapokban V. Eriket meggyilkolták, viszont az oklevél hatályban maradt, és fontos eszközzé vált a királyi hatalom korlátozásának. Vogt professzor előadásában kiemelte az okirat fontosságát a királyság államválasztásában.

A Dániáról szóló előadást követte **Bernd Kannowski**, a németországi Bayreuth Egyetem professzorának megszólalása, melynek címe „Az 1356-os német aranybulla”. Az előadás az első német alaptörvényként számotartott okirat létrejöttének bemutatásával kezdődött, illetve ennek a hasonló dokumentumoktól való elkülönítésével foglalkozott. A német aranybulla nem egy pergamenszerű oklevél volt, és – bár függő aranypecséttel (aranybullával) volt ellátva –, a hivatalos megnevezése sem volt *aranybulla*. Elkészültekor, IV. Károly német király birodalmi törvénykönyvnek nevezte. Az Aranybulla megnevezés a későbbi időkben ragadt rá. A német

Aranybulla alaptörvény (*leges fundamentales*) jelleget öltött, melyet Kannowski professzor be is mutatott a hallgatóságnak. Az egyik legfontosabb kérdés, ami a törvénykönyv középpontjában áll, a királyválasztásra vonatkozó szabályok lefektetése, amely hiánya korábban gyakran trónháborút eredményezett. Az Aranybulla letette a királyi uralom alapjait, azáltal, hogy a kiváltságos választói csoportot meghatározta. A részletes szabályok – többek között – a szavazatok leadásának sorrendjét, az ülésrendet, a különböző privilégiumokat is tartalmazták, viszont az elektorok közötti egyenlőséget a ceremonális rangsorban lényeges részletként rögzítették. A szabályok megállapítása sikeresnek bizonyult, ugyanis ezek a *Régi Birodalom* bukásáig fennmaradtak, és betartották őket. E szabályoknak köszönhetően nem fordulhatott elő, hogy több királyt válasszanak meg egyszerre, az ebből eredő trónviszályokat pedig sikerült többnyire kiküszöbölni. A törvénykönyv szilárdan strukturált rend megteremtésére törekedett, amely részben a szokásjogra támaszkodott, és a birodalom egységének és békeességének megőrzését tűzte ki célul. A német Aranybulla megerősítette a király és a nemesség állását a városállamok konföderációjával szemben. A német Aranybulla nem tesz említést a pápáról, még a törvényhozás joga kapcsán sem, ami IV. Károly egyértelmű előny szerzését szimbolizálja a pápai hatalommal szemben. Ez azt is jelentette, hogy a pápának nem lehetett beleszólása a királyválasztásba. Kannowski professzor elmondása szerint, az Aranybullában lefektetett szabályok kiterjedtek a király gyermekeinek neveltetésére is, többek között a nyelvismeret terén. Ez bizonyítja, hogy a középkori dokumentum a királyi családban nevelkedő utódokat egy multikulturális, multietnikus birodalom vezetésére szándékozott felkészíteni. A IV. Károly idején összeállított törvénykönyvből hét eredeti példány maradt meg, melyek napjainkig és az UNESCO Világörökségének részét képezik.

Az előadások sora „A francia királyi hatalom paradox kezei” című előadással folytatódott, amelyet **Christophe Chabrot**, a Lumière Egyetem Lyon 2 (Franciaország) egyetemi docense tartott. A konferencia szervezői kérésének eleget téve, az előadó mellőzte a lyoni aranybulla mély vizsgálatát (ennek rövidlítését csak éppen megemlítette), ehelyett inkább a francia monarchia korlátaira koncentrálni tartotta meg előadását. A francia állam berendezkedése a centralizált államok számára jelentett mintát. Az angol Magna Cartához vagy a magyar Aranybullához hasonló kiváltságlevél nem gyakorolt hatást a monarchiára, ugyanis a koronának soha nem volt elég erős riválisa az országon belül, hogy az előbbiekhöz hasonló kiváltságlevelet kényszeríthessenek ki. Éppen ellenkezőleg, az előadó röviden bemutatta, hogy a francia király győzedelmeskedett mindazok felett, akik korlátozni akarták erejét, legyen szó az angol királyról, a német császárról, a burgundiai hercegről, különböző helyi urakról, katonai vezetőkről, vagy éppen Párizs polgármesteréről. Az ilyen módon megerősödött abszolút monarchia, viszont, paradox módon, meg kellett, hogy védje magát saját királyaitól, esetenként ezek hibáitól vagy gyengeségeitől. Az Anglia elleni százéves háború szülte az alkalmat, hogy először szentesítsék Franciaország jogászai a száli törvényt, a frank szokásjogot, amelyet az első király, I. Klodvig vetett papírra 500 körül. Ezek közül az előadó kiemelte az automatikus öröklés (*Le roi est mort, vive le roi*) és a férfi elsőszülöttség

szerinti öröklés szabályát, amelyet az egész kontinentális Európában alkalmaztak, és amely megakadályozta, hogy a király megválassza utódját. Ezt követően más endogén szabályokat is bevezettek, hogy a korona hatalmát megerősítsék a királyra való ráhatással. Ezek a szabályok, amelyek a francia nyelvet hivatalos nyelvként határozták meg (1539), vagy amelyek például megtiltották a királyi birtokok szétesztését, a királyság alaptörvényeivé váltak, amelyeket az uralkodóknak tiszteletben kellett tartaniuk. Az idők során ilyen módon lefektetett szabályok mai napig a francia közjog részét képezik, zárta előadását Chabrot Christophe.

A következő előadást **Kober Jan**, a Cseh Tudományos Akadémia kutatója tartotta „A szicíliai Aranybulla: Tényszerűség, emlékezet és értelmezés” címmel. Annak ellenére, hogy fontossága az állam jogéletének alakulásában nem hasonlítható a magyar Aranybullához, emlékezete erős, és sok kutatót foglalkoztat, kezdte előadását Kober. Olyannyira erős az emlékezete, hogy Csehországban az 1994-ben kiadott húszkoronás bankjegyen is szerepeltették, viszont csak magát az aranybullát, és nem a teljes dokumentumot. Az előadás folytatásában az írás tartalmáról szerezhetett tudomást a hallgatóság. Az 1212-ben kiadott szicíliai Aranybulla lényegében egy egyezményt tartalmaz hűbérúr és vazallusa között, az előbbi II. Frigyes német-római császár, az utóbbi pedig I. Ottokár, Bohémia királya. Frigyes a kiváltságlevélben privilégiumokat biztosított Ottokárnak és leszármazottainak, a cseh nemesek akaratának tiszteletben tartását, illetve egyéb privilégiumokat garantált a magas rangú cseh egyházi embereknek is. Kötelességeket is tartalmazott az Aranybulla, például 300 lovag küldését a római császár számára, római utazásai alkalmából. A történelem során nagyon ritkán került elő az Aranybulla mint jogilag releváns dokumentum. Ennek fontossá válása a nemzetek ébredésével együtt kezdődött, így inkább a XIX. és XX. században került elő, mint a cseh nemzet ősiességét szimbolizáló okirat, zárta előadását Kober.

Csehország után a szerb királyság középkori alkotmányozási kísérleteiről érkezett **Šarkić Srđan**, az Újvidéki

Egyetem (Szerbia) egyetemi tanára, a következő címmel: „Alkotmányos normák a szerb középkori jogban”. A középkori Szerb Királyságnak nincs a Magna Cartához vagy a magyar Aranybullához hasonló alkotmányjogi fontosságú okirata. Ugyanakkor viszont hasonló fontossággal bírnak Dušan Stefan kodifikációs erőfeszítései, amelyek 1346-ban kezdődtek, és amelyek – az előadó véleménye szerint – napjainkban az alkotmányban lennének helyüket. A középkori Szerbiába ezek az ötletek a bizánci jogból szivárogtak át. Az előadásban Šarkić professzor kitért azokra a részletekre a Dušan *Codex Tripartitus* név alatt ismertté vált okiratából, amelyek napjaink alkotmányjogi elképzeléseinek is megfelelnek. Az első ilyen előírás, amiről az előadó szólt, a *B Fejezetben* található, amelyben a császár uralkodási szokásait rögzítették, annak igazságosságra és jótékonyásra való törekvését, vallásos elhivatottságát hangsúlyozták. Šarkić professzor előadása végén kiemelte a jogszabályok közötti konfliktusokra nyújtott megoldásokat, amelyek a *Codex* 105., 171. és 172. számú cikkeiben találhatók. Az itt lefektetett szabályok gyakorlatilag az uralkodó fölé helyezik a törvényt. Bár e cikkek rendelkezései az igazságszolgáltatásra vonatkoznak, alkotmányjogi szempontból nagy jelentőséggel bírnak, zárta előadását Šarkić professzor.

A konferencia zárásaként a magyar Aranybulláról beszéltek **Homoki Nagy Mária** és **Balogh Elemér** egyetemi tanárok.

A konferencia végén Veress Emőd megköszönte az előadóknak a színvonalas szakmai tanácskozást, a résztvevőknek pedig az érdeklődést. A konferencián elhangzott valamennyi téma kapcsán a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet gondozásában angol nyelvű tanulmánykötet jelenik meg, melyben az Aranybulla és a vele egykorú európai oklevelekről szóló tanulmányok lesznek olvashatók. Az érdeklődők a teljes konferenciát a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet YouTube-csatornáján nézhetik meg.

Az összefoglalót készítette: Kovács Bálint

Közéleti események

(2022. július 1. – szeptember 30.)

Nemzeti szuverenitásunk építőkövei

a családok

Nemzeti szuverenitásunk építőkövei a családok, ezért a „kormány minden erejével, minden újabb jogszabállyal és döntéssel ezeket a hagyományos közösségeket védelmezi” – hangsúlyozta az igazságügyi miniszter csütörtökön a Facebook-oldalán.

Varga Judit bejegyzése szerint csütörtökön ismét ülésezett a családjogi civil munkacsoport, melynek keretében az Igazságügyi Minisztérium több mint hatvan civil szervezettel van összekötöttségben. Mint írta: kiemelten fontos számukra a konstruktív eszmecsere fenntartása a civil élet szereplőivel és az állami szervekkel. „Mindannyiunk közös ügye a kiszolgáltatott csoportok, köztük is elsődlegesen a kiskorú gyermekek érdekeinek védelme” – emelte ki.

Azt írta: a munkacsoport ülésén áttekintették az elmúlt két év családjogi jogalkotási eredményeit és a következő időszak legfontosabb feladatait. Ezek között kiemelten foglalkoztak az ítélőképességük birtokában lévő gyermekek meghallgatására vonatkozó, augusztus elsején hatályba lépő új szabályozás kérdésével, továbbá a közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás eddigi jogalkalmazási tapasztalataival.

Az ülésen beszéltek továbbá azokról a jogalkalmazási problémákról is, amelyekre a miniszter szerint az Országgyűlés által jelenleg tárgyalt eljárásjogi gyorsító csomag megoldást jelenthet. E módosítások felgyorsíthatják mindazokat a családjogi pereket, ahol kiskorú gyermeket érintő kérdésben dönt a bíróság és a határon átnyúló családjogi ügyekben felmerülő eljárásjogi problémákban is segítséget jelentenek – tette hozzá.

„A munkát folytatjuk, melyben minden jó szándékú civil szervezetnek partnerséget ajánlottunk” – fogalmazott Varga Judit, hozzátéve: Wopera Zsuzsa miniszteri biztos pedig a jövőben is a hatékony együttműködés és párbeszéd fenntartásáért fog dolgozni.

„Nekünk a magyar családok és gyermekek védelme az első!” – zárta bejegyzését az igazságügyi miniszter.

2022. július 8.

Európának békére van szüksége!

„Európának nem háborúra, hanem békére van szüksége” – írta Varga Judit igazságügyi miniszter Facebook-oldalán az uniós igazságügyi miniszterek keddi találkozásával kapcsolatban.

Varga Judit úgy fogalmazott: az Európai Unió igazságügyi minisztereinek találkozásán megkerülhetetlen téma volt a szomszédban folyó háború. Magyarország a háború kezdete óta változatlanul azt az álláspontot képviseli, misze-

rint egész Európa érdeke, hogy a háború mielőbb véget érjen, hiszen a második világháború óta nem tapasztalt háborús infláció és az energiaárak drasztikus emelkedése ma egész Európát gyengíti.

A háború kirobbanásakor „egyértelművé tettük, hogy elítéljük Oroszország katonai fellépését”, ahogy azt is, hogy Magyarországnak ki kell maradnia ebből a konfliktusból – írta az igazságügyi miniszter. Hozzátette: éppen ezért támogatják – a megfelelő jogi keretek között – a háborús bűnök elleni fellépést a lehetséges fórumokon. „A leghatározottabban elutasítjuk a civilek ellen elkövetett szörnyű támadásokat és úgy gondoljuk [...] az egész nemzetközi közösség érdeke, hogy a bűnösök megkapják a nekik járó büntetést” – hangsúlyozta Varga Judit.

Kitért arra, hogy a háború mellett szóba került egy, a szívéhez közel álló terület is, az áldozatok jogainak európai szintű erősítése. A kormány elkötelezett az áldozatok megsegítése mellett, amit az is mutat, hogy Magyarország vállalta: 2025-re minden megyében elérhetőek lesznek az áldozatsegítő központok szolgáltatásai, hogy mindenki, aki bűncselekmény áldozatává válik, tudja, van segítség – emelte ki. „A munkát folytatjuk, a cél előttünk: Európának nem háborúra, hanem békére van szüksége!” – írta Facebook-oldalán Varga Judit.

2022. július 13.

A Ryanair megtévesztette a fogyasztókat

A Ryanair tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatával megtévesztette a fogyasztókat, a légitársaság 300 millió forint fogyasztóvédelmi bírságot kapott – közölte Varga Judit igazságügyi miniszter hétfőn Facebook-oldalán. A tárcavezető felidézte, hogy június 10-én Budapest Főváros Kormányhivatala fogyasztóvédelmi hatósági eljárást indított a Ryanair-DAC légitársasággal szemben az extraprofit-különadó áthárítása témájában.

Szakmai irányító szervként az Igazságügyi Minisztérium végigkövete a vizsgálatot, amelynek végén a fogyasztóvédelmi hatóság hétfőn jogsértést állapított meg, a légitársaság tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatával megtévesztette a fogyasztókat. A fogyasztóvédelmi bírság összege 300 millió forint – írja Facebook-bejegyzésében a miniszter.

A tárcavezető hangsúlyozta: a kormány megígérte, hogy meg fogja védeni a magyar embereket, az extraprofit-különadó áthárítása esetén mindig fogyasztóvédelmi vizsgálatot fog indítani. A háborús infláció és a háborús gazdasági helyzet megköveteli, hogy amelyik multicég extraprofitra tesz szert, az vegye ki a részét a rezsivédelem és a honvédelem költségeiből. Magyarországon a törvények mindenkire vo-

natkoznak. Az extraprofit-különadó megkerülését vagy át-hárítását fogyasztóvédelmi vizsgálattal és bírsággal fogják büntetni a továbbiakban is – közölte Varga Judit.

2022. augusztus 9.

Varga Judit államalapítás és államalapító Szent István király ünnepe alkalmából állami kitüntetések adott át

2022. augusztus 19-én Varga Judit igazságügyi miniszter Magyarország köztársasági elnöke megbízásából az államalapítás és államalapító Szent István király ünnepe alkalmából állami kitüntetések adott át.

A Magyar Érdemrend Tisztikeresztje polgári tagozata kitüntetésben részesült a jogtudományok területén végzett kimagasló tudományos, illetve oktatói tevékenysége, valamint innovatív közösségépítő és tudományszervező tevékenysége elismeréseként Dr. Csák Csilla Gabriella, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánja és a Civilisztikai Tudományok Intézetének igazgatója, egyetemi tanár, a Magyar Jogász Egylet Agrárjogi, Szövetkezeti és Környezetvédelmi Jogi Szakág vezetője; továbbá több mint négy évtizede elhivatottan végzett bírói, illetve kiemelkedő tanácselnöki és kollégiumvezetői munkája, valamint jogászok generációinak képzését odaadóan szolgáló egyetemi oktatói tevékenysége elismeréseként Dr. Hegedűs István címzetes kúriai bíró, a Szegedi Ítéltábla nyugalmazott kollégiumvezetője, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának címzetes egyetemi docense.

Szintén a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje polgári tagozata kitüntetésben részesült több évtizedes igazgatási vezetői, illetve odaadó és elkötelezett bírói munkája elismeréseként Dr. Járfás Judit címzetes törvényszéki bíró, az Esztergomi Járásbíróság nyugalmazott bírója; továbbá kivételes jogi tudásról és felkészültségről árulkodó, több mint négy évtizedes bírói munkája, különösen a közlekedési ügyek országosan elismert szaktekintélyeként folytatott kiemelkedő tevékenysége elismeréseként Dr. Katona Sándor László, a Kúria nyugalmazott tanácselnöke, kúriai tanácsos; illetve kiemelkedő igazgatási pályája, különösen a Fővárosi Ítéltábla alapító elnökeként végzett munkája, illetve magas színvonalú tanácselnöki ítélkező tevékenysége elismeréseként, Dr. Lukács Zsuzsanna, a Fővárosi Ítéltábla nyugalmazott elnöke. Kiemelkedő bírói munkája, valamint bírák generációinak oktatását meghatározó tevékenysége, illetve bírósági igazgatási vezetőként hosszú időn át lelkiismeretesen végzett szakmai munkája elismeréseként Dr. Palásti Gábor, a Miskolci Törvényszék nyugalmazott tanácselnöke; illetve közel négy évtizedes, példaadóan magas színvonalú bírósági pályafutása, illetve ítélkező bíróként és igazgatási vezetőként is lelkiismeretesen és elhivatottan végzett munkája elismeréseként Dr. Szeghő Katalin címzetes kúriai bíró, a Szegedi Ítéltábla nyugalmazott kollégiumvezetője részesült a Magyar Érdemrend Tisztikeresztje polgári tagozata kitüntetésben.

A Magyar Érdemrend Lovagkeresztje polgári tagozata kitüntetésben részesült több évtizedes, kiemelkedő büntetővédelmi tevékenysége mellett a jogtudomány és az oktatás területén is kimagasló munkája, valamint nemzetközi és hazai szakmai közéleti tevékenysége elismeréseként Dr. Fenyvesi Csaba Zsolt, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Büntető és Polgári Eljárásjogi Tanszékének egyetemi tanára, ügyvéd; illetve magas szakmai színvonalon, példaadó hivatástudattal és felelősségvállalással végzett munkája elismeréseként Dr. Forgó Gábor címzetes fellebbviteli főügyészségi ügyész, a Fővárosi Főügyészség Közigazgatási Jogi Osztálya Civil Szervezeti Ügyek Csoportjának vezetője.

Szintén a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje polgári tagozata kitüntetésben részesült több évtizedes, kimagasló színvonalú szakmai tevékenysége, az ügyvédi kar és az ügyfelek elismerését egyaránt kiérdemlő bűnügyi védői munkája elismeréseként Dr. Futó Barnabás István egyéni ügyvéd, és a diákok oktatása és nevelése iránt elkötelezett pedagógusi pályafutása, illetve példamutató intézményvezetői tevékenysége elismeréseként Lénárt György Lászlóné, a miskolci Martin János Szakképző Iskola, Szakiskola és Készségfejlesztő Iskola igazgatója.

A magyar bélyegtervező-művészetet gazdagító, nemzetközileg is elismert alkotómunkája, valamint hazánk filatéliai örökségének és a bélyeggyűjtés hagyományainak ápolását, illetve népszerűsítését szolgáló tevékenysége elismeréseként a Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozata kitüntetésben részesült Elekes Attila André, grafikusművész, fotográfus, a Nemzeti Bélyegmúzeum művészeti vezetője.

2022. augusztus 19.

Kiemelt feladat a magyar emberek és családok jogainak a védelme

A kormány kiemelt feladatának tekinti a magyar emberek és családok jogainak a védelmét, az állampolgárok mint fogyasztók jogainak az érvényre juttatását, ebben pedig fontos szerepe van az alternatív vitarendezési eljárásoknak – mondta az igazságügyi miniszter az V. Alternatív Vitarendezési Konferencián csütörtökön Budapesten.

A Magyar Nemzeti Bank keretei között működő Pénzügyi Békéltető Testület által szervezett eseményen Varga Judit hozzátette, az ellentétek feloldására sokszor a klasszikus értelemben vett bíróság igénybevétele nélkül is sor kerülhet, például a békéltető testületi, a választott bírósági vagy akár közvetítői eljárás keretében. Ezek az eljárások pedig nemcsak ösztönzőleg hatnak az önkéntes jogkövetésre, de hozzájárulnak a bíróságok tehermentesítéséhez is.

Rámutatott, az alternatív vitarendezés célja, hogy érdemi, a bírósági eljáráshoz képest gyorsabb, egyszerűbb és olcsóbb megoldást nyújtson a fogyasztók számára, ezzel is szélesítve a fogyasztók jogérvényesítési lehetőségeit. Varga Judit kiemelte: a viták békés rendezése, a konfliktusmentes mindennapok megteremtése nemcsak a legaktuálisabb, de a leg-

fontosabb kormányzati és társadalmi cél is ezekben a háborús időkben.

Magyarország kormánya elkötelezett a béke mellett, elítéli az orosz agressziót és kiállnak Ukrajna területi integritása és szuverenitása mellett. Céljuk a béke megteremtése, mert hiszik, hogy ez a magyar emberek és egész Európa érdeke is – hangsúlyozta az igazságügyi miniszter. Kitért arra, hogy az elszabadult energiaárak és a pénzromlás okozta problémák kezelése mellett a kormány elsődleges feladata a családok biztonságának megőrzése, ezért döntöttek a közelmúltban a rezsicsökkentés megvédéséről az átlagfogyasztásig és az árstopok meghosszabbításáról.

A fogyasztóvédelemért is felelős tárca vezetőjeként Varga Judit kifejtette, hogy a fogyasztóvédelmi politika négy fő pillérre épült: a gyermekvédelemre, a digitális fogyasztóvédelemre, az egységes protokollok kialakításának támogatására és a fogyasztóvédelem elérhetővé tételére. Hozzátette, a fogyasztóvédelem 2023-ra szóló ellenőrzési programjának fő vezérfonalát a gyermekvédelem adja. Az intézkedés célja egyebek mellett, hogy minél több területen fel tudjanak lépni a gyermekek felé irányuló tisztességtelen gyakorlatokkal szemben, valamint, hogy a gyermekeknek szánt veszélyes termékeket ki tudják vonni a forgalomból.

Kandrács Csaba, az MNB alelnöke elmondta: a Pénzügyi Békéltető Testület elé 2011. július 1. óta több mint 57 ezer ügy került. A fogyasztók többsége pénzügyi szolgáltatásokkal és pénzforgalommal, azaz hitellel vagy például bankszámlával kapcsolatos ügyekben fordul a szervezethez. Ezt követik a biztosításokkal összefüggő jogviták. Úgy vélte, a peren kívüli megállapodás előnyeit a pénzügyi békéltetés több mint 11 éves működése alatt a magyar pénzügyi szektor intézményi szereplői már felismerték: az intézmények és az ügyfelek kezdeményezésére az eljárások alatt és az azokon kívül megkötött egyezségek száma évről évre nő.

Közölte, a testület 2014 óta 18 megyeszékhelyen működtet pénzügyi tanácsadói irodahálózatot, ahol ingyenesen nyújtanak segítséget minden magyar állampolgárnak ahhoz, hogy a pénzügyi termékek közül helyesen tudjon választani. Az MNB számos eszközzel segíti a pénzügyi fogyasztókat, hogy el tudjanak igazodni a pénzügyi piac által kínált különböző termékek és szolgáltatások területén. Példaként említette a jegybank részvételével létrehozott Pénziránytű Alapítvány tankönyveit, amelyekből az általános és középiskolások tanulhatnak a pénzügyekről.

2022. szeptember 29.

* * * A Közéleti hírek rovat zárása: 2022. szeptember 30. * * *

Kihirdetett törvények és az Igazságügyi Minisztérium tevékenységét közvetlenül érintő fontosabb egyéb jogszabályok

(2022. július 1. – 2022. szeptember 30.)

KIHIRDETETT TÖRVÉNYEK

- **2022. évi IX. törvény** a Magyarország Kormánya és a Visegrádi Szabadalmi Intézet közötti Székhely-megállapodás kihirdetéséről
- **2022. évi X. törvény** a Magyarország Kormánya és az Ománi Szultánság Kormánya között a beruházások ösztönzéséről és kölcsönös védelméről szóló megállapodás kihirdetéséről
- **2022. évi XI. törvény** Magyarország Kormánya és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának Kormánya között a Magyar Népköztársaság Kormánya és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának Kormánya között a beruházások ösztönzéséről és kölcsönös védelméről szóló megállapodás, valamint e megállapodásnak a Man-szigetre, a Guernsey-i és Jersey-i Bailiwick-ekre, Gibraltárra, a Turks- és Caicos-szigetekre, valamint Bermudára történő kiterjesztéséről szóló, Budapesten, 1991. október 25-én és november 7-én a Magyar Köztársaság Kormánya és a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának Kormánya között létrejött jegyzékváltás megszűnéséről szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2022. évi XII. törvény** az egyrészről az Európai Unió és tagállamai, és másrészről az Örmény Köztársaság között a közös légtér létrehozásáról szóló megállapodás kihirdetéséről
- **2022. évi XIII. törvény** a kisadózó vállalkozók tételes adójáról
- **2022. évi XIV. törvény** az egyrészről az Európai Unió és tagállamai, másrészről Közép-Amerika közötti társulás létrehozásáról szóló megállapodáshoz, a Horvát Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozásának figyelembevételéből készült jegyzőkönyv kihirdetéséről
- **2022. évi XV. törvény** a Magyarország Kormánya és a Szerb Köztársaság Kormánya között a közúti, a vasúti és a vízi határforgalom ellenőrzéséről szóló, Magyarország Kormánya és a Szerb Köztársaság Kormánya közötti Megállapodás módosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2022. évi XVI. törvény** a 2021. évi LXVI. törvénnyel kihirdetett, a Magyarország Kormánya és az Egyesült Nemzetek képviselőiben eljáró, az Afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló megállapodás UNEP által ellátott Titkársága (UNEP/AEWA Titkárság) között az Afrikai-eurázsiai vándorló vízimadarak védelméről szóló megállapodásban részes felek találkozója 8. ülésének megrendezéséről (2021. október 5–9., Budapest, Magyarország) szóló megállapodás jegyzékváltással történő módosításáról szóló Megállapodás kihirdetéséről
- **2022. évi XVII. törvény** a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól
- **2022. évi XVIII. törvény** az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- **2022. évi XIX. törvény** egyes gazdaság szabályozási tárgyú törvények módosításáról
- **2022. évi XX. törvény** a pénzügyi szektort érintő egyes törvények módosításáról
- **2022. évi XXI. törvény** a honvédelmi adatkezelésekről
- **2022. évi XXII. törvény** a területi közigazgatás működésével kapcsolatos egyes kérdésekről, valamint egyes törvényeknek az Alaptörvény tizenegyedik módosításával összefüggő módosításáról
- **2022. évi XXIII. törvény** egyes választási tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról

- **2022. évi XXIV. törvény** Magyarország 2023. évi központi költségvetésének megalapozásáról
- **2022. évi XXV. törvény** Magyarország 2023. évi központi költségvetéséről
- **2022. évi XXVI. törvény** a közérdekű nyugdíjas szövetkezet és a kisgyermekkel otthon lévők szövetkezete tagjai védelméről

VESZÉLYHELYZETI KORMÁNYRENDELETEK

- **246/2022. (VII. 8.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet alatt az ukrán állampolgárok egyes társadalombiztosítási ellátásainak egyszerűsítéséről
- **247/2022. (VII. 11.) Korm. rendelet** a közfoglalkoztatási jogviszony veszélyhelyzet alatti időtartamáról
- **248/2022. (VII. 11.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet során felmerülő egyes gazdálkodási szabályokról szóló 98/2022. (III. 10.) Korm. rendelet módosításáról
- **253/2022. (VII. 15.) Korm. rendelet** a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény eltérő alkalmazásáról
- **254/2022. (VII. 15.) Korm. rendelet** a Magyarország 2022. évi központi költségvetéséről szóló 2021. évi XC. törvény eltérő alkalmazásáról
- **255/2022. (VII. 15.) Korm. rendelet** a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény médiaszolgáltatási díjfizetési kötelezettségre vonatkozó szabályainak a veszélyhelyzet során történő eltérő alkalmazásáról
- **257/2022. (VII. 18.) Korm. rendelet** az extraprofit adókról szóló 197/2022. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- **259/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet** egyes egyetemes szolgáltatási árszabások meghatározásáról
- **260/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet** a különleges földgázkészlet létrehozásáról
- **262/2022. (VII. 27.) Korm. rendelet** a személyszállítási szolgáltatásokról szóló 2012. évi XLI. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **263/2022. (VII. 27.) Korm. rendelet** a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény szabályainak a veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **267/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** az új építésű lakóingatlanokra vonatkozó kedvezményes általános forgalmi adó mérték alkalmazásáról
- **268/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** az öregségi nyugdíj és egyes más ellátások folyósításának, valamint a nyugdíjkorhatárt betöltött személyek továbbfoglalkoztatásának veszélyhelyzeti szabályairól
- **269/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** az öregségi nyugdíj és egyes más ellátások folyósításának, valamint a nyugdíjkorhatárt betöltött személyek továbbfoglalkoztatásának veszélyhelyzeti szabályairól szóló 268/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet alkalmazása alóli kivételekről
- **270/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** a Magyarország 2022. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 814/2021. (XII. 28.) Korm. rendelet módosításáról
- **271/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény rendelkezéseinek a veszélyhelyzet során történő eltérő alkalmazásáról
- **272/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt egyes külszolgálattal kapcsolatos eltérő rendelkezésekről
- **273/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** a Munkavállalói Résztulajdonosi Programról szóló 1992. évi XLIV. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **275/2022. (VII. 29.) Korm. rendelet** a látvány-csapatsport támogatását biztosító támogatási igazolás kiállításáról, felhasználásáról, a támogatás elszámolásának és ellenőrzésének, valamint visszafizetésének szabályairól szóló 107/2011. (VI. 30.) Korm. rendelet veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **278/2022. (VII. 30.) Korm. rendelet** a hatósági üzemanyagárral kapcsolatos egyes kormányrendeletek módosításáról

- 279/2022. (VII. 30.) **Korm. rendelet** a Rezsivédelmi Alap növeléséhez szükséges intézkedésekről
- 280/2022. (VII. 30.) **Korm. rendelet** a biztonsági kőolajtermék készletek veszélyhelyzeti felhasználásáról
- 281/2022. (VIII. 1.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt az egyetemes szolgáltatásra jogosultak körének meghatározásáról szóló 217/2022. (VI. 17.) Korm. rendelettel kapcsolatos egyes rendelkezésekről
- 282/2022. (VIII. 1.) **Korm. rendelet** egyes államháztartási szabályoknak a veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról és a Magyarország 2022. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 814/2021. (XII. 28.) Korm. rendelet módosításáról
- 287/2022. (VIII. 4.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a tűzifaigények biztosításához szükséges eltérő szabályok alkalmazásáról
- 288/2022. (VIII. 5.) **Korm. rendelet** az egységes közszolgáltatói számlaképről szóló törvény eltérő alkalmazásáról
- 289/2022. (VIII. 5.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet idején a villamos energia és földgáz egyetemes szolgáltatás változatlan feltételek szerinti nyújtását biztosító rezsivédelmi szolgáltatásról
- 290/2022. (VIII. 5.) **Korm. rendelet** a nagycsaládosokat megillető földgáz árkedvezményről szóló kormányrendelet eltérő alkalmazásáról
- 291/2022. (VIII. 8.) **Korm. rendelet** a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény aszály-veszélyhelyzetben alkalmazandó eltérő szabályainak bevezetéséről
- 292/2022. (VIII. 8.) **Korm. rendelet** a hiteltörlesztési moratórium veszélyhelyzettel kapcsolatos különös szabályainak bevezetéséről
- 293/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a társasházakról szóló 2003. évi CXXXIII. törvénnyel kapcsolatos egyes rendelkezésekről
- 294/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** az energiaellátás-biztonság szempontjából stratégiai jelentőségű faalapú nyersanyagok és termékek kivitelével kapcsolatos regisztrációs eljárásról és egyéb intézkedésekről
- 295/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** egyes fogyasztók által használt gyógyászati segédeszközök villamosenergia-fogyasztásának támogatásáról
- 296/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** egyes rendészeti jogszabályok eltérő alkalmazásáról
- 297/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** egyes egyszerűsített köztelherviselést lehetővé tévő rendelkezések alkalmazásáról
- 298/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** a társasági adó devizában történő megfizetéséről
- 299/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** a köznevelési és szakképző intézményben ideiglenes védelemre jogosult tanulók fejlesztésének, nevelésének-oktatásának megvalósítása érdekében szükséges finanszírozásról
- 302/2022. (VIII. 9.) **Korm. rendelet** a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- 320/2022. (VIII. 18.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a harmadik országbeli állampolgárok magyarországi foglalkoztatására vonatkozó különleges szabályokról
- 324/2022. (VIII. 23.) **Korm. rendelet** az egyetemes földgázszolgáltatással kapcsolatos kormányrendeletek módosításáról
- 325/2022. (VIII. 23.) **Korm. rendelet** az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- 329/2022. (IX. 5.) **Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel érkező személyek elhelyezésének támogatásáról és az azzal kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 104/2022. (III. 12.) Korm. rendelet módosításáról
- 336/2022. (IX. 7.) **Korm. rendelet** a biztonsági kőolajtermék készletek veszélyhelyzeti felhasználásáról szóló 204/2022. (VI. 11.) Korm. rendelet módosításáról
- 342/2022. (IX. 9.) **Korm. rendelet** egyes államháztartási szabályok veszélyhelyzet ideje alatti eltérő alkalmazásáról

- **343/2022. (IX. 9.) Korm. rendelet** a Magyarország energiabiztonsága szempontjából stratégiai jelentőségű nyersanyagok és termékek kivitelével kapcsolatos regisztrációs eljárásról és egyéb intézkedésekről
- **344/2022. (IX. 9.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság jövedelmi feltételeinek egyes szabályaitól való eltérésről
- **345/2022. (IX. 9.) Korm. rendelet** a családi fogyasztói közösségekre, valamint a családi otthonteremtési kedvezményből megvalósuló tetőtér-beépítésekre vonatkozó kedvezmények bevezetése érdekében az egyes egyetemes szolgáltatási árszabások meghatározásáról szóló 259/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet módosításáról
- **346/2022. (IX. 9.) Korm. rendelet** a társasházzá alakuló tulajdonközösségre vonatkozó kedvezmények bevezetése érdekében az egyes egyetemes szolgáltatási árszabások meghatározásáról szóló 259/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet módosításáról
- **347/2022. (IX. 9.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a társasházakról szóló 2003. évi CXXXIII. törvénnyel kapcsolatos egyes rendelkezésekről szóló 293/2022. (VIII. 9.) Korm. rendeletnek a napkollektorok és napelemes rendszerek társasházi felhelyezésének további egyszerűsítésével összefüggő módosításáról
- **348/2022. (IX. 9.) Korm. rendelet** veszélyhelyzet ideje alatt a vállalkozások folyamatos energiaellátásának biztosítása érdekében szükséges intézkedésekről
- **349/2022. (IX. 12.) Korm. rendelet** a különleges földgázkészlet létrehozásáról szóló 260/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet módosításáról
- **353/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** egyes intézmények veszélyhelyzeti működéséről
- **354/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** egyes intézmények földgázfelhasználásának szabályozásáról
- **355/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** az állami erdészeti társaságok általi tűzifa alapanyag lakossági forgalmazásának egyes kérdéseiről
- **356/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** egyes közérdekű adatok nyilvánosságával kapcsolatos jogok veszélyhelyzet idején történő gyakorlásáról
- **357/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** a közbeszerzési eljárás veszélyhelyzeti eltérő szabályairól
- **358/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** az ukrajnai helyzetet destabilizáló orosz intézkedések miatt hozott korlátozó intézkedésekről szóló 833/2014/EU tanácsi rendelet, valamint a belarusz helyzetre és Belarusznak az Ukrajna elleni orosz agresszióban való részvételére tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló 765/2006/EK tanácsi rendelet alapján kiadható diplomáciai mentességi igazolás kiállításával kapcsolatos eljárási szabályokról
- **359/2022. (IX. 19.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzet ideje alatt a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló 2016. évi LXXIII. törvény hatálya alá tartozó kihelyezett, külképviselet által foglalkoztatott házastársak és ösztöndíjas vendégoktatók részére járó devizaárfolyam-kompensáció megállapításáról
- **366/2022. (IX. 26.) Korm. rendelet** a helyi iparüzési adó devizában történő megfizetéséről
- **367/2022. (IX. 29.) Korm. rendelet** a hatósági árral kapcsolatos egyes kormányrendeletek módosításáról
- **368/2022. (IX. 29.) Korm. rendelet** a 2022/2023. tanév rendjére alkalmazandó veszélyhelyzeti szabályokról
- **369/2022. (IX. 29.) Korm. rendelet** kormányzati igazgatási szünet elrendeléséről és a kormányzati igazgatási szünetre alkalmazandó veszélyhelyzeti szabályokról
- **370/2022. (IX. 29.) Korm. rendelet** az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvény veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról
- **371/2022. (IX. 29.) Korm. rendelet** a veszélyhelyzetre tekintettel egyes felszámolási tárgyú rendelkezések eltérő alkalmazásáról

* * * A rovat zárása: 2022. szeptember 30. * * *

